Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 30 גראשען | היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 146 | Łódź, Piątek, 24 czerwca 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ׳ סיון תרצ״ב | № 146

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

נאך קורצע ליידען איז געשטארבען מיין הייסגעליבטע פרוי, אונזער טייערע און אונפערגעסליכע מוטער, שוועסטער, שוועגעריז און טאנטע

נ. ע. זעלדע אשת ר׳ נח נ״י וויינבערג
(געבוירענע עליאשעוויטש)

איז עלטער פון 39 יאהר.

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, דעם 24. יוני 1932, פינקטליך 12 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז, פיעטריקאווער 38.
וועגען וואס עס טיילען מיט איז גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

9335

פארק לאנגובעק — פארק לאנגובעק

(לאנגערס פארק) — צופאהר מיטן ראדאגאשטשער טראמוויי

מארגען, שבת, דעם 25-טען יובלי ה. י. 2 באכמיטאג קומט פאר

א גרויסע גארטען-פערוויילונג

פראגראם: קאנצערט-טייל אויסגעפירט דורכן „שטערן״-ארקעסטער. אויפטריט פון ארטיסטען. פראנצויזישע פאסטס. בענגאלישע פייערן. כינעזישער קיאסק. א ספעציעלע עסטראדע צום טאנצען. קארוזעלע. פערשידענע פרעהליכע סורפריזען און אטראקציעס. אייגענער בילינער בופעט. — בילעטען צו 75 גראשען (פאר קינדער און שילער 50 גר.) צו בעקומען אין די פראפ. פעראיינען בושצושינער 5 און ב. יאסעלעוויטש 16 און אין דער באראכאוו-ביבליאטעק, אל. קאשטשושקי 9 און ביים אריינגאנג ביי דער קאסע פון פארק

איבעראשענד נייעס פאר אלע לאדזער לעטניקעס!

אויב איהר ווילט א גוט געשמאק און כשר מיטאג מיט היהן און געבזענס, טא אײלט אלע אין ניי-רעמאנטירטען ערשטקלאסיגען און כשר׳ן רעסטאראן

A’la Aschinger

פעטריקאווער 30, טעל. 205-91

וואו איהר בעקומט דאס בעסטע און געשמאק פולסטע מיטאג מיט היהן און גענזענס נור פאר 1.75 זל.

סאלידע בעדינונג. געבעקס פריי. פון 7 א זייגער פריה בעקומט מען טעגליך די בעסטע יארסקע פריהשטיקען און אווענדברויטען נור פאר 1 זל.

מיטאג כמעט בחנם!

פיש-הענדלער!

מאנטאג, דעם 27-טען ד. ח. 7 א זייגער אין אווענד קומט פאר אין לאקאל זשעלאזנא 10a א וויכטיגע

פאר-פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) שטייערן-פראגע; 2) מסחר; 3) גרינדען א קאאפעראטיוו. רעפערירען די פראגען וועלען אדוו. וויצמאן, ראטמאן כארי און אנד. — מיר בעטען אלע פיש-סוחרים, מיטגלידער און נישט-מיטגלידער צאהלרייך צו ערשיינען.

די פערוואלטונג פון הלייןפישהענדלער-פעראיין
פאמארסקא 15. 3933

צו אלע דאמען-מאגאזין-שניידער-מייסטער אין לאדז.

דינסטאג, דעם 28 יוני 1932, פונקט 5 אווענד קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל, פאמארסקא 53

א גרויסע און דרינגענדע פערזאמלונג

פון אלע מיטגלידער. אפילו די וואס געפינען זיך אויף זומער-וואוינונגען מוזען זיך אונבעדינגט שטעלן, ווייל די פערזאמלונג האט צו בעהאנדלען א רייע פאר אונזער פאך דרינגענדע פראגען, וואס האבען א שייכות צו אונזער ווייטערדיגער עקזיסטענץ.

די פערוואלטונג
פון יודישען פראפעסיאנעלען מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין אין לאדז. פאמארסקא 53
3824

נאך קורצע שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 39 יאהר

נ״ע זעלדע וויינבערג

פרוי פון אונזער געעהרטען מיטגליד נח-וויינבערג.

צו דער לויה, וועלכע קומט פאר היינט, פרייטאג ד. 24 יוני 1932 פינקטליך 12 בייטאג פון טרויער-הויז פיעטריקאווער 38, ווערען אלע מיטגלידער געבעטען צו קומען אפגעבען דער פערשטארבענער דעם לעצטען כבוד.

די פערוואלטונג
פון בעהער-צעך, פילסודסקיעגא 57.
3939

ZASTRZYKI, opatrunki, dyżury

LIZA NAMIOTÓWNA

Dyplomowana
Higienistka-Pielęgniarka

ALEJA I MAJA 35 front, I piętro. Tel. 145-02.

כשר! וויכטיג! כשר

נייעס צום זומער-סעזאן!

ווילט איהר זיין געזונד?
ווילט איהר עסען געשמאקע און פרישע מיטאגען, פריהשטיקען און אווענדברויטען?
קומט אלע ווי איינער נור אין דעם גוט-בעקאנטען, היגיענישען, כשר׳ן

באר „בריסטאל״

פאלודניאווא 4
טעל. 151-74

וואו איהר בעקומט צו יעדער צייט די בעסטע מיטאגען פון 50 גר. מיט אן געפילטע פיש און פערשידענע אווענדברויטען פון 90 גר. און.

פריהשטיקען צו בעקומען פון 7 פריה אן
קומט און איבערצייגט אייך!
געבעקס פריי! סאלידע בעדינונג!
כ׳שיק אפ מיטאגען צו הויזע אהן עקסטרא קאסטען.

די ניי-ערעפענטע

פערפומעריע BUCHWAJC i ROTENBERG

11 ליסטאפאד 13 (קאנסטאנטינער)

בעזיצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

קאסמעטיק

צו צוגענגליכע פרייזען. רעיעלע בעהאנדלונג!

חודש-בילעטען

אויף אלע סטאציעס צו באהן-פרייזען אהן יעטוועדער צוצאהלונג

קאן מען בעקומען זאפארט אהן פריהערדיגער בעשטעלונג
אין פוילישען רייזע-ביורא

„ORBIS“

אין הויף Piotrkowska 65 i Nowomiejska 2
אויך בעקומט מען דארט אלע אגדערע באהן-בילעטען צו נאמינאלע פרייזען, אהן יעטוועדער צוצאהלונג. — פאהרפלאן גראטיס.

אכטונג, טוריסטען קיין א"י!

נור נאך איינציגע טעג איז פערבליבען זיך צו פערשרייבען אין דער

עקסקורסיע קיין ארץ-ישראל

אונטער דער לייטונג פון אינזש. י. זילינסקי.

אלע די, וועלכע ווילען מיטפאָהרען מיט דער עקסקורסיע דאַרפען תיכף איינצאָהלען 500 זל. אין P. K. O. 68,338 Komunalna Kasa Oszczędności miasta Łodzi און אונז איבערשיקען די דאָקומענטען. אלע ערט אינפאָרמאציעס צו בעקומען אין „תוצרת ארץ-ישראל", שרודמיעסקא 1, טעל. 193-42 3831

דאנקזאגונג!

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער בעסטען דאנק דעם אינהאבער פון דער 7-קלאסיגער שולע פאלודניאָווא 29

ה' ש. שולדעניין

פאר זיין גוטע לעהרע און שטרענגע רעליגיעזע ערציהונג פון אונזערע קינדער, ווי אויך פאר אריינברענגען אונזערע קינדער אין 3-טען קלאס גימנאזיום אָהן בעזונדערע פאָרבערייטונג.

מיר רעקאָמענדירען די שולע אלע אונזערע פריינד און בעקאנטע, און דעם ה' שולדעניין ווינשען מיר געזונד און ווייטערע פרוכטבארע ארבייט אויף דעם פעדאגאָגישען געביט.

ב. אָרדינאנס, זאכאָדניע 34	מ. באריצקי, קילינסקיעגאָ 25
ש. בערגער, ווסכאָדניא 20	ד. פרייס, ווסכאָדניע 26
ש. שטענדער, פאָלודניאָווא 29	ד. חמיץ, פאָלודניאָווא 42
א. נערשאנאוויטש, קילינסקיעגאָ 25	ה. פעלדאן, פאָמאָרסקאָ 91.

3900

ASEKURACJA - פערזיכערונגען

פון פאבריקען געגען פייער, אלער ארט סחורה-לאגערן געגען פייער און גנבה.

וואוינונגען געגען פייער און גנבה

ווי אויך טראנספארט-פערזיכערונגען פיהרט אויס רעעל און פינקטליך אויף גינסטיגע בעדינגונגען

מרדכי חיים רומקאָווסקי

קילינסקיעגא 105, טעל. 112-50.

2661

מזל טוב

רוזשא דעמבאָוויטש — שלמה פרידריך

פערלאבט

לאָדז, חודש סיון תרצ"ב

צו די תנאים פון אונזער ליבען ברודער און שוואגער

ה' שלמה פרידריך

מיט פרל. רוזשא דעמבאָוויטש

ווינשען פיל גליק און צופרידענהייט

שלום פרידריך און פרוי
משה פרידריך און פרוי
אהרן פרידריך און פרוי
פנחס פייוויש און פרוי

3901

בברכת מזל טוב חמה ולבבית אנחנו מברכים את הבחור הנחמד

מר שלמה פרידריך

לבואו בברית אירושין עם העלמה העדינה, בחירת לבבו

מרת רחל דמבוביץ

ומאחל להם עתיד מזהיר

צבי פינמסר ורעיתו.

אלע זומערוואוינונג

וואס פאהרען אויף

סויפען עכטען גוטען און כשר'ן

ווײַן

צו די ביליגסטע פרייזען

צו 65 און 75 גר. פאר 1/4 ליטער

ביי דער לאנגיעהריגער בעוואוסטער פירמע

„בארון"

אינה: מענדיל בארנשטיין, לאדז

30 נאוואמיעסקא 30

טעל. 210-58

העלא הענעלדע

יצחק דוד געלבארד

פערלאבט

לאָדז, אין יוני 1932.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן

ה' יצחק דוד געלבארד

מיט פרל. העלא הענעלדע

ווינשען מיר א הערצינען מזל-טוב און א גליקליכע און צופרידענע צוקונפט.

עלטערן (ישראל מאיר און (הינדע געלבארד.

מזל-טוב

אונזער ליבען ברודער

יצחק דוד געלבארד

צו זיינע תנאים מיט פרל.

העלא הענעלדע

ווינשען מיר פיל גליק און צופרידענהייט. זאָל אייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.

שוועסטער עווא און ברידער אברהם משה און יחיאל וואלף געלבארד.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער און שוועסטער

פרל. העלא הענעלדע

מיט ה' יצחק דוד געלבארד

ווינשען מיר, אז די ליבע זאָל אייביג זיין פריש ווי די רויזען אין מאַי און דער שטערן פון גליק זאָל אייער וועג-ווייזער זיין.

פאָטער, ברידער און געשוויסטער.

לארוסן של גיסנו ואחינו החביב

מר יצחק דוד געלבארד

את מרת עלקע הענעלדע

אנו מברכים אותם במזל-טוב ועתיד מזהיר

גיסו

יצחק דוד קושער ורעיתו.

בעזה"י

א בשורה טובה פאר לאדזער יודען!

צום נייעם שול-יאָהר תרצ"ב (1932/33) איז"ה ווערט געעפענט די שוין לאנג-ערווארטעטע

לערן און ערציהונגס-אנשטאלט

„חורב"

וואס וועט בעזה"י זיין לשם ולתפארת פאר'ן לאדזער יודענטום.

„חורב" ווערט איינגעאָרדענט אין א היגיענישן קאָמפאָרט-איינגעריכטעטען לאָקאַל.

„חורב" איז די ערשטע ערציהונגס-אנשטאַלט, וואָס ווערט געגרינדעט און וועט אָנגעפיהרט ווערען דורך די בעסטע פעדאגאָגישע פאַכמענער, וואָס דאָס רע-ליגיעזע יודענטום אין פוילען פערמאָגט.

„חורב" וועט מיט זיין סדר הלמוד און אופן פון ערציהונג זיין בעזה"י בתכלית השלמות אזוי אז די תלמידים וואָס וועלען דאָרט ערצויגען ווערען וועלען זיין בעזה"י מושלמים בתורה ויר"א און מדות טובות מיט דרך-ארץ'דיגער אויפפיהרונג אין עלטערן-הויז, און אין דער געזעלשאַפט.

„חורב" האָט פאר זיך דעם וויכטיגען ציל צו ענטוויקלען די גייסטיגע פעהיגקייטען פון יעדען תלמיד.

„חורב" וועט גרויס אכט לעגען אויף די למודי-חול, בכדי צוצוגרייטען דאָס יודישע קינד צום לעבען, עס גאראנטירען דערפאַר די ערשטקלאַסיגע לערן-קרעפטען.

אין דער שפיץ פון דעם נייען ערשטקלאַסיגען מוסד „חורב" שטעהען די בעקאַנטע און פון אלעמען אָנערקענטע און בעליבטע פערזענליכקייטען דוד צבי זילבערשטיין, חיים דוד רוזאנים א. א.

איינשרייבונגען קומען פאָר טעגליך פון 10—2 און 5—9 אָווענד אין דער צייטווייליגער קאַנצעלעריע קילינסקיעגא 44 וואוינונג 11, פראָנט 1-טער שטאָק.

3889

די 1-טע ארטאדאקסישע 7-קל. לעהר-אנשטאלט

„תורה ודרך-ארץ"

פון יצחק פטאשניק

22 נאוואמיעסקא 22 | 64 פיעטריקאווער 64
טעל. 123-82 | (שענקיעוויטשא 9)

מאכט בעקאנט, אז אויפ'ן פערלאַנג פון די עלטערן פון אויבענ-דערמאָהנטען ראַיאָן איז ענדליך געלונגען צו עפענען צום שול-יאָהר 1932/33 אין צענטרום פון פיעטריקאָווער 64 (שענקעוויטשא 9)

א מוסטערהאפטע

לעהר-אנשטאלט

מיט א גן-ילדים (פרעבעל-אפטיילונג)

אין א גרויסען ליכטיגען היגיענישען לאָקאל מיט אלע ספעציעלע קינדער-בעקוועמליכקייטען און מאָדערנע איינריכטונג מיט די בעס-טע קוואליפיצירטע פעדאגאָגישע לעהר-קרעפטען אונטער דער פערזענליכער הנהלה פון די ברידער פטאשניק.

די איינשרייבונגען פון די תלמידים פון דער געגענד אלט-שטאָט קומט פאָר טעגליך אין שול-סעקרעטאַריאַט פון 9—2 און פון 4—7 נאָכמ. אויף נאָוואָמיעסקא 22

פאר תלמידים פון ווילקער ראַיאָן אויף פיעטריקאָווער 64 פון 4—9 אָווענד.

די לייטונג.

צו דער חתונה פון אונזער ג' מיטגלידין

פרל. אסתר פוטערמילך

מיט ה' העניעק גראסגליק

ווינשט א הערציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

די פערוואלטונג פון בית היתומים

זגערזשער 40.

3903

פאר גאלד, בריליאנטען, ביזשוטעריע און לאמבארד-קוויטעס

צאָהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא

פיעטריקאָווער 7. 5208

Z intencji zaręczyn koleżanki naszej

LUBY LAUDORÓWNY

z p. **E. BECHLEREM**

najserdeczniejsze życzenia składają

Dora Szycerówna
Sala Wi[illegible] z [illegible]ka
Mania A[illegible]ówna z Narzeczonym
Luba Kon z Mężem

א געוועלב

אויף זאוואדזקא 11 צו פערמיטען.

אינפאָרמאציעס: ביי ה. קרול, אָגראָדאָווא 4

טעל. 139-09. 3856

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע ליבע פריינד

שיע בארקאָווסקי און פרוי

צום געבורט פון זייער ניי-געבוירען זונדעלע. זאָל ער אייך האָבען מיט-געבראַכט פיל גליק און ווינשען אייך א גרינגע דערציהונג.

שלמה יוסף העלפהאלץ און פרוי.

פערקויף פון פוטער און קעז
W. PALCZEWSKI
Łódź, Traugutta Nr. 8 (קרוטקאַ)
Telefon 183-80
יעדן טאג פרישע פוטער 1-טע סארט

וואַנעס
— ווי אויך —
קינדער-וואַנעס
בעקומט איהר נור אין דער בלעכעריי-ווערקשטעל
„ZGODA"
לאדז, **צעגעלניאַנאַ 2**, טעל. 134-51 (פק פעטריק.)
בעמ.: וואַנעס ווערען אויך אויסגעבאַרגט אויף זומער-וואוינונגען.

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choróby skórne,
weneryczne
i moczopłciowe
(Naświetlania promeniami Roentgena)
Przyjmuje od 8^{30} do $9^{1}/_{2}$ rano, od 1-ej do 2^{30} pp. od 6 do 8^{30} w., w niedzielę i święta od 10 r. do 1-ej p. p.

Samochody
i motocykle używane.
Kupno, sprzedaż, komis zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel. 189-28

בעקאַנטמאַכונג.
עס ווערט בעקאַנט געמאכט, אז דאָס חדר
דרכי תורה זגערזשער 42
גייט איבער אונטער דער אָנפיהרונג פון דעם בעוואוסטען מנהל ר' **יוסף שמולעוויטש**. דאָס חדר איז אויך פערזעהן מיט א שול פון 7 אָדזיאַלען, מיט א בן **ילדים** ווי אין פערלויף פון 6 חדשים ווערט א קינד אויסגעלערנט פון א"ב ביז חומש און אויך העכערע מחלקות פון גפ"ת, אויב איהר ווילט געבען אייערע קינדער א שטרענג רעליגיעזע ערציהונג — שרייבט זיי איין אין דעם ערשטקלאַסיגען היגיענישען חדר **דרכי תורה** זגערזשער 42.

בעמערקונג: עס ווערט אויך געלערנט העבּרעאיש און יודיש אין שריפט און וואָרט. פאר אומבעמיטעלטע הנחה פרייזען. סיט ווייטע צעטלען קען מען אויך איינשרייבען ביז 1 ווראָשען.
3910

ביליגע און אנגענעהמע זומער-אַבּרוה
אין טעאדארי-לאַסק
אויסגעצייכנטע געגענד. ערשטקלאַסיגע וואוינונג אין אנ'ערשטקלאַסיגע ווילע מיט פולער בעקעסטיגונג גור **40** זל. א וואָך. געשמאַקע און כשר'ע קוך. פלאַזשע מיט א טוש. פיאַנינאָ, 3 מאָל וועכענטליך דאַנסינג.
בײַ **מאַלאַ ישעלאַזא**
קאָוויארניע „אדריא" אין טעאדארי. 3901

דאס נייע מאדערנע שדכנות
דאָס נייע שדכנות-ביוראָ האָט שוין ביי דער אינטעליגענטער געזעלשאפט דעם בעסטען ערפאָלג. איך וויל אָבער דערמיט בעקענען דעם חסידישען עולם, קומט און בעקענט אייך דערמיט. דאָ קענט איהר אויסגעפינען די בעסטע שדוכים פאַר אייערע קינדער. די ביוראָ איז טעטיג פון 11—1 בייטאָג פאר מענער און פון 4—6 נאָכמ. פאַר פרויען.
די ביוראָ געפינט זיך אויף **פאַלודניאָווא 94** אין הויף, ערשטער איינגאַנג, 3-טער שטאָק, וו. 9
ביי **זוויעזשינסקי.** 3897

בעקאַנטמאַכונג.

דער לאַנגיעהריגער מיטארבייטער פון דער ג. פירמע **א. ארנשטיין**, פאַמאַרסקאַ 3, האָט ערעפענט אַנ'עלעגאַנטען
הערן- און דאַמען-
פריזיער-סאַלאָן
אויף **פאַמאַרסקאַ 11.**
עמפפעהלענדיג זיך ווייטער דער געשעצטער קונדשאַפט, צייכנען איך מיך מיט אכטונג
ADOLF FRYDE
ערמעסיגטע פרייזען! סאָלידע בעדינונג!

רעשטען
לאדז, נאַוואָמיעסקאַ 5
פראָנט, 2-טער שטאָק
פערשידענע **קאַמגאַרנס,**
ביליצער, טאַמאַשאָווער און לאָדזער
אויף אנציגער און פאַלטענס
ווי אויך די מאָדערנסטע **דאַמען-**
שטאָפען אויף פאַלטנס און קאָסטיומען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך, ביי
SZCZĘSLIWY
געדענקט נאר
אין פראָנט, II שטאָק

אכטונג, לעהרערינס!
ס'ווערען געזוכט קוואַליפיצירטע
לעהרערינס
און אויך א לייטערין פאַר א „האַנדעלס- און ווירטשאַפטס-שול". רעליגיעזע - געשטימטע האָבען פאָרצוג. אָפּערטען אין אדמ. פאַר „האַנדעלס-שול".

אכטונג, לעטניקעס!
דער עלטסטער און איבּעראל-בעוואוסטער
כשר'ער רעסטאראַן פון
ה. י. קארא זאוואדזקא 4
עמפפעהלט צום איצטיגען זומער-סעזאָן איהרע גוט-בעקאַנטע, געזונדע און געשמאַקע
מיטאַגען פון **50** זל. און
ערשטקלאַסיגע בעדינונג!
פאַר אַבאָנאַמענטען — עקסטרא ראַבאַט!

ענטשולדיגונג
דערמיט ענטשולדיג איך מיך פאַר דער פערוואַלטונג פון **דאַמען-מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין** פאַמאַרסקאַ 53, פאַר מיין נישט האַלטען זיך אין די פעראיינס-בעשלוסען, נישט צו נעמען ארבייט אָהן וויסען פון פעראיין. איך ערקלער, אז עלכעס וועט מעהר פון מיין זייט נישט פאַסירען.
גרינבוים אבע, נאַוואָמיעסקאַ 4 3937

פערשידענע געהאַפטענע
קישעלעך
מיט אַטלאַס-שטיקעריי ווי אויך געמאַהלטע.
צו בעקומען צו ביליגע פרייזען
ביי ווײַנרייך, 6-טער שערפיען 19 (בענעדיקטאַ)

וויכטיג פאַר לאדז און פראָווינץ!
מצבות פון 30 זל. און
ביז צו די טייערסטע גראַניט-דענקמאַלען
פיהר איך אויס ביליג און סאָליד. אויף וואונש בעזוך איך די ג' קונדשאַפט אויך אויף דער פראָווינץ. קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג פירמע „GRANIT"
לאדז, פאַמאַרסקאַ 39. 3138

רעטשניצע
פון דאקטוירים-ספּעציאַליסטען
17 זגיערזשער 17,
טעלעפאָן 116-33
ס'נעהמען אָן דאַקטוירים פון אַלע ספּעציאַליטעטען
ד"ר גאָלדשטיין-פּאָלאַק, ד"ר יוסטמאַן, ד"ר מ. קאַנטאָר, ד"ר ציעגע, ד"ר ראַקאָווסקי, ד"ר ראַזענצווייג, ד"ר רוזשאַנער, ד"ר ווײַנבערג, ד"ר סטופּעל, צאהן-ארצט גראַדזיענטשיק-קראַשיאָוואַ
ווי אויך **וויזיטען אין שטאָט.**
רענטגען-בעשטראַלונגען, קווארץ, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע און ערצט. יכע אַנאַליזען.

Polska Żegluga Rzeczna
„VISTULA"
Sp. z ogr. odp. w Warszawie
AGENTURA w ŁODZI, Narutowicza 31, tel. 121-14
35 własnych statków pośpiesznych towarowo - pasażerskich
טעגליך שנעלע קאָמוניקאַציע צווישען
לאדז און וואַרשא,
בידגאָשטש, גדיניע, זאָווי אנדערע שטעדט ביי דער ווייסעל.
עקספּעדיציע פון סחורה-טראַנספּאָרטען.
אַסעקוראַציע. נאַכנאַהמע.
אויספלוגען נאך דאַנציג און גדיניע.
די נידריגסטע פרייזן!!

בעקאַנטמאַכונג.
משה שטערנבערג האָט א פרוי ביילא שידלאָווסקאַ אין יעזשעפיוב און מ'זאָגט, אז ער גייט חתונה האָבען אין פּאַביאַניץ מיט א קצב'ס א טאָכטער, זאָל קיינער נישט מסדר קידושין זיין, ער וועט צוגעצויגען ווערען פאר ביגאַמיע.
ליבוש ראָזענבערג, חבר ועד הרבנים.

אכטונג!

דער עלעגאַנטער
דאַמען- און הערן-
פריזיר-סאַלאָן
3 פאַמאַרסקאַ 3
געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון ערשטקלאַסיגע פאַכלייט. ערשטקלאַסיגער מאַניקיר אויסגעפיהרט פון **p. Rózia** ערמעסיגטע פרייזען. סאָלידע בעהאַנדלונג. מיר עמפפעהלען זיך ווייטער דער געעהרטער קונדשאַפט מיט אכטונג
Sewek Fernenbok

מעלדונג.
וועבערייען און טריקאָטאַזש-פאַבריקאַנטען, עס איז אָנגעקומען א פרישער טראַנספּאָרט שלאַך-שפּול-מאַשינען, שוס-שפּול-מאַשינען, שעהר-מאַשינען, טרייב-מאַשינען אויף צווערן און זיידע פערשידענע גרויסן פון 6 — 40 ווענדען קרייץ-מאַשינען קליינע, אלע פירמאָווע געניצטע און אין בעסטען צושטאַנד ביי מיר צו בעקומען מיט לייכטע בעדינגונגען.
ה. לעווקאָוויטש, שרודמיעסקאַ 21 פראָנט.

דאַנקזאַגונג!
די מתפללים און די מיטגלידער פון „בקור חולים" אין די חברה „נושאי המטה" פון באַלוט דריקען אויס דעם בעסטען דאַנק דעם חשוב'ן מיטגליד **מרדכי פּושעוואָזשניק** פאַר די 25 זל. וואָס ער האָט געשענקט פאַר אונזער אינסטיטוציע.
מיט אכטונג
די פערוואַלטונג און פרעזעס יצחק יעקב שטשיגעלסקי פון „בקור חולים". 3909

Dr. med.
W. Eychner
אקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאַנאַ 4
(נעבען קינאָ „טשאַרי") טעל. 134-72
נעהמט אָן פון $2^{1}/_{2}$ — 4 און פון 7 — 8 אָוונט

Dr. E. Gutman
קינדער-קראַנקהייטען
גדאַנסקאַ 26, טעל. 173-00
אָרדינירט טעגליך אין לאדז פון 9—11 פאַרמיטאָג
און אויף **ווילשבּיאַוואַ-גוראַ**
willa Rogowskiego טעגליך פון 4.30—7 אָוונד.

AMBULATORJUM
WENEROLOGICZNE
przy lecznicy ZGIERSKIEJ 17
נעהמט אָן טעגליך ספּעצ. ארצט
Dr. H. ROZANER
פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען.
מענער-שוועכע פון 1—2 בייטאָג.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90
ספּעציאַל-ארצט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע, אַלע ארט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קווארץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—2 און פון 5—6 אָוונד.
בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען.

אכטונג
זאקען-מאַכער!
עס ווערט אָנגענומען ביליג צו מאַכען
זאקען-מאַשינען
און פערשידענע נייעס'ן ווי אויך אַלע ארט ארבייטען ביי זאַקען-מאַשינען
קליגער, פאַמאַרסקאַ 29

דאָס פון לאַנג שוין ערפאָלגרייכע
7-קלאַסיגע חדר-שולע
— פון —
„אור תורה" ש.ד.זשולטי
פילסודסקיעגאָ 22, רעכטע אָפ. 2. שט.
מאַכט בעקאַנט, אז צום נייעם שול-יאָהר 1932/3 ווערען אָנגענומען שילער פון 7 ביז 14 יאָהר אויף לימודי קודש, ווי אויך לימודי חול.
קינדער ביז 7 יאָהר ווערען ספּעציעל געפיהרט.
פרייזען ביליגע! ערפאָלג געזיכערט!
די קאַנצעלאַריע איז טעגליך אָפען פון 9—2 און 4—9.

פרישע היימישע מיטאַגען
צו ביליגע פרייזען ווערען ארויסגעגעבען טעגליך ביי
א. דארענבוש
64 פילסודסקי-גאַס 64
רעכטע אָפיצינע, פּאַרטער, וואוינונג 15.

מאשין-לעבער
ווערען אָנגענומען אויסצונייען ביי
ג. נאַרדמאַן, שרודמיעסקאַ 8

„Praca"
וואָלטשאַנסקאַ — 21 —
פרויען-פאַך-קורסען
ס'ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען אויפ'ן נייערעפענטען קורס פאַר
גאַרטעלען-פאַך
מיט לעהרע פון צושניידען, אונטער דער לייטונג א דיפּלאָמירטער אינסטרוקטאָרקע.
דער סעקרעטאַריאַט איז אָפען פון 9—1 און 4—6 נאָכמ.

Dr. med.
Haltrecht
ספּעציאַל-ארצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעהמט אָן פון 8—11 פריה, 12.30—1.30 מיטאָג און פון 5—9 אָוונד, זונטאָג פון 10—1.
פאַר אומבעמיטעלטע — לעטשניצע - פרייזען.

Dr. med.
REICHER
פאַלודניאָווא 28, טעל. 20193
ספּעציאַל-ארצט פאַר מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אָן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אָוונד
זונטאָג און יום-טובים פון 9 — 1 בייטאָג.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמ.
בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען

Dr. M. Lerner
choroby dzieci
Zachodnia 64, tel. 113-09
przyjmuje codziennie (z wyjątkiem niedziel) od godz. 2–4
i na **Wiśniowej Górze** (willa Szefnera) od godz. 8–9 rano i od 5–9 wiecz.

ערנסטע לאגע אין דייטשלאנד

ווייטערדיקע קאמפען אויף די בערלינער גאסען

בערלין, 23. (ספ. טעל.)
אויף דער זיצונג פון מעקלענבורגער סיים זענען די היטלעריסטישע דעפוטאַטען געקומען אין מונדירען, צוליב דעם האָט דער צענטער אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג אָפּצולעגען די זיצונג.
דער פאָרשלאַג איז אָנגענומען געוואָרען.
אין אַלגעמיין האָט זיך בעדייטענד פאַרערגערט די לאַגע אין דייטשלאַנד. אין משך פון היינטיגען גאַנצען טאָג זענען אויף אַלע גאַסען פאָרגעקומען קאַמפען צווישען קאָמוניסטען, היטלעריסטען און פּאָליציי.
אויף די גאַסען פּאַטראָלירען פּאַנצער־אויטאָמאָבילען.

באריקאדען־קאמפען אין בערלין

בערלין, 23. (ספ. טעל.)
אין די אָוונט־שעה'ן זענען געקומען אין פער שידענע פונקטען פון בערלין צו בייזע פּאָליטישע צוזאַמענשטויסען.
די אַוואַנטורעס האָבען זיך אָנגעהויבען דורך אָנפאַלען פון קאָמוניסטען אויף די לאָקאַלען אין וועלכע די היטלעריסטען האָבען אָפּגעהאַלטען פערזאַמלונגען, אויף די גאַסען זענען אויך אויסגעבויט געוואָרען באַריקאַדען. עס איז געקומען צו אַ שיסעריי.
די פּאָליציאַנטען, וועלכע האָבען געוואָלט זיך אַריינרייסען זענען בעוואָרפען געוואָרען מיט שטיינער. אין רעזולטאַט האָט די פּאָליציי שפּעט ביינאַכט אָפּגעשלאָסען די גאַסען פון ביידע זייטען און אַריינגעפאָהרען אין די גאַסען מיט פּאַנצער־אויטאָס צושטערט די באַריקאַדען און אַדורכגעפיהרט גרויסע אַרעסטען.

בלוטיגע קאמפען אויף די גאסען פון ברעסלוי

צווישען היטלעריסטען און סאָציאליסטען

בערלין, 23. (ספ. טעל.)
אַ גאַנצע נאַכט זענען אין ברעסלוי פאָרגעקומען ערביטערטע קאַמפען.
די אַוואַנטורעס האָבען אַרויסגערופען די היטלעריסטישע שטורם־אָפּטיילונגען.
זעקס אין אָוונד האָט זיך אויף ניקאָלאַי־גאַס פאָרמירט אַ היטלערישע דעמאָנסטראַציע און עס איז געקומען צום ערשטען צוזאַמענשטויס מיט סאָציאַליסטען, וועלכע האָבען געמאַכט פיינדליכע אויסגעשרייען געגען זיי.
עס זענען שפּעטער נאָטירט געוואָרען 70 בלוטיגע צוזאַמענשטויסען, אין אַרבייטער־קוואַרטאַל האָט זיך ענטוויקעלט אַ פאָרמעלע פּאָזיציע־שלאַכט די סאָציאַליסטען האָבען געשאָסען פון די פענסטער און בעוואָרפען די היטלעריסטען מיט שטיינער.
נאָך גרויסע מיה האָט די פּאָליציי בעוויזען פונאַנדערצוטרייבען די קעמפענדע צדדים.
די קאַמפען האָבען אָנגעהאַלטען ביז פיגף אַ זייגער פאַרטאָגס.
צוליב דעם, וואָס ביידע צדדים גיבען נישט אַרויס זייערע פערוואונדעטע ווייסט מען נישט די צאָהל פערוואונדעטע. ביז איצט זענען נאָטירט געוואָרען 4 טויטע, נאָך דרייסיג פערוואונדעטע.

„קויפט נישט ביי יודען"!

אזעלכע באיקאט-פלאקאטן האבען זיך בעוויזן אין קאנסטאנטין

קאָנסטאַנטין, (טעלעפאָניש).
מיט עטליכע וואָכען צוריק, האָבען מיר מיטגעטיילט וועגען בלוטיגע אָנפאַלען אויף יודען אין קאָנסטאַנטין, אַז אַ באַנדע כוליגאַנעס טעראָריזירען די יודישע בעפעלקערונג. אַצינד, אַז אין די אָוונט־שעה'ן האָבען יודען מורא זיך צו בעווייזען אויף דער גאַס.
איצט מעלדעט מען אונז וועגען אַ נייער באָיקאָט־אַגיטאַציע, וואָס ווערט די לעצטע צייט געפיהרט אין קאָנסטאַנטין.
3
די לעצטע טעג האָבען זיך אויף די מויערען און פאַרקאַנס בעוויזען פּוילישע אויפשריפטען — „קויפט נישט ביי יודען". די אויפשריפטען זענען זעהר לעזבאַר.
ווער עס מאַכט די אויפשריפטען איז נאַטירליך נישט בעוואוסט, צוליב דעם וואָס דאָס „שטיקעל אַרבייט" ווערט געמאַכט ביינאַכט, ווען יודען האָבען נאָך ביז איצט מורא אַרויסצוווייזען דעם קאָפּ אויף דער גאַס.
די אויפזיכטס־מאַכט וואָלט זיך געדאַרפט פערנעהמען מיט דעם דאָזיגען ענין, און צו בעשטראָפען די שולדיגע, וואָס טעראָריזירען די יודישע בעפעלקערונג אין קאָנסטאַנטין.

אַמעריקאַ פאָדערט פון אייראָפּע צו רעדוצירען די בעוואָפנונגען. דער אַמעריקאַנישער פערטרעטער אין גענף דזשיבסאָן.

לייבאר-פארטיי וויל אויסדריקן אונצוטרוי דער ענגלישער רעגירונג

לאָנדאָן, 23. (ספ. טעל.)
די לייבור־פּאַרטיי האָט אַריינגעטראָגען אין פּאַרלאַמענט אַ פאָרשלאַג אויסצודריקען אונצוטרוי דער רעגירונג.
דער פאָרשלאַג איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען.

בלוט, הויט און נערווען - קראנקע
דערנערען זיך דורך דעם געברויך פון נאַטירליכן ביטער־וואַסער
Franciszka Józefa
דן געאָרדענטע פערדייאונגס־פּערהעלטנישען, צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקס.

אנטיסעמיטישע באיקאט-העצע אין טארן

אינערן-מיניסטער פיעראצקי צוגעזאגט צו בעשטראפען די שולדיגע

טאָרן, 23. (ספ. טעל.)
די ענדעקעס שיקען פונאַנדער דראָהונגס־בריף צו קריסטליכע פריזירען, זיי זאָלען נישט קויפען אין יודישע געוועלבער.
פאַר די יודישע געוועלבער שטעהען כוליגאַנעס און לאָזען נישט אַריין קיין קונים, עס ווערען אויך אין די גאַסען געשלאָגען יודישע פערבייגעהער.
וואַרשאַ, 23. (ספ. טעל.)
אויף אַן אינטערווענץ ביים אינערן־מיניסטער פיראַצקי וועגען דער אַנטיסעמיטישער באָיקאָט־העצע אין טאָרן, האָט דער מיניסטער ערקלערט, אַז ער גיט אַרויס אַ פעראָרדנונג צו די מאַכט־אָרגאַנען אין טאָרן אָנצונעהמען אַלע מיטלען צו ליקווידירען די דערמאָנטע העצע און די שולדיגע צוציהען צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט.

היטלער לעגט פאר פראנקרייך א מיליטערישען אפמאך

בערלין, 23. (ספ. טעל.)
איינע פון די בערלינער מאָרגענבלעטער איז מודיע פון לאָזאַן: אין די דייטשע און פראַנצויזישע קרייזען קורסירען קלאַנגען וועגען אַ היטלעריסטען־מעמאָריאַל, וואָס איז איבערגעגעבען געוואָרען דעם פראַנצויזישען מיליטערישען אַטאַשע.
דער מעמאָריאַל ענטהאַלט דעם פאָרשלאַג ווע גען אַ דייטש־פראַנצויזישען מיליטערישען אָפּמאַך, די דייטשען זאָלען בעקומען אַ פולשטענדיגע פרייע בעוואָפנונג און זאָל זיך קענען אויסגלייכען מיט דער בעוואָפנונג פון דער פראַנצויזישער אַרמעע.
אין'ם מעמאָריאַל ווערט אויך פערלאַנגט צו ענדערען די איצטיגע דייטשע מזרח־גרענעצען.

דעלעגאציע פון דייטשען פלאָט אין דאנציג

דאַנציג, 23. (ספ. טעל.)
די דייטשע שיף „שלעזיען" איז אין אָוונד צוגעשוואומען צום האַנציגער ברעג. עס איז אויך אָנגעקומען אַ טאָרפּעדע.
איבערהויפּט איז דער דייטשער גענעראַל־קאָנסול געקומען בעגריסען די דייטשע עסקאַדרע.
„שלעזיען" האָט אָפּגעגעבען סופּצעהן בעגריסונגס־שאָסען.
שפּעטער האָט דער דייטשער אַדמיראַל געמאַכט וויזיטען דעם פּרעזידענט פון סענאַט, דער קאָמיסאַר פון דער פעלקער־ליגע.
דאַנציג, 23. (ספ. טעל.)
אַ סענסאַציע האָט אַרויסגערופען די ידיעה, אַז דער הויך־קאָמיסאַר פון דער פעלקער־ליגע ווער מאָרגען געבען אַ פייערליך מאָלצייט לכבוד די פיהרער פון דער דייטשער עסקאַדרע וואָס בעזוכט דאַנציג.
ש
די פאָרשטעהער פון דער פּוילישער רעגירונג האָבען נישט גענומען קיין אָנטייל אין'ם בעגריסען די דייטש עקריגס־עסקאַדרע.
וואַרשאַ, 23. (ספ. טעל.)
דער פּוילישער גענעראַל־קאָמיסאַר אין דאַנציג מיניסטער פּאַפּער איז געבעטען געקומען קיין וואַרשאַ כדי נישט צו בעטייליגען זיך אין'ם בעגריסען די דייטשע פלאָט־עסקאַדרע.

100,000 דאלאר פאר די יוד. קאאפעראטיווע בענק

פּאַריז, 23. (ספ. טעל.)
זונטאָג קומט פאָר אין פּאַריז אַ זיצונג פון ראַט פון „פונדיישען" צו בעטראַכטען דעם פאָרשלאַג צו אַסיגנירען 100.000 דאָלאַר פאַר די יודישע קאָאָפּעראַטיווע בענק אין פּוילען.

100 מיליאן פראנק

גיט פראנקרייך אויסצובויען די באהן-ליניע שלעזיען — גדיניע

וואַרשאַ, 23. (טעלעפאָניש).
אין די וואַרשאַווער פינאַנץ־קרייזען האָבען בעשטעטיגט קורסירט קלאַנגען אַז די פראַנצויזישע רעגירונג האָט מסכים געווען אויסצוצאָהלען 200 מיליאָן פראַנק אין 2 ראַטעס, צו 100 מיליאָן פראַנק אויף אויסצובויען די באַהן־ליניע שלעזיען—גדיניע.
די ערשטע הונדערט מיליאָן פראַנק זאָלען שוין אויסגעצאָהלט ווערען נאָך פאַר דעם 1־טען יולי.

פאריזער צוקערלעך
MIKI 20 גר.
פאַר האַרצליידענדע.
JAN WROBLEWSKI

צו דער ערעפנונג פון רוטענבערג'ס עלעקטרישער קראפט-סטאציע אין ארץ-ישראל

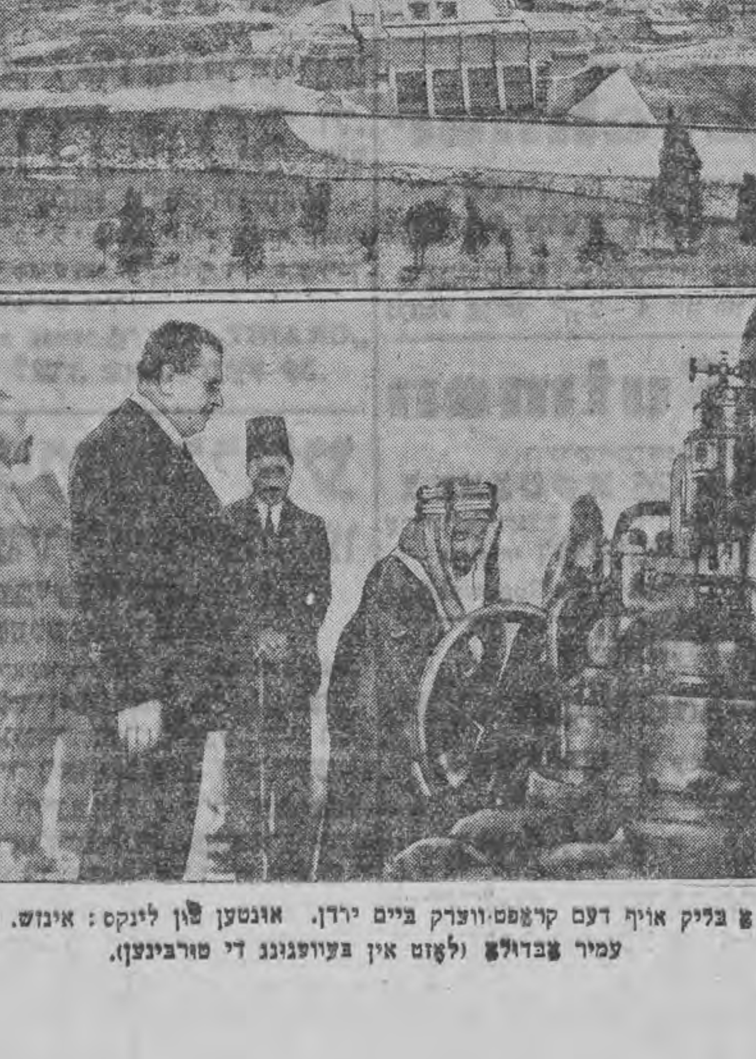

אויבען: אַ בליק אויף דעם קראַפט־ווערק ביים ירדן. אונטען פון לינקס: אינזש. רוטענבערג, עמיר אַבדולאַ (לאָזט אין בעוועגונג די טורבינען).

אפגעשאפט דאס מיניסטעריום פאר עפענטליכע ארבייט

וואַרשאַ, 23. (טעלעפאָניש).
דער מלוכה־פּרעזידענט האָט היינט אונטערגעשריבען אַ דעקרעט אַז עס ווערט אָפּגעשאַפט דאָס מיניסטעריום פאַר עפענטליכע אַרבייט. די טעטיגקייט פון דאָזיגען מיניסטעריום איז פערטיילט געוואָרען אין עטליכע מיניסטעריומס.

היינט און פאלג. טעג!
דער קעניג פון הומאָר – דער אונפערגעסליכער קייזערליך - קעניגליכער פעלדמאַרשאַלעק
Vlasta BURIAN
ווילט און ענטציקט אין זיין בעסטען פילם־מייסטערווערק א.נ.:
POD KURATELĄ
רעזשי פון בעקאַנטען
Karol LAMAC
אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאַבע
אָנהייב אין געוועהנל. טעג 5 אַ זייגער נאָכמ., שבת און זונטאָג – 2.30 בייטאָג.
הנחה בילעטען גילטיג אָהן בעגרענצונגען.
דער זאַל איז ווענטילירט און געקיהלט.

לאדז, 24 יוני 1932

פייערען אין מזרח

די פראגע וועגען גרעניצען

פון פרץ הירשביין

דער רעיון איז איצטער געווענדט צום ווייטען מזרח, וואו עס געהען-אויף פייערען און שרעקען די הערצער אין מערב. דער רעיון איז געווענדט צום ווינקעל אין מזרח, וואו נייע גרעניצען זענען איצט אויפגעקומען און וואו די פארטייעטע, שארפע יאפאנישע מאנדעל-אויגען בעדארפען איצט אויסשטעהן דעם דערוואכטען בליק פון צפון-ריז.

גרעניצען — — —

וואס זענען דען גרעניצען? דער האס-צייכען אויף דער יבשה, וואו מענש בעטראכט דעם אנדערען אין זיין גלייכען פאר א בייזער חיה; וואו א מענש בעטראכט זיין שכן, א ביסעל אנדערש אין פנים און אנדערש אין לשון, פאר אומווירדיג — צומאל פאר הפקר. אט וואס גרעניץ מיינט.

גרעניצען — ס'איז דאך דאס ארט, וואו פעלקער שפייען אהין ארײן זייער גיפטיגקייט; וואו פעלקער'ס אויגען צינדען זיך מיט קנאה; ערטער, וואס זענען די ערשטע איינצוזאפען אין זיך דאס בלוט פון פערבארטע און אפגענארטע קרבנות, אין געשטאלט פון זעלנער און ארמעע.

גרעניצען רוקען זיך איבער און מיט זיי — האס און שפאט. גרעניצען רוקען זיך איבער און מיט זיי — קנאה-שנאה. גרעניצען רוקען זיך איבער און מיט זיי — די פעלקער גאוה. גרעניצען רוקען זיך איבער און מיט זיי — דער עלענד פון די מאסען.

די וועלט-מלחמה האט אין אייראפא נייע גרעניצען געשאפען און ביי די גרעניצען — נייע קוואלען פון גיפט און האס; נייע קוואלען פון שנאה-קנאה.

אין ווייטען מזרח האט די מלחמה ערשט איצט אנגעהויבען צו בעשאפען נייע גרעניצען. יאפאן איז מיט איהר ארמעע אויף דעם וועג אוועק. יאפאן, וואס האט נישט לאנג פערנומען גאנץ קארעע — האט איצט פערנומען א פיל גרעסערע טעריטאריע — מאנדזשוריע. יאפאן שפרייט איצט אויס נייע גרעניצען. זי פערנעמט לענדער און צעהלט נישט די מענשען. זי פערנעמט טעריטאריעס, נישט אבטענדיג די מענשען, וואס בעוואוינען זיי. די דרייסיג מיליאן כינעזער אין מאנדזשוריע — דאס איז ביי יאפאן נישט וויכטיג.

מאנדזשוריע איז איצט פאר יאפאן נישט די טעריטאריע, וואו א תהום קאן אויפעפענען זיין מויל גיך א שפיי טאן מיט פייער. פאר די יאפאנער, ווערמעס לאנד, לויט „פאלקס גלויבען" רוהט אויף'ן רוקען פון א פיש און דעריבער האט מען דארט אזוי אפט ערד-ציטערניש — פאר זיי איז מאנדזשוריע א ניי-געבוירענע ערד. פאר זיי איז איצט מאנדזשוריער שווארצגרונד, ווי א בעלוינונג פון די געטער פאר די אלע דורות פון שרעק און שפייענדיגע וואולקאנען-פייערן.

אבער די גרעניץ אין מאנדזשוריע קאן יאפאן אליין נישט אפצייכענען; אפצייכענען און זאגען: ביז אהער געה איך און ווייטער נישט. איך קען יענע לענדער, פערשטעה יאפאנישען כאראקטער און איך שפיר, אז ערשט איצט זענען איהרע שטאטסמענער, איהרע גענעראלען און נאציאנאלע העלדען פערבלענדעט געווארען פון די אומגעריכטע ווייטקייטען, וואס עפענען זיך פאר יאפאן'ס אויגען.

אין תוך הייסט עס, אז יאפאן האט דערגרייכט ביז צו דער סאוויעטישער גרעניץ. מיינט עס — איצט ערשט האט יאפאן דערגרייכט צום ארט, וואו כח שטעהט אויף אנטקעגען כח; וואו אמביציע שטעהט אויף אנטקעגען אמביציע. ערשט איצט האט יאפאן דערגרייכט דעם פונקט פון וועלכען איהרע שטרעבונגען מוזען אנהויבען צו דערגרייכען א נייעם ווענד-פונקט. אדער בערוהיגען זיך און זיין צופרידען מיט'ן אנגערויבטען; צופרידען מיט די דערגרייכונגען ביז איצט און לאזען איינשלעפערען די אפעטיטען... אדער לאזען דעם דערוואכטען, בליבדען אינסטינקט געהן, געהן, ביז — — —

ביז ווי ווייט וואלט יאפאן חשק געהאט צו געהן, אויב די איצטיגע סאוויעטישע גרעניצען זענען איהר ווי א דארן אין זייט?

מיר זענען בעקאנט געווארען יאפאן'ס אפעטיטען צו דעראבערונג אין דער צייט, ווען איך בין געווען אין יאפאן. אין אפריל, זעקס-און-צוואנציג, בעת איך האב געהאט מיין בעגעגעניש מיט יאפאן'ס א גרופע שטאטסלייט, אין הויז פון דעם נישט לאנג פערשטארבענעם גראף שיבזאווא. ביי יענעם פיער-שעה'דיגען טיי איז מיר געלונגען ארויסצובעקומען פון די מסיבים דעם נאמען סאוויעט-רוסלאנד און דעם נאמען פון סאוויעטישען האפען וולאדיוואסטאק.

— מיט וואס פאר א רעכט איז רוסלאנד ארויסגעקומען אזוי ווייט ווי ביז צו אונזערע וואסערען — אדש צו וולאדיוואסטאק? ווי קאן מען דערלאזען אז איין פאלק זאל אויסשטרעקען איהר האנד אזוי ווייט?

דאס האט געזאגט א מיטגליד פון לארדען-הויז, א נישט גאר גרויסער דיפלאמאט, ווען עס איז ארומגערעדט געווארען יאפאן'ס מאטעריעלער מצב, איהר גרויסע בעפעלקערונג און די היימישע ענגשאפט.

אויף מאנדזשוריע, ווי אויף א יאפאנישער טעריטאריע, האט מען שוין דעמאלט גע[illegible], ווי אויף א גאר נאטירליכער דערשיינונג אין דער נאהענטער צוקונפט. עס האבען נאך א פאר פון די מסיבים קלאר געמאכט: אז קיין גוטס קאן פון א שכנות מיט סאוויעט-רוסלאנד נישט ארויסקומען.

איך האב פאר זיי ענטוויקעלט דעם געדאנק: אז ווען אפילו יאפאן פערנעמט מאנדזשוריע און דערגרייכט דירעקט ביז צו די סאוויעטישע גרעניצען — מוזען זיי געדענקען, אז מיט רוסלאנד וועלען זיי אויף אלע צייטען דארפען בלייבען שכנים. מיט רוסלאנד זאלען זיי שטענדיג אין זינען האבען פרידען. און דאס קאן דערגרייכט ווערען נאר דערמאלט, ווען זיי וועלען נישט האבען אין זינען וולאדיוואסטאק.

— קאנט איהר אייך אויסמאלען פאר נארמאל אזא לאגע, ווען אזא גרויס לאנד, ווי רוסלאנד, וואס קומט אן צום ים דורך סיביר, דורך א שטח פון טויזענטער מיילען — זאל נישט קריגען קיין צוטריט צום ים? וויל יאפאן פרידען — זאל יאפאן געדולדיג קוקען צו יענעם ווינקעל, וואו וולאדיוואסטאק איז.

די פערזאמעלטע האבען זיך בשעת-מעשה דורכגעקוקט. א לאנגער שטיל-שווייגען איז אנגעשטאנען נאך מיינע רייד. אומבעקוועם געווען. איך האב פון דעם פערשטאנען, אז אין יאפאן קוקט מען יא אין יענעם ווינקעל אריין, אז רוסלאנד'ס אנוועזענהייט אין וולאדיוואסטאק איז יאפאן נישט צום הארצען. דעמאלט האט יאפאן מאנדזשוריע געזעהן אין דמיון. דעמאלט זענען איהרע גאר קליינע שטאטסלייט געווען שעמעוודיג. די פערלאנגען האט מען געהאלטען בסודי-סודות. דעמאלט האט מען נאך אין מיין געגענווארט גערעדט מיט גרויס יראת הכבוד פון כינע.

אבער איצט, ווען קארעע און מאנדזשוריע, וואס שטעלען מיט זיך צונויף איין גרויסע טעריטאריע, גרעסער ווי יאפאן, איז שוין אין יאפאן'ס ממשלה; ווען יאפאן האט פאקטיש דערגרייכט די רוסישע גרעניצען; איצט ווען די תאוה צו דעראבערונג האט שוין געהאט איהר גרויסען אנהויב; ווען די דאזיגע תאוה ווערט נאך געוועקט און געריצט דורך אלערליי מערב-אינטריגאנטען — איצט איז שווער צו גלויבען, אז די פייערען, וואס ברענען אין ווייטען מזרח וועלען אזוי גיך אויסגעלאשען ווערען.

———):o:(———

ביליגע דימענטען

די געשיכטע פון נאטירליכע און קינסטליכע דימענטען

פון ל. באראדולין

לעצטענס האט פראפ. ראלף מעקי פון קאלומביא אוניווערזיטעט פעראפענטליכט אז ער האט געמאכט צוויי נייע ערפינדונגען: ערשטענס, קאן ער פראדוצירען דימענטען אויף א קינסטליכען אופן.

פראפ. מעקי פערטיידירט נישט חלילה אז ער איז דער אריגינעלער ערפינדער פון קינסטליכע דימענטען, ווייל אזעלכע זאכען האט מען געמאכט נאך מיט א האלבען יאהרהונדערט צוריק. וואס פראפ. מעקי פערזיכערט איז, אז זיינע דימענטען זענען צעהן מאל גרעסער, ווי די אמאליגע.

דימענטען זענען א מינעראל אזא און ווערען בעטראכט אלס איינע פון די ריינסטע פארמען קארבאן, אדער קויל שטאף. דער דאזיגער קויל-שטאף קומט אין פערשידענע פארמען. איין פארם פון קארבאן איז די סאזשע, וואס זעצט זיך אפ אויף די גלעזערנע קוימענס פון די נאפט-לעמפלעך, אדער וואס זעצט זיך אפ אויף א שטיקעל גלאז, ווען מען האלט עס איבער'ן פלאם פון א ליכט. אין אזא פאל קומט דער קויל-שטאף אין דער פארם פון א זעהר דינעם שווארצען פודער.

א צווייטע פארם פון קארבאן, אבער זעהר נישט קיין ריינע, זענען די אלע מינים קוילען, סיי הילצערנע און סיי שטיינערנע. נאך א פארם פון קארבאן, שוין א סך ריינער ווי אין דעם פאל פון קוילען, איז דער גראפיט, פון וועלכען מען מאכט די בליישטיפטען. אין דעם פאל נעמט אן דער קויל-שטאף די פארם פון א גרויסען פעטליכען און ווייכען מינעראל. און נאך א פארם, וועלכע קויל-שטאף נעמט אן, זענען די דימענטען. אין דעם פאל נעמט אן די קויל-שטאף די פארם פון א זעהר הארטען און דורכזיכטיגען קרישטאל.

די הויפט-אורזאכען, וואס מאכען דימענטען אזוי ווערטפול און קאסטבאר זענען, ערשטענס, בעגעגענט מען זיי זעהר זעלטען אין דער נאטור. דאס אליין איז גענוג צו מאכען א זאך קאסטבאר, איבערהויפט ווען מען דארף עס האבען פאר פראקטישע צוועקען, און איבערהויפט ווען מען וויל עס האבען פאר צירונג. און ווייל עס איז זעלטען און קאסטבאר, און נישט זעהר צוגענגליך, ווילען עס אלע האבען; און ווייל אלע ווילען עס האבען, מאכט עס זיי נאך מעהר קאסטבאר.

צווייטענס, בעזיצען דימענטען די אייגענשאפטטען, וואס זיי קאנען אונטערברעכען ליכט-שטראהלען אויף אן אייגנארטיגען אופן, און דעריבער ווען מען שלייפט זיי אויף א געוויסען אופן, שאפען זיי א מערקווירדיגען שפיל פון ליכט און קאלירען. און דערפאר הויפטזעכליך ווערען זיי אזוי הויך געשאצט אלס צירונג.

און אגב — די פארמען, אין וועלכע דימענטען ווערען געשליפען, האבען פערשידענע נעמען; און איינע פון די פארמען, אין וועלכע דימענטען ווערען געשליפען, רופט מען בריליאנט. איז א בריליאנט נישט דער דימענט, נישט דאס שטיק צירונג, נאר זיין פארם. מען קאן א שטיקעל גלאז און אפילו א שטיקעל האלץ אפשלייפען אין פארם פון א בריליאנט.

און די דריטע אייגענשאפט פון דימענטען איז, וואס עס איז די הארטסטע זאך אויף דער ערד. מיר ווייסען נישט פון א זאך, וואס זאל זיין הארטער ווי דימענטען. מיט א דימענט קאן מען קראצען יעדע אנדערע זאך, וואס עס איז פאראן אויף דער ערד, אפילו דעם הארטסטען שטאל; און עס איז נישטא א זאך, וואס זאל קראצען א דימענט, ווייל עס איז נישטא א זאך, וואס זאל זיין הארטער פון דימענט, אדער, אמווייניגסטענס, אזוי הארט ווי דימענט. און דעריבער — ווען מען דארף דימענטען שלייפען. מוז מען בענוצען א פודער פון צוריבענע דימענטען. דימענטען זיינע כרופקע; זיי לאזען זיך לייכט ברעכען און צוריבען אין פודער; אבער קראצען זיי קאן מען נישט מיט קיין זאך, א חוץ מיט א דימענט גופא.

דימענטען געפינט מען אין דער ערד, אין ערטער, וואו עס זענען אמאל פארגעקומען גרויסע וואולקאנישע אויסברוכען, כדי די דימענטען ארויסצוקריגען מוז מען אויסגראבען טיפע גריבער. א מאל געפינט מען זיי ביי די ברעגען פון טייכען, וואוהין זיי זענען ארויסגעשווענקט געווארען דורך די וואסער-שטראמען.

געוועהנליך קומען די דימענטען אלס קליינע קרישטאלען; אבער פון צייט צו צייט, כאטש זעהר זעלטען, געפינט מען א דימענט פון אויסערגעוועהנליכער גרויס. אזוי, צ. ב. ש., האט מען דעם 26-טען יאנואר, 1905, געפונען אין זיד-אפריקע א דימענט, וואס איז געווען 4 אינטשעס לאנג, צוויי מיט א האלב אינטשעס ברייט און איין מיט א פערטעל אינטש דיק. ער האט געוואויגען 3024 קאראט, אדער איין מיט א פערטעל פונט. דאס איז דער גרעסטער דימענט, וואס מען האט אמאל געפונען. אן ענגלישער סינדיקאט האט איהם אפגעקויפט און איהם צובראכען אויף 9 בעזונדערע שטיק און געמאכט פון איהם 9 בעזונדערע שטיק צירונג, א חוץ די קליינע שטיקלעך אפפאל. די אלע שטיקער צירונג זענען דערנאך געווארען דאס אייגענטום פון דער ענגלישער קרוין. דאס גרעסטע שטיק געשליפענע צירונג וועגט 516 קאראט.

א צווייטען גרויסען דימענט האט מען געפונען אין בראזיל אין 1854. ער האט געוואויגען 254 קאראט; אבער נאך דעם ווי ער איז [illegible] געשליפען געווארען האט ער געוואויגען 124 קאראט.

עס זענען פאראן עטליכע זעהר גרויסע געשליפענע דימענטען, וואס שטאמען פון אמאליגע צייטען. יעדער פון זיי האט א בעזונדער נאמען און מיט יעדען פון זיי איז פערבונדען א בעזונדער לעגענדע. דער בערימטסטער פון זיי איז דער „ארלאוו" דימענט, וועלכען יעקאטערינע די צווייטע פון רוסלאנד האט געשאנקען איהר געליבטען פירשט ארלאוו. ער וועגט 195 קאראט, און איז איצטער א טייל פון די רייכטימער פון דער סאוויעטישער רעגירונג. א צווייטער שטיין איז בעוואוסט אלס „רעגענט". ער האט בעלאנגט צו די פראנצויזישע קעניגין און געפינט זיך איצטער אין פאריז, אין דעם לואוור מוזעאום. ער וועגט 136 קאראט.

דערפאר, ווייל דימענטען זענען די הארטסטע זאך אויף דער ערד, ווערען זיי אנגעווענדט פאר אינדוסטריעלע צוועקען. זיי קומען אלס טיילען פון מאשינען, ווען מען דארף שלייפען, שניידען אדער בויערען הארטע שטיינער, גלאז אדער מעטאלען.

די קינסטליכע דימענטען פון דעם פראנצויזישען פיזיקער פראפ. מואסאן זענען געווען מיקראסקאפיש קליין. דער וויסענשאפטליכער פרינציפ איז אויסגעהאלטען געווארען, אבער קיין פראקטישע נוצען האט מען פון דעם נישט געקאנט האבען, ווייל די שטיקלעך דימענט זענען געווען צו קליין, אז מען זאל זיי קאנען בענוצען פאר פראקטישע צוועקען. און איצטער קומט פראפ. מעקי און פערזיכערט, אז ער האט ענטוויקעלט א פראצעס צו בעשאפען קינסטליכע דימענטען 10 מאל אזוי גרויס, ווי די אמאליגע. קאן עס האבען א זעהר גרויסע בעדייטונג.

———

יודישע שרייבער און יודען=שרייבער

פון לעאָ קעניג

ווי האַלט עס מיט'ן יודישען ליטעראַרישען שאַפען אין אַנדערע שפּראַכען? וועלכע זענען די קינסטלערישע און אידעאישע טענדענצען פון די יודען־נאָוועליסטען און דיכטער, וועלכע האָבען געשאַפען און שאַפען נאָך איצט אין „פרעמדע שפּראַכען?"

עס קען קיין ספק נישט זיין, אַז די פראַגע איז ענג פערבונדען מיט אונזערע אייגענע „נאַציאָנאַלע" ליטעראַרישע פּראָבלעמען.

אַז דער רוב יודען וואָס שאַפען און האָבען געשאַפען אין די נישט יודישע שפּראַכען זענען נישט דווקא קיין אַסימילירטע יודען, איז שוין, דאַכט זיך, אַלעמען קלאָהר. שוין דער פאַקט אַליין אַז זיי האָבען ס'רוב געשריבען אויך פונ'ם יודישען לעבען — און די אינטערעסען אונז [illegible]מיינסטען — בעוויזט עס. איך ווייס נישט צי עס זענען היינט נאָך פאַראַן צווישען אונזערע הייסטע יודישיסטען און העבראַיסטען אַזעלכע, וואָס זאָלען וואַגען זאָגען אַז היינע איז נישט קיין יודישער דיכטער דערפאַר וואָס ער האָט געשאַפען זיין „רבי פון באַכראַך" און אַנדערע פראַכטפולע יודישע בילדער און מאָטיוען אין דער דייטשער שפּראַך; אַז ישראל זאַנגוויל איז אַ אַסימילירטער יוד דערפאַר וואָס ער האָט געשאַפען זיינע „טרוימער פון דער געטאָ" אין ענגליש; אַז אַנדרע ספירא, עדמונד פלעג און בלאָך, זענען נישט קיין יודען, צי אפילו נישט קיין יודישע קינסטלער, דערפאַר וואָס זיי שרייבען אין פראַנצויזיש; באַבעל אין פאַסטערנאַק אין רוסיש א. אַז. וו.

אמת, אייניגע פון די יודען וואָס האָבען געשאַפען אין פרעמדע שפּראַכען האָבען געהאַט אַסימילירענדע טענדענצען; אייניגע פון זיי זענען אַפילו געווען פּרינציפּיעלע אַסימילאַטאָרען. אָבער אַסימילאַציע איז דאָך פאַר זיי געווען ס'רוב בלויז אַ לייזונג פון דער יודען־פראַגע. ווען זיי וואָלטען נישט געווען קיין יודען וואָלטען זיי נישט געווען קיין אַסימילאַטאָרען. און אַז אידעאישער איבהאַלט און פּרינציפּיעלע טענדענצען מאַכען נישט קיין קונסטווערק בכלל, און נאַציאָנאַלע קונסט ווערק בפרט איז שוין אַ בעוואוסטער כלל.

מען קען זיין אַ הייסער נאַציאָנאַליסט און אַ שלעכטער קינסטלער אָדער וואָס נאָך ערגער: אַ שלעכטער נאָכאַהמער פון פרעמדע נישט יודישע קינסטלערישע פאָרמען. ד. ה. אַ פּרינציפּיעלער נאַציאָנאַליסט און אַ קינסטלערישער אַסימילאַטאָר.

און דאָס אייגענע פערקעהרט: מען קען זיין אַ פּרינציפּיעלער אַסימילאַטאָר און שאַפען קינסטלערישע און אָפט אפילו נאַציאָנאַל־קינסטלערישע ווערטען. ביישפּילען קען מען ברענגען זעהר פיל. איך וועל דאָ נאָר ברענגען אַ פּאָר: איך גלויב נאָך עד היום, אַז היינעס נישט פערענדיגטע נאָוועלע „דער רבי פון באַכראַך" איז די יודישסטע נאָוועלע זי האָט מעהר ווי וועלכע ס'איז אַנדערע נאָוועלען (איינגעשלאָסען מענדעלעס, אַש'ס, ביאַליק'ס און אַנדערע נאַציאָנאַלע דיכטער אונזערע)) איבערגעגעבען אָט דעם ספּעציעלען געטאָ־יודישליכען קאָלאָריט און אַטמאָספערע.

אויב עס קען נאָך זיין אַ פראַגע וועלכע נאָוועלע איז קינסטלעריש בעסער, ווייס איך אָבער נישט צו עמיצער וועט מיט זיכערק[illegible] זאָגען אַז אַפּאַטאָשו'ס „פוילישע וועלדער" איז יודישער ווי פויסטוואַנגערס „יוד זיס", כאָטש די ערשטע איז געשריבען אין יודיש און די צווייטע אין דייטש.

און אַזעלכע ביישפּילען קען מען ברענגען אַ סך. סיידען מיר זאָלען אָננעהמען אַז אַ שפּראַך איז דער איינציגער נאַציאָנאַלער סימן פון אַ ליטעראַריש — קונסט־ווערק — און דאָס איז נאָך אַ גרויסער ספק — קענען מיר זיך אָפּזאָגען פון אַלע אונזערע היינעס, ד'איזראַעליס, וואַסערמאַן'ס, שניצלערס, זאַנגווילס, בלאָכס, און צעהנדליגע אַנדערע בערימטע יודען וואָס האָבען געשאַפען און שאַפען נאָך עד היום אין די נישט נאַציאָנאַל יודישע שפּראַכען?

און מיר דאַכט זיך, אַז אפילו ביי די קאָנסעקווענטסטע און לאָגישסטע נאַציאָנאַליסטען אונזערע וועט עפּעס אַ ציטער טאָן אין האַרצען (מסתמא „דאָס פּינטעלע יוד") איידער ער וועט וואַגען זאָגען: ניין, די אַלע יודען וואָס שאַפען אין אַנדערע שפּראַכען זענען נישט קיין יודישע קינסטלער.

ווער שמועסט, אַז אויך צווישען די לעצטע זענען דאָ אייניגע וואָס זענען נישט נאָר נישט קיין אַסימילאַטאָרען, נאָר אפילו גוטע נאַציאָנאַליסטען און ציוניסטען...

און זענען דען צווישען אונזערע אייגענע נאַציאָנאַלע שפּראַכיגע קינסטלער נישט פאַראַן אַזעלכע, וואָס האָבען שטאַרקע אַסימילאַט[illegible] ניי־גונגען. וואָס דאַרפט איהר מעהר: מענדעלע מוכר ספרים, דער זיידע פון דער יודישער [illegible]טור אַליין איז געווען בעזונדער אין זיינע יונגערע יאָהרען, שטאַרק גענייגט אידעאיש צו אַסימילאַציע און דאָך האָט ער אפשר די יודישסטע אָדער ריכטיגער — די „יודישליכסטע" ווערק אין אונזער ליטעראַטור געשאַפען.

מיר דאַכט זיך, אַז דער קינסטלערישער וועג פון די יודען, וואָס האָבען געשאַפען אין „פרעמדע" שפּראַכען איז געווען אַ סך שווערער און טראַגישער אפילו ווי דער וואָס די יודישע און [illegible]עאישע קינסטלער און דיכטער האָבען דורכגעמאַכט. ווי פּאַראַדאָקסאַל עס זאָל נישט אויסזעהן, קענען מיר אָבער זאָגען, אַז די יודען וואָס שאַפען אין פרעמדע שפּראַכען, ד. ה. די אַזוי גערופענע [illegible]מילאַטאָרען, האָבען מעהר און שווערער געליטען אַלס קינסטלער צוליב זייער יודישקייט ווי די יודישע קינסטלער, וואָס האָבען געשאַפען און שאַפען אין יודיש און פאַר יודען אַליין ס'רוב.

אמת, די פרעמד־שפּראַכיגע יודישע [illegible]בער האָבען ס'רוב אַ ברייטער און רייכער פעלד פאַר זייער שאַפען — אַ רייכע אייראָפּעאישע שפּראַך, גרויסע קולטור — קינסטלערישע און [illegible]; נישט רעדענדיג שוין פון די פיל גרעסערע מאַטעריעלע ערפאָלגען ווי זייערע „אָרימע קאָלעגען — די געטאָ שרייבער".

אָבער דערפאַר האָבען זיי אַלס קינסטלער, מעהר געליטען, גלויב איך, ווי די יודישע שרייבער און טאַקע צוליב זייער יודישקייט; אַסימילירטער, צי נישט אַסימילירטער יודישקייט.

דער יודישער צי העבראַאישער שרייבער, האָט געוואוסט און געפיהלט מיט אַלע זיינע רמ"ח אברים, אַז ער שרייבט פאַר יודען: איז ער געווען אַ משכיל, האָט ער זיי געשטראָפט, קריטיקירט; האָט ער ווידער בעלאַנגט צו דער שפּעטערדיגער נאַציאָנאַל־ראָמאַנטישער עפּאָכע, האָט ער זי בעזונגען און אידעאַליזירט. אַלענפאַלס האָט ער געוואוסט, אַז ער רעדט און שרייבט פאַר יודען אַליין (אונזערע ערשטע שרייבער האָבען ווייניג וואָס געקלעהרט איבערזעצט צו ווערען). האָבען אונזערע יודישע שרייבער נישט געוואוסט און נישט געקלעהרט פון דעם פיינליכען — בעזונדער פאַר קינסטלער — „פן יאמרו הגוים".

די יודען־קינסטלער ווידער, וואָס האָבען געשאַפען אין פרעמדע שפּראַכען, ווי גרויס זיי זענען נישט געווען, זענען שטענדיג געווען אויסגעשמירט מיט דעם זאַלב פון אַפּאָלאָגעטיק, ווען זיי האָבען געשריבען פונ'ם יודישען לעבען; אין זייערע יודישע ווערק זענען ס'רוב דורכגעווייקט מיט דעם טיכלען אַפּאָלאָגעטישען אויל.

וואָס הייסט זיי שרייבען דאָך עפּעס פאַר גויים! וואָס הייסט זיי מוזען דאָך אַריינוואַרפען אַ גוט וואָרט פאַר זייערע „אָרימע פערהאַסטע ברידער". סטייטש פן יאמרו הגוים! האָבען זיי ממילא ריין־קינסטלעריש און אָביעקטיוו נישט געקענט שילדערען די יודישע טיפּען זייערע. זיי האָבען שטענדיג, ווילענדיג און נישט ווילענדיג, צי מען האָט נישט געדאַרפט, זייערע יודען פערענטפערט.

—:o:—

אוי, האָט ער אַ פייפער!...

פון דער סעריע: „צרות פון אַ ליעטניק"

פון י. אָבערזשאַנעק

אַ קעגען דעם, וואָס איהר זאָגט: „אַנטיסעמיטען. היטלער, זאָגט איהר, איז אַנ'אַנטיסעמיט? קוזע? צי אפילו באָוואַטשינסקי? און איך זאָג אייך, אַז דער גרעסטער אַנטיסעמיט איז דער פייפער — די קאָליע מיין איך!..

אַ גאַנצע יחסנ'טע איז זי, די קאָליע — זי געהט „אויף דער פונקט". אויסגערעכענט די טריט, ווי אַ לאָדזער „פאַניענקע" להבדיל!.. אייביג לויפט זי, ווי ס'וואָלט זי עמיצער געיאָגט. קיינמאָל האָט זי קיין צייט נישט. אייביג סאָפּעט זי און איילט זיך, ווי די געשעפטען וואָלטען זי געיאָגט.

ווילט איהר זיין אַ ליעטניק, און וויסען, ווען זי, די קאָליע, קומט, און ווען זי לויפט אַוועק, מוזט איהר האָבען אין די קעשענע אַזאַ מין „שיר המעלות" — אַ „ראָזקלאַד", הייסט עס וואו ס'שטעהט געשריבען „ווירזשבנע": קומט אָן 21 אַ זייגער מיט 34 מינוט, געהט אָפּ 17 מיט 21. אַנדער: געהט אָפּ פון לאָדז 14 מיט 04 דירעקט. קומט אָן 19 מיט 01 פון קראקא פערבינדונג מיט וואַרשא. און אַז איהר קוקט עטליכע מאָל אַריין אין דעם דאָזיגען „שיר המעלות" הנקרא „ראָזקלאַד" ווי אַ האָהן אין בני אדם, הויבט איהר ערשט נישט אָן צו וויסען, וואָס ער האַקט אייך אַ ספּאָדיק... 13 אַ זייגער, 17 אַ זייגער, 21 אַ זייגער מיט 04 מינוטען. פאַסעקלעך מיט שטריכעלעך, ראשי תיבות מיט עפּעס אַזאַ מין מאָדנע יקום פּירקן־שפּראַך — זיי זאָלען אַזוי וויסען וואו זיי וועלען אַהינקומען, ווי איך ווייס, וואָס אין דעם „שיר המעלות" טוט זיך!..

דעם ערשטען ברוך הבא פון דעם „ראָזקלאַד" האָב איך געהאַט פערגאַנגענעם פרייטאָג — הערט יודען, מיין אומגליק:

ווי איהר פערשטעהט שוין מסתמא, בין איך, נישט פאַר אייך גערעכט — אַ ליעטניק, און וואו וואוינט אַזאַ'ס גאַל יוד? יאָ, אַוודאי אין שביאָווע! וואָס דען — אויף דער ריוויעראַ..

יאָ, וואו האַלטען מיר? ביי שביאָווע: פערגאַנגענעם פרייטאָג, האָב איך מיך מקדים געווען. צו וואָס זאָל איך פאָהרען מיט'ן לעצטען צוג, ווען מ'פאָהרט אויף שביאָווע אויפ'ן דאַך, אָדער מ'שלעפּט זיך נאָך מיט איין פוס אין וואַגאָן, און צווייטען פוס אויפ'ן „האַמולעץ", צו וואָס דאַרף איך זיצען אויף אַ בלעכענע קאַן פון מילך, און שפּעטער זאָל איך מיר מוזען מאַכען קאַלטע קאָמפּרעסען אויפ'ן „כ'בעט איבער אייער כבוד?.."

האָב איך מיך טאַקע מקדים געווען, איינגעפּאַקט דעם ערב־שבת־באַגאַזש; פּעק און פּעקלעך. טריקענע זאַכען און „פּייכטע" זאַכען. אַ קוק אַדורך געגעבען דעם „ראָזקלאַד" און געלאָפען כאַפּען די קאָליע..

קוים אַ לעבעדיגער געקומען אויפ'ן „פּוקסאַל", אַוועקגעשטעלט אין „אָגאָנעק" פאַר'ן פענסטער'ל דער גוי, וואָס זיצט דאָרט הינטער די „קראַטעס" איילט זיך נישט; בעטאַפּט יעדען זלאָט. יעדען בילעט בעטראַכט ער און בעטאַפּט איהם, ווי ער וואָלט דאָס געזעהען צום ערשטען מאָל. איך קוק אין „ראָזקלאַד", און ער, דער גוי, הינטער די „קרוטעס" טאַפּט יעדען זלאָט און גלעט יעדען בילעט.

ווער איך דאָך אין כעס, און גיב צו איהם אַ זאָג: „פּאַניע פּורניצו, גדזשע יעסט יושר? פּשעטזשעש זאַראַז בענדזשע זמן ליכט־צינדען!" ענטפערט ער מיר אפילו נישט, און טוט זיך ווייטער ס'זייניגע, ווי נישט איהם מיינט מען — אַנ'אַנטיסעמיט!..

קוים בעקומען מיין בילעט, כאַפּ איך מיין באַגאַזש; די פּעק און פּעקלעך, די טרוקענע זאַכען און נאַסע זאַכען, און לאָז מיך גאַלאָפּ כאַפּען די קאָליע, און הערט, יודען, מיין עגמת־נפש: ווי איך בין נאָר אַרויס אין דרויסען, איך בין שוין געווען אָט... אָט... טאָ וואָס טוט מיין בחור? ווי ער האָט מיך דערזעהען, טוט ער אַ פייף און יברח משה — אַנטלאָפען די קאָליע!..

איך האָב גענומען שרייען: האַלט! סטאָפּ! „סטאַנאַנטש!" וואָס (אַ ווײלע! וואָס איז דאָס טאַרע ביין געלויף אויף דיר, וואָס? ווערסט נישט אַהיים קומען אויף שבת?

איך האָב געשריגען, געבייזערט זיך, און ער איז געפלויגען ווי שדים וואָלטען איהם געיאָגט...

האָט מיך דאָך די מעשה פערדראָסען: זעהסט, אַ יוד, ערב שבת, איילט זיך צום ווייב און קינדער מיט אַזאַ באַגאַזש אָהן עין־הרע קיין שביאָווע, טאָ וואַרט צו אַ מינוט! איז ער דאָך אָבער אַנ'אַנטיסעמיט, פייפט ער אָן פליהט אַוועק...

האָב איך מיך נישט געקענט איינהאַלטען, בין צוגעגאַנגען צו דעם גאַנצען אָרון בפקודה אין דעם רויטען היטעל'לע", און איהם געגעבען [illegible]: — „פּאַניע נאַטשעלניקו" — האָב איך געזאָגט — „טשי טאָ יעסט דראָגאַ קראַיאָ"? (וואָס איז דרך־ארץ?) „יעסטעם פּילנאָזנעם זשידעם" (כ'בין אַנ'אָפּגעהיטענער יוד) „יאַק יאָ חס וחלילה ספּוזשני זמן ליכט־צינדען, טאָ יאַ יעסטעם וויסיפּאַני" (בין איך דאָך אויסגעשיט).

קוקט ער מיך אָן דער נאַרישער גוי מיט דער רויטער טשאַפּקע, און נאָך דעם גאַנצען רעדען, ציהט ער מיט די פּלייצעס, און ענטפערט: „ניע ראָזומיעם".

זעה איך דאָך, אַז איך האָב דאָ צו טון מיט אַ נייעם אַנטיסעמיט. אַז דאָס זאָגט ער כלומרשט „ניע ראָזומיעם", וואָרום ווי אַזוי פערשטעהט ער נישט? איך רעד דאָך צו איהם „קלאָהרע דיבורים" „ריין פּויליש"?

אין מיטען דעריבען, ווי איך שטעה אַזוי און רעד מיט דעם רויטהיטעל'דיגען גוי, זעה איך, אַ לעדיגע קאָליע. וואַגאָנעס און וואַגאָנעס, אין געצעהלטע מענשען. אין יעדען וואַגאָן עטליכע מענשען.

טראַכט איך נישט לאַנג, לאָז שטעהען מיין גוי מיט דער רויטער טשאַפּקע, וואַרף אַריין מיין באַגאַזש אין ערשטען בעסטען וואַגאָן, און אין איין מינוט שפּעטער, זיץ איך מיר אין דער קאָליע ווי ביים טאַטען אין וויין־גאָרטען. איך האָב מיר געמאַכט בעקוועם; איין פּאַק אויף דער אויבערשטער פּאָליצע. אַ צווייטען פּאַק הינטער דער באַנק. די קליינע פּעקלעך אויף איין באַנק. די טרוקענע זאַכען און די נאַסע זאַכען אויף דער צווייטער באַנק, וואָס איז? כ'קאָן מיר דען נישט דערלויבען? ס'איז דאָך פּלאַץ די יותר!

און אין האַרצען האָט מיר די מעשה אַ הנאה געטאָן. כ'האָב געהאַט אַ נקמה אין דעם פייפער: פריהער האָסטו מיר אָנגעפייפען, און איצט וועל איך, דיר אָנפייפען!..

איך האָב מיך צולייגט אויף דער גאַנצער באַנק האָב מיר אַרויסגענומען אַ בלאַט־צייטונג. פערריכערט אַ פּאַפּיראָסעל — צום ערשטען מאָל, אַז איך פאָהר אויף שביאָווע אַזוי „וויגאָדנע"...

איז דאָך שוין גוט? מיינט איהר דאָך, אַז דאָס האָב איך דער קאָליע אָנגעפייפען? אויב איהר מיינט אַזוי, האָט איהר בתחילה גאָר אַ גרויסען טעות — הערט, וואָס איז געשעהען:

אַז די קאָליע איז אָנגעקומען פאַר אַנדזשעיעוו, האָב איך צוזאַמענגענומען מיין באַגאַזש. פון דער אויבערשטער פּאָליצע, און פון הינטער דער באַנק, און מיך געלאָזט צו דער טיר, כדי כ'זאָל קענען אַראָפּ דער ערשטער.

אָבער וואָס מיר אָפּשטעלען? ווער מיר אַראָפּגעהען? אַז ער לויפט ווי אַ רוח. ווי טייוואָלים וואָלטען איהם געיאָגט, פייפט און ריטשעט און פליהט.

איך, נעם קלאַפּען אין פענסטער, מרוף דעם קאָנדוקטאָר: האַלט! „סטאַנאַנטש!" „טו פּשעטשעט יעסט שביאָווע"! ער הער'ט מיך ווי דעם פאַראַיאָהריגען שניי — ער פייפט, ריטשעט און פליהט!..

ער פליהט פערביי אַנדזשעיעוו. גאַלקובעק, זשאַקאָוויץ, און אפשר ווילט איהר וויסען, וואו ער האָט זיך קוים אָפּגעשטעלט? — אין קאַ[illegible]עק!

מיינט איהר דאָך אוודאי, אַז דער־מיט איז די מעשה געענדיגט? האָט איהר!... ווידער אַ טעות. דא הויבט זיך אָן אַ פרישע צרה: אַ צרה מיט אַ פּראַטאָקאָל: אין קאַלושעק האָט מען מיך פערבעטען אין אַ חדר־מיוחד אויף אַ פערהער: ווי אַזוי קומט עס, וואָס איך, בין אויף אַ בילעט קיין אַנדזשעיעוו געפאָהרען קיין קאַליושעק, און אַ צווייטע קלאָץ־קשיא: מיט וועלכער רעכט, בין איך אויף אַ בילעט פון אַ געוועהנליכען צוג געפאָהרען מיט דעם צוג?

וואָס האָט איך גע'חלומ'ט די נאַכט, און יענע נאַכט זאָל מיר אויסגעהען צו ענקע'ע קעפּ! איהר האָט גאָר צו מיר טענות? איך, וואָס צום ערשטען מאָל האָט מיר דער פייפער אָנגעפייפען פאַר דער נאָז, און איצט, אַז איך האָב אין [illegible] געקלאַפּט אין דער טיר און געשריען: האַלט! סטאָפּ! „סטאַנאַנטש!" „טו יעסט שביאָווע!!", און ער איז געפלויגען משוגענער־וויז קיין קאַליושעק, געהט איהר נאָך צו מיר האָבען טענות?!..

—די קאָליע איז אַ „פּאַספּיעשנע" — האָט מיר ווידער אַ צווייטער גוי מיט אַ רויטע טשאַפּקע ערקלערט, און איך האָב געהאַט אַ בילעט אויף „זוויטשיינע" קאָליע.

וואָס איז געווען דער סוף? דער סוף איז געווען, אַז מ'האָט מיך פערשריבען, ווי איך הייס וואו איך וואוין, ווי דער טאַטע האָט געהייסען און ווי די מאַמע האָט געהייסען, און איך וועל נאָך האָבען אַ „ספּראַווע" אין „סאָנד" פאַר פאָהרען אויף דער „פּאַספּיעשנע" קאָליע...

יאָ, און דעם עיקר האָב איך גאָר פערגעסען: שבת האָב איך אָפּגעהאַלטען, נישט אין שביאָווע, נאָר... אין קאַליושעק, נאָך גוט, וואָס איך האָב ביי מיר געהאַט די טרוקענע און נאַסע זאַכען, ווען נישט דאָס, וואָלט איך, זיכער אין קאַליושעק געשטאָרבען פון הונגער...

נו, פרעגט איך אייך: ווער איז מעהר אַנטיסעמיט: היטלער צו דער פייפער ימח שמו!..

א קלאץ-קשיא איז געגעבן

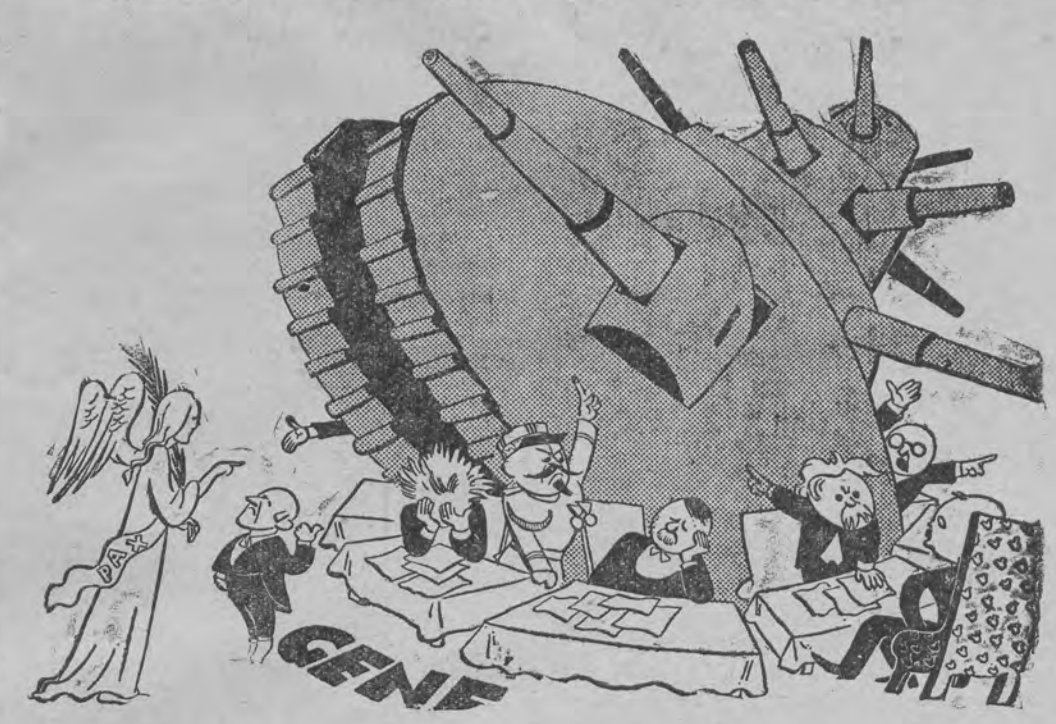

...ענפער בטלנים זיצען און ברעכען זיך די קעפּ איבער דער „האָרבער" קשיא: צי קען אַ טענק שיסען !...

די לאגע אין לאדז
איז ליכט פון ציפערן

די לאַגע אין לאָדז פון דער פערגאַנגענער וואָך שטעלט זיך מעהר וועניגער אַזוי פאַר:
קאַנדידאַטען אויף זעלבסטמאָרדען זענען צו־געקומען — — — — — — — — 2,141
רעגולירט די חובות — — — — — 1

צוגעקומענע, וואָס לעבען פון ווינד 91.411
אַוועקגעפאָהרען קיין אויסלאַנד אויף קו־ראַציע — — — — — — — — — 00
אַוועקגעפאָהרען אויף זומער־וואוינונגען, צו־ליב עקסמיסיעס פון די וואוינונגען — 139.560

שטיקלעך און ברעקלעך
געפונען אין רעדאַקציע-קאָרב

בעת׳ן אַרעסט פון דעם בעקאַנטען רוצח־ער שילער, האָט ער געזאָגט:
ווי איך זעה, איז דאָס אַלץ זעהר גוט רע־שיסירט געוואָרען.

אַ סוחרים־דעלעגאַציע, האָט פערזיכערט דעם האַנדעלס־מיניסטער, אַז דאָס סוחר׳טום איז זעהר ...אַט געשייגט.
— צו דער רעגירונג? — האָט דער מיניסטער געפרעגט.
— ניין — צו די בעלי־חובות.

ווי אַזוי קען גוט זיין אין לאַנד, אַז ס׳איז נישטאָ קיין שלום צווישען דער מיליטער־מאַכט מיט דער קאָמונאַלער מאַכט, די קאָמונאַלע מאַכט לאָזט אַרויס פלאַקאַטען און אַגיטירט „גאָטאָיטשע נאַ גאַזשע", און די מיליטער־מאַכט אָרדענט גאָר איין אַ „טידזשען פשעטשיוו גאַזאָווי".

ווי אזוי געווינט מען א מאן?
אַ לאָטעריע פאר אלטע מעדלעך, גרישות און אלמנות
(בריף צום „קונדס")

דער „קונדס" האָט דערהאַלטען אַ בריף פון לעזער, וועלכען מיר געבען איבער כמעט ...ערטלעך:

ליבער רעדאַקטאָר פון „קונדס".

איך, אונטערגעשריבענער בין אַ בחור צווי־שען 25 און 55 יאָהר. איך האָב בדעה חתונה צו האָבען בין איך געפאַלען אויף אַ פלאַן ווי אַזוי כ׳זאָל אַפילו ביים איצטיגען קריזיס בעקומען אַ לייטי־שען נדן אויף אַ זעהר פשוטען אופן: כ׳וויל איינאָרדנען אַ לאָטעריע, און אַרויסלאָזען 30 טויזענד בילעטען צו 2 זל. די בילעטען וועלען פערקויפט ווערען נאָר כלה־מעדלעך, יונגע גרישות אָדער אלמנות וועלכער לאָס ס׳וועט אַרויסגעצויגען ווע...ן, גע־ווינט... דעם פראָיעקט־געבער אַליין.
אַזעלכע ציהונגען קענען געמאַכט ווערען 3 ביז 4 מאָל אַ יאָהר אַזוי אַרום וועלען מיט דער צייט אַ סך אַלטע מיידען קומען צו מענער פאַר אַ שפּאָט ביליגען פרייז פון 2 זל. אַ שטיק.
נו ווי געפעלט אייך, ליבער רעדאַקטאָר, מיין פלאַן?

מיט אַלט־בחור׳שען גרוס
נתן בטע וואַסערקאָפּ פון לאָדז

בעמ. פון „קונדס".
דעם פראָיעקט־געבער, וואָלטען מיר גלייכ־צייטיג געראַטען, צו עפענען 2 צענטראַל־קאָלעק־טורען; איינע אין „מושב זקנים", און אַ צווייטע אין דער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטניש.

=:§:=

זרח ביים אַדוואָקאַט
בעסער געזאָגט ווי געמיינט

זר.ז „כוח־געהער" קומט אַריין צו אַ היגען אַדוואָקאַט זיך משאל־עצה זיין וועגען זיינעם ענין.
— אויב איהר ווילט הער׳ען אַ מענשליכע עצה, זאָלט איהר בעסער אָפּהאַקען — דאָס שמעקט מיט קרימינאַל.
— איך פרעג דאָך אייך — האָט זרח גע־ענטפערט — נישט אַלס מענש, נאָר אַלס אַדוואָ־קאַט !..

ס׳וועט קומען א צייט
געשפרעך צווישען אנ׳אפּטימיסט און אַ פּעסימיסט

אָפּטימיסט: איך בין טיף איבערצייגט, אַז ס׳וועט קומען אַ צייט, ווען ס׳וועט אינגאַנצען נישט זיין קיין פּראָטעסטירטע וועקסלען.

פּעסימיסט: ס׳איז מעגליך, אָבער דאַן, ווען די סוחרים וועלען שוין נישט האָבען קיין געלד אויף וועקסעל־בלאַנקעס.

די מעשה איז נישט גלאַטיג
ווער אין לאָדז איז איצט פערדעכטיג?

דו ווייסט, וואָס איך וועל דיר זאָגען? אונ־זער נייער סובלאָקאַטאָר איז עפּעס אַ פערדעכטי־גער פערשוין.
פון וואַנען דרינגסטו דאָס?
בעכטען האָב איך ביי איהם געזעהען אַ ... צען הונדערטער — אין די היינטיגע צייטען...

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

● צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאַגע צום נייעם פאָלקסבלאַט נומער 146 — פרייטאג, דעם 24 יוני 1932

„קרבנות" פון קריזיס...

גנב (צום צווייטען): כ׳זאָג דיר וואָלאָדעק, ס׳שטעלט זיך אַ שווערער דאַטשע-סעזאָן. די ליעטניקעס זענען סאַמע פּענטאַקעס מיט „לופטיגע" קעשענעס...

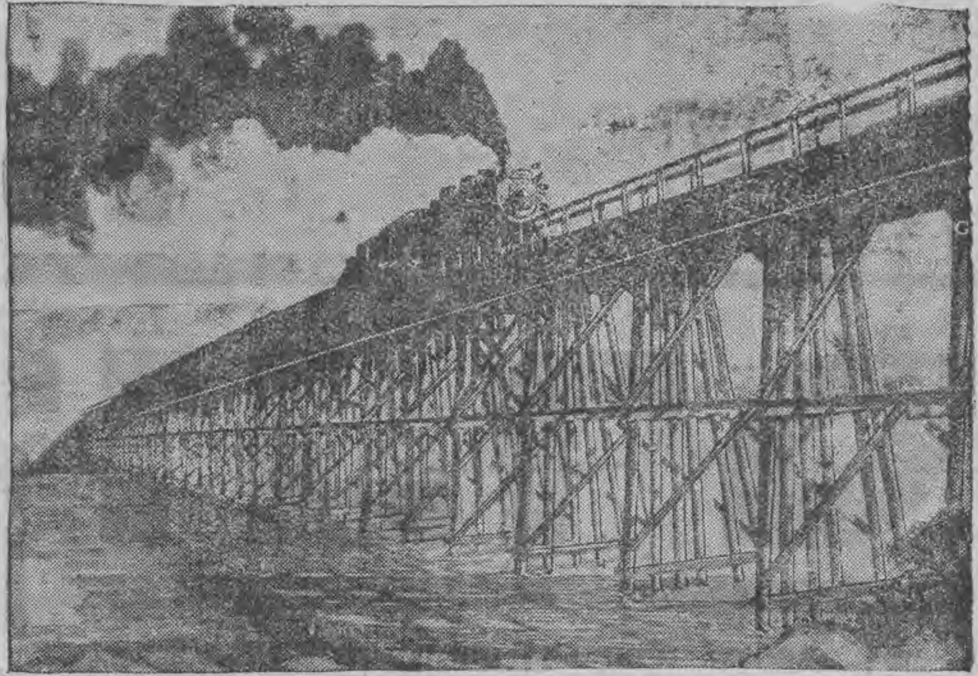

אויבען רעכטס: די אַרבייטען ביים געוואַלטיגען הור־בער־דאַם אין אַמעריקא אויפ'ן טייך אַריזאָנאַ.

אינדערמיט רעכטס: דער משוגענער לודוויג שעס האָט ערמאָרדעט זיין מוטער, האָט איהר אָפּגעשני־טען די הענד און אין אַ פּאַקעט געשיקט צום פראַנצויזישען אמבאסאדאר אין בערלין.

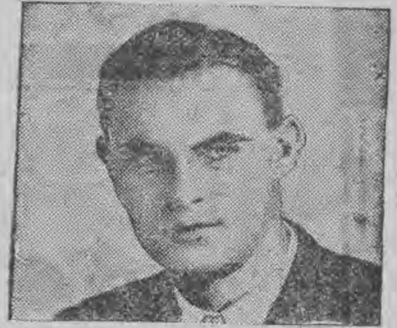

אינדערמיט לינקס: די באַפּאָלגערין פון דער הי־מאָטי — די שפּאַנישע מייכטאַטלעטין סמאַאַקא שימפּאַ.

אונטען רעכטס: דער אַרבייטער יאַקאָבס האָט זיך היגטער בערלין אויסגעבויט אַ קליינער אָבסער־וואַטאָריע.

א פרעכטיגער זומער - פּייזאזש

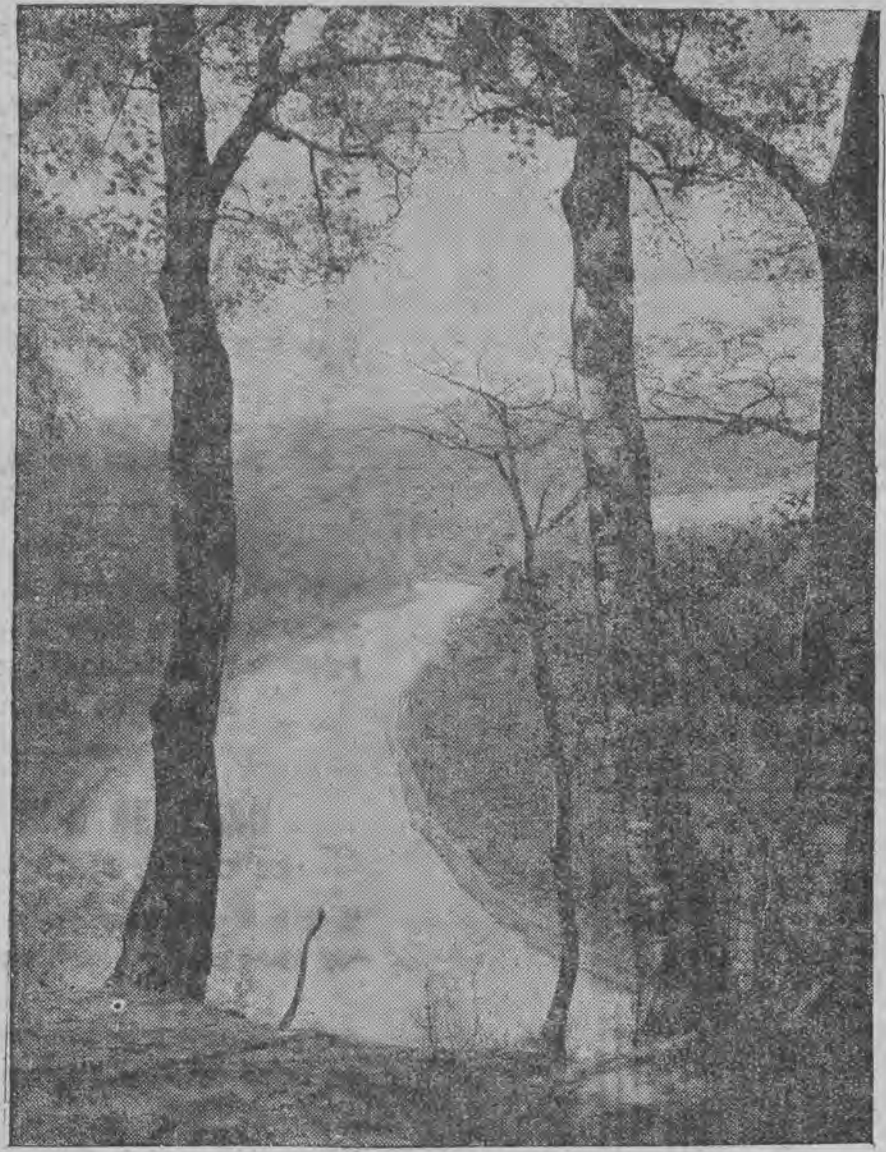

אונטען אינדערמיט: ע'לויבט די נאַציאָנאַל־סאָציאַלי־סטען צו בענוצען דעם ראַדיאָ — איינער פון היט־לערס מיטאַרבייטער גענעראַל שטראַסער ביים ראַדיאָ מיקראָפאָן.

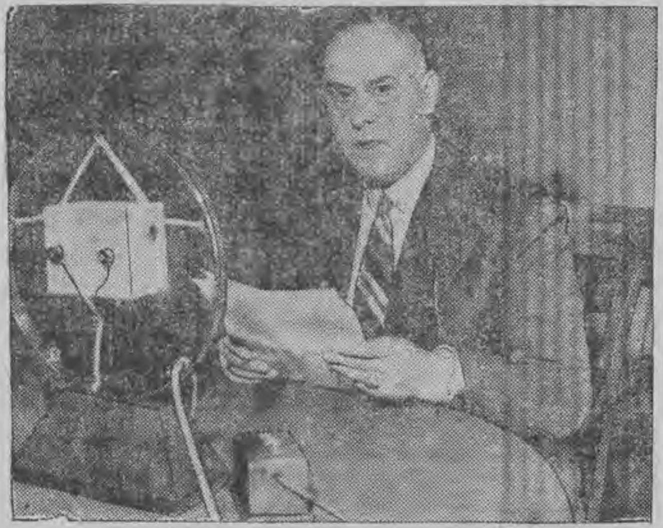

אונטען לינקס: אין לאַוכא, ביי באומבורג איז גע־עפענט געוואָרען אַ גלאָקען־מוזעאום.

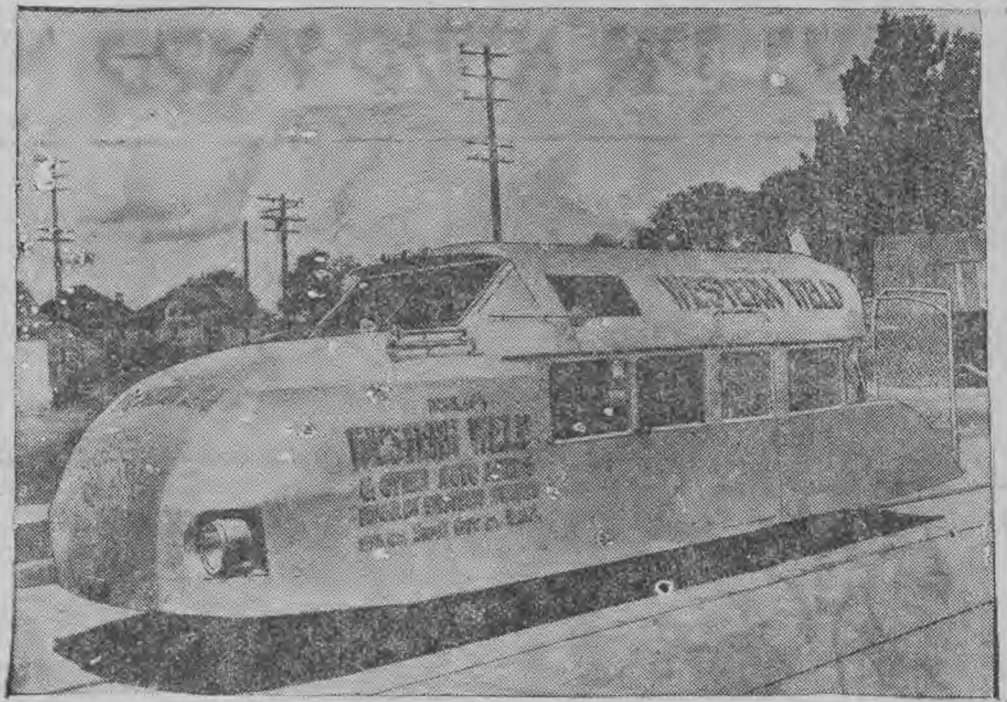

אויבען לינקס: אַנ'אויטאָ אין דער פאָרם פון אַ צעפּעליז איז אויסגעבויט געוואָרען אין אַמעריקא.

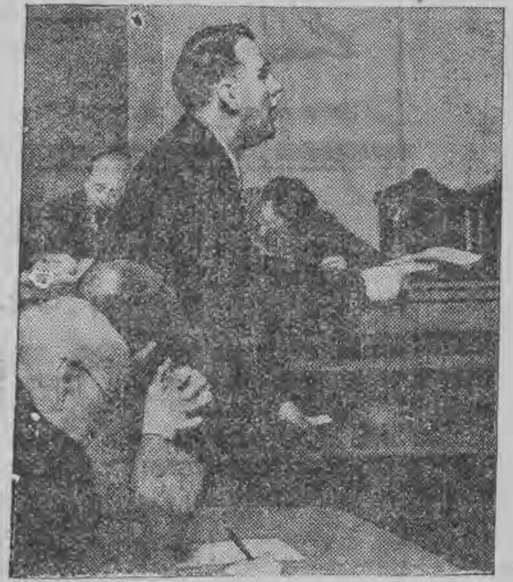

אונטען: אַ בריפמאַרקע פון דער ליליפוטען־רעפּו־בליק סאַן מאַרינאָ (מיטעל־איטאַליען)

אינדערמיט רעכטס: דער באַהן־פערברעכער מאַטוש־קאָ האָט בעקומען זעקס יאָהר שווערע תפיסה.

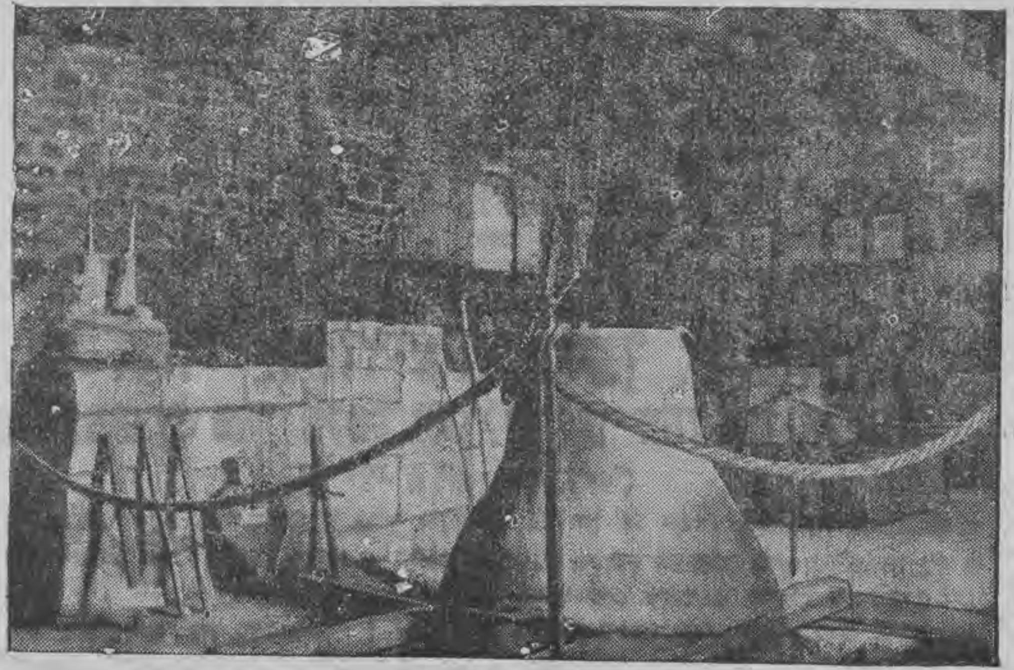

א קאנגרעס קעגן קריג

ווערט צונויפגערופן דורך א רייה בעריהמטע פערזענליכקייטען

פ א ר י ז, 23 (ספ. טעל.)

עס האט זיך געבילדעט א גרויסער קאמיטעט פון בעריהמטע אייראפעאישע פערזענליכקייטען. דער קאמיטעט האט דעם ציל צונויפצורופן און צו ארגאניזירען אן אינטערנאציאנאלען אנטי-מלחמה-קאנגרעס. בראש פון קאמיטעט שטעהען: אנרי בארביס, ראמאן ראלאן, פראפ. אלבערט איינשטיין, דער בעריהמטער אמעריקאנער שרייבער טעאדאר דרייזער, מאקסים גארקי, פראפ. פאל לאנזשעווען, היינריך מאן, אופטאן סינקלער, בערנארד שאו, וויקטאר מארגעריט די פולי פון סון יאטסען און פיל אנדערע.

דער קאנגרעס וועט האבען דעם ציל צו פערהיטען פאר א בעוואפענטער אינטערוועניץ געגען סאוויעט-רוסלאנד און נישט דערלאזען בכלל צו קיין קריג.

ראמאן ראלאן האט זיך געווענדעט מיט א בריף צו מארגעריט'ן מיט דער ביטע. ער זאל אויף זיך נעהמען די ארגאניזאציע פון קאנגרעס.

אין בריף ווערט געזאגט, אז אין קאנגרעס וועלען זיך קאנען בעטייליגען אלע ארגאניזאציעס, וועלכע שטרעבען ווירקליך און אויפריכטיג נישט צו דערלאזען צו קיין קריג:

פאר 270 טויזנט דאלאר פעקלעך קיין רוסלאנד

דער לעצטער בעריכט פונ'ם ניו-יארקער „היאס" ברענגט דאטעס וועגען דער אפעראציע פון פעקלעך-הילף, וואס איז ארגאניזירט געווארען אין אמעריקא און איז דורכגעגאנגען דורך די „היאס"-אינסטיטוציעס פון אמעריקא און אייראפע. ווי עס איז בעוואוסט, איז די פעקל-אפעראציע געווען ארגאניזירט אין צוויי פארמעס. דורכן איבערשיקן געלט-סומעס דירעקט קיין רוסלאנד אויפ'ן אדרעס פונ'ם אזוי-גערופענעם „טארגסין". וואס פלעגט ארויסגעבען די קרובים סחורות אין בעטרעף פון דער צוגעשיקטער דאלאר-סומע. דאס האט פאר די קרובים בעטייט א זעהר ממשותדיגע היקף, א סך אנ'ערנסטערע, ווי דאס דירעקטע שיקען פון דאלארס, וואס עס פלעגט אין רוסלאנד מוזען אויסבייטען צום אפיציעלען קורס און קריגען דערפאר, פערשטייט זיך, א נישטיקע סומע. אזעלכע „טארגסין-איבערווייזונגען" זענען געמאכט געווארען פונם ניו-יארקער „היאס" פאר דעם משך צייט פון אקטאבער פאריקען יאהר ביז צום 1-טען מאי 1932 אויף א סומע פון 120,000 דאלאר.

נאר דערמיט האט זיך די פעקל-אפעראציע נישט בעגרעניצט. נישט נאר דורך געלד-איבער-ווייזונגען, נאר אויך דורך שיקען סטאנדארט-פעקלעך האט דער „היאס" דורכגעפירט א גרויס שטיקל ארבייט. די צענטראלע פאר שיקען פעקלעך איז געווען ריגע, און זינט דעם אנהויב פון דער אפעראציע האט מען איבערשיקט פעקלעך קיין רוסלאנד אויף דער סומע פון 150,000 דאלאר.

דער היאס האט אויך דורכגעפירט א גרויסע פסח-אקציע. 5000 פסח-פעקלעך זענען דורכגעגאנגען דורכן היאס.

אין צוזאמענהאנג מיט די טענות וואס זענען ארויסגעשוואומען אין דער לעצטער צייט בנוגע געלט-און פעקעל-איבערווייזונגען מצד אנדערע ארגאניזאציעס, איז כדאי צו בעצייכענען דעם פאקט, אז די פעקלעך און געלד-איבערווייזונגען פון „טארגסין", וואס זענען איבערגעשיקט געווארן דורכן „היאס" האבען אלע דערגרייכט זייערע אדרעסאטען.

מוסאליני'ס אינטערעס אין ארץ-ישראל

זיין געשפרעך מיט א אמעריקאנער רב

ניו-יארק. — דא ווערט איבערגעגעבען א אינטערעסאנט געשפרעך, וואס דער ראבינער פון טשיקאגא, גאלדמאן, וועלכער איז נאר וואס צוריקגעקומען פון ארץ-ישראל, האט געהאט מיט'ן איטאליענישען דיקטאטאר מוסאליני וועגען דער יודישער נאציאנאלער היים.

ראבינער גאלדמאן האט פערבראכט א לענגערע צייט אין ארץ-ישראל. אויפ'ן וועג צוריק איז ער געווען אין רוים וואו מוסאליני האט איהם אויפגענומען אין א פריוואטער אודיענץ אין זיין פאלאץ. ראבינער גאלדמאן האט איצט איבערגעגעבען פאלגענדעס וועגען זיין געשפרעך מיט מוסאליני'ן:

דורך די 15 מינוט וואס דער איטאליענישער דיקטאטאר האט גערעדט מיט'ן ראבינער, האט מוסאליני אליין געשטעלט פראגען וועגען אמעריקא און ארץ-ישראל.

מוסאליני'ס ערשטע פראגע איז געווען וועגען תל-אביב. „ווי זעהט אויס תל-אביב?" האט ער זיך נאכגעפרעגט „און ווי גרויס איז די בעפעלקערונג?"

ווען ד"ר גאלדמאן האט איהם איבערגעגעבען זיינע איינדרוקן פון דער 100-פראצענטיגער יודישער שטאדט, ווי די שטאדט וואקסט און איז די איינציגע קולטורעלע שטאדט אין אריענט, האט מוסאליני געענטפערט: — איך בין זעהר צופרידען.

מוסאליני האט זיך אויך נאכגעפרעגט אויף די יודישע קאלאניעס. ראבינער גאלדמאן האט איהם דערצעהלט וועגען גוטען מצב פון די קאלאניסטען ווי אזוי די יודען האבען פערוואנדעלט מדבריות אין בליהענדע קאלאניעס. מוסאליני איז געווען שטארק פערוואונדערט פון גרויס און דערביי בעמערקט: „הייסט עס, אז יודען קענען אויך זיין לאנד-ארבייטער".

אין פערלויף פון געשפרעך האט מוסאליני זיך אויך נאכגעפרעגט אויף די בעציהונגען צווישן די יודען און אראבער. אין געשפרעך האט מוסאליני בעטאנט, אז ער לעזט די ארץ-ישראל-פרעסע און אלץ וואס האט צו טון מיט ארץ-ישראל. ער איז ביי דער מיינונג, אז די יודען אלס אינטעליגענטערער און קולטורעלערער טייל פון דער ארץ-ישראל-בעפעלקערונג, דארפען, קענען און מוזען אויסארבייטען א פערשטענדיגונג מיט די אראבער.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה.

און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.

קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערווען-קראנקהייטען.

קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט ראסמעטיק.

— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוועגד. — —

פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.

נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען.

זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען

וויזיט 3 זל.

פארוואס איז איצט נישטא קיין אנטיסעמיטיזם אין רוסלאנד

דער קאמף געגען אנטיסעמיטיזם דורך סאציאל-עקאנאמישע און אויפקלערונגס-מיטלען

פון סאוויעט-רוסלאנד איז נישט לאנג צוריקגעקומען פון א שטודיום-רייזע דער קארעספאנדענט פון דער גרויסער אמעריקאנער צייטונג „ניו-יארק טיימס", ווילי דוראנטי. אין א געשפרעך מיט א יודישען זשורנאליסט האט דוראנטי איבערגעגעבען אינטערעסאנטע פרטים וועגען לעבען פון די יודען אין רוסלאנד. ער האט צוו. אנד. געזאגט:

„אין ראטען-פערבאנד איז דער אנטיסעמיטיזם פאקטיש פערשוואונדען. איך האב שטודירט און זיך צוגעקוקט צו די פילפאכע פערהעלטענישען פון דעם סאציאלען, עקאנאמישען און פאליטישען לעבען פון ראטען-פערבאנד אין לויף פון די לעצטע עלף יאהר. איך רוף ארויס יעדען איינעם און וויל זעהן, צי וועט זיך געפינען עמיצער, וואס וועט פרובען דאס אפלייקענען".

יעדעס מאל ווען דוראנטי פערלאזט ראטען-פערבאנד כדי צו בעזוכען אייראפע, אדער די פעראייניגטע שטאטען, ווערט ער איינגעלאדען פון פיהרענדע מלוכה-לייט, אז ער זאל זיי איבערגעבען דעם רעזולטאט פון זיינע געוויסענהאפטע שטודיען פון צושטאנד אין ראטען-פערבאנד. דוראנטי ווערט בעטראכט ווי אן עקספערט וועגען רוסלאנד. פון זינט 1921 איז ער דער הויפט-קארעספאנדענט פון דער „טיימס" אין ראטען-פערבאנד.

„פארוואס עס איז נישטא קיין אנטיסעמיטיזם אין רוסלאנד? ווייל די רעגירונג האט אנגעפיהרט אן אומאויפהערליכע דערציהערישע קאמפאניע. אנטיסעמיטיזם איז דארט געשטעלט געווארען אין דער זעלבער קאטעגאריע ווי קאנטר רעוואלוציע און ווערט אויך בעשטראפט אויפ'ן זעלבען אופן. פאר דער מינדסטער אנטי-יודישער טאט — מעג זי זיין ווי קליין — ווערט מען אויסגעשלאסען פון דער פארטיי אדער מע פערשיקט אין געפענגניש און אמאל קריגט מען ביידע שטראפען. אין די גרויסע פאבריקען, וואו עס וואלט געקענט קומען צו צוזאמענשטויסען, בעגעגנט מען אין די פאבריק-צייטונגען (יעדע פאבריק האט א וואנד-צייטונג) שלאג-ווערטער, וואס זאגען, אז די יודישע ארבייטער זענען ברידער פון די רוסישע ארבייטער; אז אנטיסעמיטיזם איז די ירושה פון די שווארצע טעג פון צאריזם; אנ'-אלט פארטעל אפצוציהען דעם כעס פון די אונטערדריקטע אויף די קעפ פון אומשולדיגע. די סאוויעטישע רעגירונג מיט איהר מעכטיגער פראפאגאנדע-מאשין האט עס געמאכט זעהר קלאר, אז צו זיין געגען די יודען מיינט צו זיין געגען דער ראטען-רעגירונג.

אין ראטען-פערבאנד זענען די יודען נישט עפעס א נעהיימניספול פאלק. זיי האבען געקריגען א פלאץ צוזאמען מיט די אנדערע נאציאנאליטעטען פון די סאוויעטישע רעפובליקען. זייער סטאטוס איז א קלארער, קיינער דעבאטירט דארט נישט, צי זענען יודען א רעליגיעזע געמיינדע אדער א ראטען-גרופע, זיי ווערען בעהאנדעלט ווי א ראטען-גרופע און אלס אזעלכע קריגען זיי די פולע בירגער-רעכט נאך מיט א צוגאב פון פרייער ענטוויקלונג פון זייער אייגענער קולטור און שפראך, „די יודישע שפראך".

„אין דער צייט פון דעם „נעפ-פעריאד", ווען יודען האבען לויט טראדיציע זיין געוואוינהייט אלס מיטעלקלאס-מענשען, זיך געווארף געטון אויפן קליין-האנדעל, דעמאלט איז געווען א געפאהר, אז דער אנטיסעמיטיזם זאל אויפלעבען. אבער היינט צו-טאג, ווען דער יודישער עלעמענט ווערט פערשלונגען אין די קאלעקטיווע פערמעס און אין דער אינדוסטריע, ווערט פערניכטעט דער לעצטער טשוואק, אויף וועלכען די אנטיסעמיטישע טעאריעס האבען געקאנט אויפגעהאנגען ווערען.

„איינער פון די מעכטיקסטע פאקטארען אין קאמף געגען דעם אנטיסעמיטיזם זענען געווען די אנטי-רעליגיעזע קאמפאניעס, וועלכע האבען גע-מאכט א סוף צו די לעצטע רעשטלעך פון רעליגיעזען אנטיסעמיטיזם, אין די יודישע קאלאניזאציע-בעוועגונג, געשטיצט פון דעם אגראדזשאינט פון אמעריקע. אט די קאלאניזאציע-בעוועגונג האט גע-שאפען פערשטענדניש און גוטען ווילען צווישען די נישט-יודישע פויערים און די ניי-געשאפענע יודישע פארמערס. מען האט מיך געפרעגט, צי די יודישע בעוועגונג צו גיין אויפן לאנד האט נישט געשאפען קיין אנטיסעמיטיזם און די אפזונדערונג פון יודישען לעבען אין ניי-געשאפענע געטאס. מיין ענטפער אויף אט דער דערשטוינענדיגער פראגע איז א שטארקער און ענטשיידענער „ניין".

די יודישע קאלאניזאציע אין רוסלאנד האט איבערצייגט דאס רוסישע פויערטום, אז די אלטע אויסגעדראשענע רייד וועגען דעם, אז יודען זענען פאראזיטען, וואס פאסען זיך אויפן פעט פון לאנד און אז די יודען פאסען זיך נאר אויף צו זיין געלד-לייער, אז דאס אלץ איז נישט מעהר ווי פלוידעריי. עטליכע פון די יודישע קאלאניעס זענען געווארען מוסטער-קאלאניעס. נישט-יודישע פויערים לאזען זיך אוועק צו אט די יודישע קאלאניעס כדי צו שטודירען ווי אזוי קאלעקטיוויזם צוגעפאסט צו לאנדווירטשאפט קאן זיין ערפאלגרייך. יודישע אגראנאמען ווערען אומעטום געזוכט. דאס וועלט-יודענטום איז שולדיג א גרויסען דאנק צו יוסף ראזען, דעם פירער פון אגרא-דזשאינט אין רוסלאנד. ער האט בעוויזען, אז יודען זענען פונקט אזוי פאסיק פאר מאדערנע אגרי-קולטור ווי וועלכע נישט אנדער נאציאנאלע גרופע.

טעאטער „סקאלא" שרודמיעסקא 17.

טעאטער „סקאלא" שרודמיעסקא 17.

היינט, פרייטאג, 9 אוונט, מארגן, שבת, 4 בייטאג און 9 אוונט

פייערליכע ערעפנונג פון זומער-סעזאן!

בערטא גערסטען

ערשטע פרעמיערע!

„איך וויל א קינד"

אויפטריט פון דער וועלט-בעריהמטער קינסטלערין, שטערן פון ניו-יארקער קונסט-טעאטער

מיט אנ'ערשטקלאסיגן ווארשעווער און ווילנער אנסאמבל.

ס'בעטייליגט זיך אויך די בעליבטע ארטיסטין

קלארא סעגאלאוויטש

ס'בעטייליגט זיך פאלגענדער אנסאמבל: גערסטען בערטא, סעגאלאוויטש קלארא, בארסקא-פישער, שילער רבקה, ראזענבלום דבורה, בוזגאן חבל, גליאכער שבתי, לאנדוי שמואל, מעלניק נחום, סטרוגאטש יוסף, שריפטזעצער לייב.

טעכנ. לייטער: ק. גוטמאן.

סופליאר: מ. אייזענבערג.

קינסטלערישע לייטונג: מארק ארנשטיין. בילעטען שוין צו בעקומען אין דער קאסע פון „סקאלא"-טעאטער. אדמיניסטראטיווע אנפיהרונג: ב. אסס

די טראגעדיע
פון דייטשע יודענטום

די טראגעדיע פון די דייטשע יודען איז אפשר לויט איהר אינהאלט און לויט איהר שפאנונג נישט קיין גרעסערע, ווי די טראגעדיע פון די יודען אין אנדערע לענדער, וואו עס הערשט דער אנטי-סעמיטיזם, הערשט אפען אדער בעהאלטען, אדער ער רייסט זיך צו דער מאכט מיט דעם טירישען געבריל. וואס איז פאר איהם אייגען. אין רומעניען אדער ערגעץ אנדערש איז די יודען נישט בעסער. ווייל די מורא פאר'ן אנטיסעמיטיזם פאראליזירט אפילו די שטארקסטע און מאכט קרום אפילו די געזונדסטע שכל'ס. און דאך איז די טראגעדיע פון די דייטשע יודען פיהלבארער. פשוט דערפאר, ווייל פאר זיי איז די פערבעפלונג געקומען איבגאנצען אומגעריכט, פלוצים. ווייל האבען זיך דען די דייטשע יודען געקאנט ריכטען אויף אזא דונער פון לויטערען הימעל, ווי עס איז דער היטלעריזם?

לאמיר זיך דערמאהנען די צייטען פון קריג. זענען דאך די אנטיסעמיטען גופא פון אלטען טבע פערשטומט געווארען, ווען זיי האבען געזעהן מיט וואסער אויפריכטיגען, טיילמאל ממש איבערגע-טריבענעם און פשוט אונקריטישען פאטריאטיזם די דייטשע יודען האבען זיך געווארפען אין קריג אריין. די ווערבירונגס-קאמיסיעס זענען ממש בע-לאגערט געווען פון יונגע יודישע בחורים, וועלכע האבען זיך פרייוויליג געמאלדען אין מיליטער א-ריין. קיין שום גרופע פון דער דייטשער בעפעלקע-רונג האט פראצענטועל נישט צוגעשטעלט קיין גרע-סערע צאהל און אפשר אפילו נישט אזוי פיל פרייוויליגע ווי די יודען. אין דאזיגען אויסברוך פון פאטריאטיזם, וועלכען מ'האט איבריגענס גע-קאנט בעמערקען אויך אין ענגלאנד, אין פראנק-רייך און אין די פעראייניגטע שטאטען, האט זיך ארויסגעוויזען וואסער טיף דאנקבאר פאלק די יו-דען זענען. דארט, וואו דאס לאנד איז געווען פאר זיי א פאקטיש פאטערלאנד, דארט איז נישט גע-ווען קיין מעהר געטרייע זיהן ווי די יודישע בירגער. אלע'ן פראגט און אויסער דעם פראגט, האט אלע יודען ארומגענומען איין התלהבות, איין אפ-פערוויליגקייט. עס זענען געווען פאלען, אז די יודישע פרייוויליגע אין דייטשלאנד האבען געמוזט פיל איבערטראגען פון זייערע חברים, וועלכע האבען אפילו אין פייער פון קריג נישט געקאנט פערגעסען די לעהרע, וואס זיי האבען ארויסגעטרא-גען פון דער היים אדער פון דער שולע. עס זענען געווען פאלען, ווען די אפיצירען האבען זיך נישט געוואלט חבר'ען מיט זייערע יודישע קאלעגען. עס זענען געווען פאלען, ווען דער אדער יענער העכערער אדער נידריגער קאמענדאנט האט נישט געקאנט פערהוילען זיין כאמסטווע און האט די יודען בעהאנדעלט ערגער ווי די אנדערע. עס האט געטראפען, אז מ'האט די יודען אויסגעמיטען אויף א בעליידיגענדען אופן ביים פערטיילען אויסצייכ-נונגען. פערשידענס האט פאסירט. אבער די יודען האבען דערפון נישט געצויגען קיין שום קאנסעק-ווענצען.

דאס פאטערלאנד איז אין געפאהר — און זיי זענען געגאנגען ראטעווען. עס איז זעהר וואהר-שיינליך, אז די צאהל געפאלענע יודען אין קריג איז געווען גרעסער, איידער זייער צאהל האט פראָ-צענטועל בעטראפען אין דער דייטשער ארמעי. דאס וואלט בעדייט, אז נישט זיי אליין האבען זיך געשוינט, אז נישט זיי זענען געשוינט געווארען דורך דער מיליטער-אנפיהרונג. די אנפיהרונג איז דאך געלעגען אין די הענד פון בלוט-דורשטיגען פסיכאפאט לודענדארף.

מ'האט דעמאלט געהאט דאס רעכט צו גלוי-בען, אז דאס דאזיגע בלוט איז פערגאסען געווארען נישט אומזיסט, אז וואס עס זאל נישט פאסירען און וואסער ווענדונג דער קריג וועט נישט אנ-נעהמען, וועלען די יודען נישט זיין אנגעוויזען אויף קיין שום אונדאנקבארקייט. די יודען וועט מען דאך נישט צוציהען צו פעראנטווארטליכקייט דערפאר, ווייל לודענדארף האט פערשפילט דעם קריג און די האהענצאלערנס וועלען פערשפילען בלויז די קרוין.... דאס, וואס עס האבען נישט געקאנט בעווייזען זעכציג מיליאן דייטשען, קאן מען דאך נישט פערלאנגען פון זעקס-הונדערט טוי-זענד יודען.

אודאי גאך א מפלה זוכט מען א שולדיגען, אבער אונפערשעמטקייט מוז דאך אויך האבען א גרענעץ, ס'איז גארנישט געווען צו דענקען, אז ס'-וועט זיך געפינען עמיצער, וואס וועט די יודען מא-כען פאר אם דעם שעיר לעזאזל, בלויז כדי צו ראטעווען די מיאוסע אייגענליכע, וועלכע ער-לויבט נישט צו אנערקענען זיך פאר דעם בעזיג-טען.

און דאך האבען זיך אזעלכע געפונען. זיי מאכען פאקטיש די יודען פעראנטווארטליך פאר-זייערע מפלות, פאר זייערע פערברעכענס, פאר זיי-ערע געמיינהייטען, וועלכע האבען געבראכט אויף זיי די שנאה און די פעראכטונג פון דער גאנצער וועלט. פארוואס עפעס די יודען?

די היטלעראווצעס זאגען, אז דער סאציאליזם אין אלע זיינע פארמען, פון דעם וואכעדיגען סא-ציאליזם פון ברייטשיידען ביז דעם פייערדיגען רעוואלוציאניזם פון די קאמוניסטען, אז דאס אלעס איז א צו'ארבייט פון די יודען, דאס איז אהן ספק אויף אזוי פיל אמת, וואס קארל מארקס איז פאק-טיש פון אפשטאמונג געווען א יוד און ער איז פאקטיש דער שעפער פון סאציאליזם אין זיינע פערשידענסטע אויסגאבען. געשטאלטען און סעקטעס. יא, דאס איז אינגאנצען אמת, אבער צי איז דער סאציאליזם די איינציגע וויסענשאפט, וואס שטאמט פון יודען? נעהמט א-אפ פון שילר אט „די יודישע אפשטאמונג און אייער ווערט מוזען וויכען אנ'אנדערען אינהאלט פאר אייער גאנצער קולטור, טעכניק, גלויבען און כמעט פאר אלצדינג.

דער פאליטישער מאמענט
וואס האט דערוויל געבראכט די לאזאנער קאנפערענץ?

די ערשטע ידיעות, וואס זענען געהאט אנ-געקומען פון דער קאנפערענץ אין לאזאן, האבען געקלונגען גאנץ סענסאציאנעל: פינף מלוכות — ענגלאנד, פראנקרייך, בעלגיען, איטאליען און יאפאן לעגען פאר צו פערלענגערען דעם הובער-מאראטאריום אויף אנ'אומבעשטימטע צייט. באלד זענען אבער געקומען אנדערע ידיעות, וועלכע האבען בעדייטענד אפגעקיהלט די התלהבות פון דער עפענטליכער מיינונג אין דער וועלט. עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז אין לאנדאן האט מען אייגענטליך נישט דעם מוט ארויסצושטעלען אין דער גאנצער ברייט די פראגע וועגען די ענטשעדיגונגען און די קריגס-חובות, נאר מען זוכט בלויז א מיטעל ווי ארויסצוגעהען פון דער לאגע, וואס האט זיך גע-שאפען א דאנק דעם פאקט, וואס די פעראייניגטע שטאטען פון אמעריקע סאבאטירען די קאנפערענץ.

עס איז דאך קלאר און ס'אונטערליגט נישט קיין שום ספק איין זאך: דייטשלאנד וועט מעהר נישט צאהלען. וואס עס זאל נישט בעשליסען די הויכע פערזאמלונג, וואס איז זיך צונויפגעקומען אין דער שעהנער שווייצארישער שטאט, איינס איז זיכער: דייטשלאנד וועט די באהעמסטע ראטע פון די ענטשעדיגונגס-צאהלונגען נישט אריינטראגען. מ'האט אלזא געמוזט לעגאליזירען די פאקטישע לאגע.

די דייטשע פרעסע האט טאקע אזוי פערשטאנען די דעקלאראציע, וואס איז אפגעגעבען געווארען דורך די פארשטעהער פון די פינף מלוכות: דאס איז א יורידישער פועל יוצא פון דער פאקטישער לאגע. אלע וויסען, אז דייטשלאנד וועט אויך נאכ'ן ערשטען יולי, ווען ס'ענדיגט זיך דער הובער-מאראטאריום, נישט צאהלען און עס איז א גרויסער ספק, צי די קאנפערענץ, וועלכע האט אזעלכע גרויסע און קאמפליצירטע אויפגאבען, וועט זיך ענדיגען אזוי שנעל. מ'האט געדארפט געפינען עפעס אנ'אויסוועג און דער אויסוועג איז בלומרשט געפונען געווארען: אפווארטען ביז נאך דער קאנפערענץ.

איינציגע פראנצויזישע בלעטער האבען אנגעוויזען דערויף, אז פאן פאפען האט דערגרייכט אין עטליכע טעג דאס, צו וואס ברינינג האט געשטרעבט אין משך פון חדשים. דאס איז נישט ריכטיג. ריכטיגער וואלט געווען צו זאגען, אז פאן פאפען האט גע-שניטען דאס, וואס ברינינג האט געהאט פערזייהט. אבער נישט דאס איז וויכטיג, וויכטיג איז, וואס עס איז מיט א האלבען מויל, אבער דאך ארויסגע-זאגט געווארען דער אמת וועגען די ענטשעדיגונגען.

צום ערשטען מאל האט מען געהערט אין א געמיינזאמער דעקלאראציע פון עטליכע מלוכות אין א דעליקאטער און פארזיכטיגער פארם די מיינונג, אז דייטשלאנד איז נישט בכוח צו צאהלען. עס איז אזוי צו זאגען צוגעגרייט געווארען דער פסיכאלא-גישער באדען פאר דעם ענטגילטיגען אפזאג פון די רעפאראציעס, אבער ביז צו דער פולשטענדיגער לעזונג פון פראבלעם איז נאך גאר א ווייטער מהלך.

צווישען די רעדעס פון העריאן און פאן פאפען איז געלעגען א טיפער אונטערשיד. לויט העריאן וועט די פראגע פון ענטשעדיגונגען קאנען געלעזט ווערען ערשט אין צוזאמענהאנג מיט א גאנצער רייה אנדערע עקאנאמישע און פאליטישע פראבלעמען, וואס בעציהען זיך סיי צו די פערהעלטענישען צווי-שען די אייראפעאישע מלוכות צווישען זיך, סיי צו זייערע בעציהונגען מיט די פעראייניגטע שטאטען. די ליקווידאציע פון די ענטשעדיגונגען ווערט דורך די פראנצויזען אין דער ערשטער רייה געמאכט אפ-העניגיג דערפון, צי די פעראייניגטע שטאטען וועלען זיך אפזאגען פון זייערע קריגס-חובות, וועלכע עס קומט אמעריקע ביי די אייראפעאישע לענדער. דער דייטשער קאנצלער שטעלט די פראגע פון די ענט-שעדיגונגען בעזונדערס, אומאפהענגיג דערפון, צי די אייראפעאישע מלוכות וועלען צאהלען אמעריקע אדער זיי וועלען נישט צאהלען, דייטשלאנד וויים איינס, זי קאן נישט און וועט נישט מעהר צאהלען קיין רעפאראציעס, ביי אלע בעדינגונגען.

נאר אויב די ערשטע איינדרוקען פון לאזאן און פון דער געמיינזאמער דעקלאראציע פון די פינף מלוכות האבען געגעבען א געוויסען גרונד פאר אנ'אפטימיסטישער אפשאצונג פון די ארביי-טען אויף דער קאנפערענץ, אויב זיי האבען געלאזט גלויבען, אז עס וועט סוף כל סוף געפונען ווערען דער וועג צו א קאמפראמיס, האבען די ווייטערדיגע געשעהענישען בעוויזען, אז קיין גרונד פאר אפטי-מיזם איז לגמרי נישט פארהאן. שוין באלד נאך די ערשטע זיצונגען האבען זיך אנגעהויבען מאגען אלארמירענדע קלאנגען פון לאזאן און אין עט-ליכע טעג ארום איז שוין געקומען אנ'אמת'ער אלארם. פריהער האט מען געמיינט, אז אין אלגע-מיין זענען מאקדאנאלד און העריא אין פאריז בעקו-מען צו א פרינציפיעלען הסכם בנוגע די רעפארא-ציעס און קריגס-חובות און אז אין לאזאן וועט מען מוזען בלויז דורכקומען וועגען די איינצעלהייטען. איצט האט מען דעם איינדרוק, אז עס איז לחלוטין נישט אזוי, אז קיין שום הסכם צווישען די ביידע רעגירונגען אין דער פראגע איז נישט פארהאן און אויף דעם באדען איז שוין געקומען צו א שטארקער און דראהענדער מיינונגס-פערשידענהייט צווי-שען העריא און מאקדאנאלד. מאקדאנאלד האט אין די געשפרעכען מיט העריאן ארויסגעשטעלט די בעקאנטע ענגלישע קאנצעפציע, אז מ'מוז אינגאנצען רעוויגירען פון די דייטשע ענטשעדיגונגען און זעהן זיך צו דערשלאגען פון אמעריקע זי זאל שטרייכען איהרע קריגס-חובות אין אייראפע. אויב עס איז נישט מעגליך די פולע ליקווידאציע פון רעפאראציע-פראבלעם, דאן זאל מען לכל הפחות געבען דייטש-לאנד א גאר לאנגען מאראטאריום אויף א יאהר צעהן — פופצעהן.

אנדערש זעהט אויס דער פראיעקט פון די פראנצויזען, וועלכער לאזט זיך פאסען אין די פאל-געגדע פונקטען: מאראטאריום פאר דייטשלאנד נישט לענגער ווי אויף דריי יאהר. נאך דריי יאהר זאל מען אויספארשען די צאהלונגס-פעהיגקייט פון דייטשלאנד, אויב דייטשלאנד וועט דעמאלט קאנען צאהלען, זאלען צוויי-דריטעל פון דער סומע געהן פאר די פעראייניגטע שטאטען און דאס איבריגע פאר די אייראפעאישע מלוכות.

ס'איז קלאר, אז צווישען די ביידע פארשלאגען ליגט א געוואלדיגער מהלך. דער פארשלאג פון פראנקרייך לאזט ווידער הענגען איבער דייטשלאנד די פראגע פון די רעפאראציעס, עס בלייבען דערי-בער ווידער אפען די שווערסטע פראבלעמען פון דער וועלט-ווירטשאפט.

און דא איז געקומען א נייער סורפריז. העריא האט געהאט א לענגערען געשפרעך מיט'ן פארשטע-הער פון די פעראייניגטע שטאטען, עס זענען געפיהרט געווארען טעלעפאנישע געשפרעכען דירעקט מיט הו-בער, ווייל דא מוז מען דאך צו אלע קאמבינאציעס האבען די הסכמה פון אמעריקע. און עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז אמעריקע שטעלט די פראגע אויף א פלעכע, וועלכע פראנקרייך וויל נישט אפראבירען הובער זאגט: אמעריקע וועט נאר דאן קאנען איינ-געהען אויף דער ליקווידאציע פון די קריגס-חובות, אויב די אייראפעאישע מלוכות וועלען פאקטיש און אויפ'ן אנ'עפעקטיווען אופן צוטרעטען צו דער רעדוקציע פון די בעוואפענונגען. נאר אויב די ענג-לישע דעלעגאציע האט א פערשטענדעניש פאר דער דאזיגער פאדערונג, וויל דערוויל פראנקרייך, ווענען דעם ווייניג הערען, און בעסטען פאל, זאגען די פראנצויזישע דעלעגאטען, קאן זיין פאר פראנק-רייך א רייד וועגען א רעדוקציע פון קריגס-בודזשעט אויף פינף-צעהן פראצענט.

אט אזוי האט זיך פערפלאנטערט דער קנויל, אין וועלכען עס טרעפען זיך די אלע אזוי שווערע און קאמפליצירטע פראגען, ווי רעפאראציעס, קריגס-חובות און דער ווירטשאפטליכער קריזיס בכלל אין דער וועלט. דער שווער-פונקט איז, ווי עס קאן אי-געגטליך אנדערש נישט זיין, איבערגעטראגען געווא-רען אויף דער פראגע פון די בעוואפענונגען.

לאזאן קוקט אויס אויף גענף, און גענף קאן נישט ארויסקריכען פון דער בעוואפנונגס-סכאלאס-טיק, אין וועלכער עס דרעהען זיך האפנונגסלאזע די מלוכה-מענער שוין זייט עטליכע חדשים.

פ. ב.

„צוריק אין די פאבריקען — אנטלויפען פון שפעקולאציע“...
2 מיליאן יודען אין אמעריקא מוזען זיך זוכען נייע פרנסות

אין ניו-יארקער „מארגען-זשורנאל“ לייענען מיר אין ארטיקעל פון ש. יורסאן:

די לאגע פון דעם יודישען מיטעל-קלאס אין אמעריקא איז שוין פון לאנג אויף דער טאג ארד-נונג פון יודישע כלל-טוער. און אויב מען האט דערוויייל נאך כמעט ווי גארנישט געטון פאר דער פערבעסערונג פון דער לאגע, איז שוין א סך גערעדט געווארען וועגען איהר און מען האלט נאך אין רעדען.

האט מען די טעג אויף א קאנפערענץ פון די יודישע צענטערס אויך אביסעל גערעדט וועגען דעם יודישען מיטעל קלאס אין לאנד און וועגען יאהר צו יאהר, צוליב נייע מעטאדען אין דער פראדוקציע און אומזאץ פון פערשידענע פראדוקטען און סחורות. און די אינטערעסטע שורה פון די רייד איז געווען: יודען פון מיטעלשטאנד וועלען מוזען ווערען ערד-ארבייטער.

דער דאזיגער סך-הכל איז געמאכט געווארען פון ראבינער בארנעט בריקנער פון קליוולאנד.

ראבינער בריקנער האט זיך אפגעשטעלט הויפטזעכליך אויף די צוויי מיליאן יודען פון ניו-יארק און אומגעגענד און געזאגט, אז אט די צוויי מיליאן וועלען פריהער-שפעטער מוזען פערלאזען די הויפט-שטאט און זיך בעזעצען ערגעץ וואו אויפ'ן לאנד, כדי נישט צו בלייבען אהן חיונה.

אבער עס איז גרינג צו זאגען: בעזעצען אויף לאנד א פאר מיליאן יודען! פון די ערשטע טעג פון יודישער קאלאניזאציע אין קרים און כערסאנער גובערניע (מיט וואסערע הונדערט יאהר צוריק) פון די ערשטע קאלאניסטען אין ארץ-ישראל, אין ארגענטינא ביז די לעצטע אין בירא-בידזשאן, זענען אלע צוזאמענגענומען נאך נישט געווען קיין מיליאן יודען אויף לאנד און דא רעדט מען פון גאנצע צוויי מיליאן יודען, אין א צייט און אנ'ארט, וואס קאלאניזאציע איז א לוקסוס-ארטיקעל.

אמת, די עקזיסטענץ פון דעם יודישען מי-טעל-קלאס אין אמעריקא ווערט וואס ווייטער אלץ [illegible] קינדער (אין די מעהרסטע פאלען זוכען דאס זייערע עלטערן פאר זיי) זיך אפצו-געוואוינען פון ארבייט, און אין דער צייט, וואס זייערע טאטעס האבען געארבייט אין פאבריקען און געשעפטען, זוכען זיי קאריערעס אלס דאקטוירים, אדוואקאטען א. א. וו. און דאס פעלד פון יודישע פרנסות איז באלד אינגאנצען איינגעטריקענט. אבער צו לעזען דעם פראבלעם בלויז דורך ערד-ארבייט איז א ווייטלויפיגע זאך.

יודען דארפען געהן צוריק צו דער ארבייט אין פאבריק פונקט ווי זיי דארפען געהן אויפ'ן לאנד.

בעזעצען יודען אויף לאנד — אויסגעצייכענט! אבער מען דארף נישט רעדען פון צוויי מיליאן, א זאך, פאר וואס מען דארף האבען כאטש צעהן מיליאן בעזעצער. עס זענען דא גענוג אנדערע צווייגען, מלאכה אוייגעצייכענט, וואו דער יונגער יודישער דור אין אמעריקא, ווי דער עלטע-רער, קען זיך מאכען נוצליך און — דער עיקר, אנטלויפען פון לופט-לעבען, וואס נעהמט אויך אריין אלע סארטען שפעקולאציע.

א סך מיטלען מוזען אנגעווענדעט ווערען צו לייזען דאס פראבלעם פון דעם יודישען מיטעל-קלאס אין אמעריקא.

עס קען דאך קיינער נישט פערלאנגען פון יודענ-טום, עס זאל זיך אפזאגען פון אזא מעכטיג גע-ניאלען זוהן, ווי ס'איז קארל מארקס, הגם מ'וויל נישט אין דער איבערוויגענדער מעהרהייט אננעה-מען זיין לעהרע, ווי מ'האט איבעריגענס שוין נישט איינמאל אין דער געשיכטע זיך אפגעזאגט אנצו-נעהמען די לעהרעס פון זיינע געניאלע זיהן... אזוי פיל איז דאך קלאר, אז דאס דייטשע יודענטום האט זיך נישט פערדינט דעם היטלעריזם און האט איהם נישט געקאנט ערווארטען. ס'איז דעריבער פיינליכער, וואס גראד אויף די דייטשע יודען איז געפאלען אזא מין פלאג, אויף די יודען, וועלכע האבען צוגעגעבען דער דייטשער וויסענשאפט און קונסט מינדעסטענס א העלפט פון זייער גלאנץ און ווערט. דאכט זיך, אז צווישען די דייטשע נאבעל-פרייז-טרעגער זענען די יודען בעטייליגט גראד אויף א העלפט. איז דאס נישט א גלאנץ, וואס פאלט אויפ'ן דייטשען פאלק און דערהויבט איהם צווישען אנדערע?

און פאר דעם אלעמען דארף דער היטלעריזם זיין די בעלוינונג? דאס איז אינערהערט, דאס איז פיינליך, נישט צו דערטראגען.

און וואס זאלען די יודען טון?

לעצטענס האט זיי זשאבאטינסקי געגעבען זיין סטערעאטיפישע עצה: ארגאניזירט אנ'ארמעי פאר זעלבסטשוץ. אבער גראד אין דעם ליגט דער טעות, וואס מען מיינט, אז די היטלעראוצעס וועלען ארויס אין אנ'אפענעם קאמף מיט די יודען. ווען עס וואלט אזוי געווען, דאן וואלט נישט געווען קיין גרונד פאר אומעט און פאר זארג. אין אפענעם קאמף וועלען זיך די יודען בעשיצען, צי זיי האבען א צוגעגרייטע זעלבסטשוץ, צי זיי האבען אזעלכע נישט. זיי וועלען זיך שיצען אליין און וועלען זי-כער געפינען פערבינדעטע. מען קאן דאך נישט בעהויפטען, אז דאס גאנצע דייטשע פאלק איז אנגעשטעקט מיט דער היטלערישער צופיילשקייט. דערוויל איז די מעהרהייט זיינע געזונד און נישט צופוילט. און די דאזיגע מעהרהייט וויל נישט קיין פאגראמען. אבער דא האנדעלט זיך נישט וועגען אפענע פאגראמען, דא האנדעלט זיך וועגען פחד-נישען פערטשעפען קליינע יודישע גרופען, וועל-כע זענען באטירליך שוצלאז. אין קליינע שטעט-לעך, וואו עס איז פארהאן א קליין הייפעל יודען, דארט פערטשעפעט זיי היטלער און מאכט זיי אויס דאס לעבען. ווי אזוי זאל מען זיך געגען דעם וועהרען? וואס וועלען טון די קליינע יודישע קהלות אין דייטשלאנד, אויף וועלכע מען פאלט אן אומ-געריכט און מען צוברעכט זיי?

אט דאס איז די ווייטאגדיגע טראגעדיע, געגען וועלכער עס איז נישטא קיין וועהר-מיטעל. דא ווערט געבוירען אומעט, זארג און פערצווייפלונג.

אונזערע ברידער אין דייטשלאנד וויסען, אז דאס גאנצע יודענטום שטעהט הינטער זיי מיט אמת ברידערליכער ליבע, וועלכע זיי האבען אזוי פיל מאל ארויסגעוויזען די יודען פון אנדערע לענדער.

(נ. דז.) דר. י. טהאן.

א סדרה דינים און אנשמעקענישען

(פון דער סעריע: „מענשען פון א גאנץ יאהר")

פון יוסף זעלקאוויטש

מענדעלע קראַץ האָט זיין חשבון אין אַ בייזע שעה געמאַכט: „אַ קימאַ־לן נאָך אַ הונדערט נעכט נישט קענען שלאָפען" האָט זיך ביי איהם אַרויסגעכאַפּט אין דער אמת׳ער מינוט, ווען די מלאכי־חבלים לויפען אַרום איבער די הייזער און כאַפּען אויף ווי די הונט, וועמענס אַ קללה, אַ שלעכטע ווינשעוואַניע, אַ בייז אויג, די שלעכטע נביאות, צי אַ נישט פערגינגען, כאַפּען דאָס אויף און זעהן שוין שפּעטער, אַז די קללה צי די ווינשעוואַניע זאָל מקוים ווער׳ען, אַז דאָס בייזע אויג זאָל שולט זיין, אַז די שלעכטע נביאות זאָל געשעהען און אַזוי כסדר...

מסתמא מוז זיך האָבען דעם בייזען מלאך פערגלוסט אָפּצורוהען אויף מענדעלעס דאַך און דורכ׳ן קוימען צו הער׳ען מענדעלעס חשבון: „אַ קימאַ־לן נאָך אַ הונדערט נעכט נישט קענען שלאָפען" — נו האָט ער זיי צוגערעכט נעכט, וואָס איינע מיאוס׳ער און פּאַסקודנער פון דער צווייטער, דאָ האָט יאַכעט אויפ׳ן האַרץ געבוי־ט און ס׳איז געגאַנגען אַ סדרה מאַנדלען, דאָ האָט זיך גלאַט אָנגעהויבען אַ סדרה ברעכעניש און שטעכעניש און ס׳איז אַוועק אַ געלויפעריי און אַ געקלאַפּעריי אין דער אַפּטייק, דאָ האָט זיך ס׳קינד איבערגעשטאַרצט און ס׳האָט זיך אָנגעהויבען אַ מעשה פון איבלעניש, נאַפּל־גרימעניש און אַוועקפאַלען — מיט איין וואָרט, ס׳איז געווען היימליך, ביי מענדלען אין שטוב האָט מען דורך די אַלע נעכט קיין אויג נישט צוגעמאַכט, איינדערפריה, צו געזונד, מוז מען גיין אין דאָרף אַריין, נאָך דעם זינדיגען גראָשען — האָבען זיך אַלע אַרומגעדרייט, מידע, אָפּגעמאַטערטע, נישט אויסגעשלאָפענע, ווי נישט דערקוילעטע גענז און האָבען קוים געקענט אויף זיך די קעפּ דערהאַלטען.

און ביי דעם אַלעם האָט דבורה רויזע רק געוואָלט האָבען, אַז עס זאָל זיין נאַכט, ווייל ביי נאַכט, ווי די מעשה זאָל נישט זיין, זענען אַלע דאָ, איז מען נישט אַליין, האָט מען כאָטשבי אַ האַנד־לאַנג פון עמ׳יצען, איז די אחריות נישט אַזוי גרויס און זי דאַרף נישט אַלעס אַליין טראָגען אויף איהר אַלטען, גרויען און אויסגעהוילטען קאָפּ — בייטאָג איז געווען נאָך ערגער:

— דו האָסט דען צו טון מיט אַ מענש? — אַ חמור־קאָפּ, לא עלינו! און אַכטונג געבען האָט מען אויף איהר געמוזט ווי אויף אַ קליין קינד, נישט צו גלייכען, און וואָס איז דען דער חידוש? גענומען אַ מויד פון זיבעצען יאָהר און איהר חתונה געמאַכט! און וואָס ווייסט אַזאַ היימיש קעלבעל פון די אַלע ווייבערישע זאַכען, ווי אַזוי זי האָט זיך נוהג צו זיין, וואָס זי מעג און וואָס זי טאָר נישט? — האָט דעריבער דבורה רויזע מיט איהר געהאַט צו זינגען און צו זאָגען צו אַקעהען און צו גאַרן, ווי נישט צו גלייכען מיט אַ בער, וועלכען מ׳וויל לערנען טאַנצען.

— יאַכעט, אַ טראָגענדיגע יודענע טאָר נישט צושפּאַלטען קיין האָלץ אויף דער שוועל, ווייל דאָס קינד וועט האָבען אַ שטשערב אויף די ליפּען! —

— נו האָט יאַכעט אין אַ מינוט אַרום געדענקט, וואָס מ׳האָט איהר ערשט־וואָס געהאַקט אין קאָפּ אַריין? — עפּעס אַ חמור־קאָפּ, לא עלינו!

— יאַכעט, אַ טראָגענדיגע יודענע טאָר נישט וויקלען קיין פּאָדעם, ווייל דאָס קינד וועט געבוי־רען ווער׳ען פערוויקעלט און פערפּלאָנטערט אין קישקעס! —פערשטייט זיך, אַז יאַכעט מוז זעהן נישט אַנדערש צו טון, נאָר צו געדענקען! אויף וואָס דען האָט זי געהאַט אַ מושב־קאָפּ?! — מסתמא פאַלט איהר גראָד איין זיך צו העקלען אַ זשופּאַוועקע און ווי דבורה רויזע דרייט זיך נאָר אַוועק מיט׳ן קאָפּ און יאַכעט וויקעלט שוין און פערפּלאָנטערט דעם פּאָדעם!

— יאַכעט די יויך טאָר אַ טראָגענדיגע יודענע נישט שוימען אין די אַש אַריין, דאָס קינד וועט האָבען דריי חדשים די פּלאַטשקע! און אין אַ מינוט אַרום איז שוין יאַכעט געשטאַנען אונטער׳ן סוימען מיט׳ן בלאַסערנעם אַפּשוים־לעפּעל אין דער האַנד, געשוימט די יויך און דווקא אין דער אַש אַריין, עפּעס ווי אויף צו צו להכעיס! — אַז ס׳איז זינדיגט געווען מעגליך פון איהר אָפּצואָגען, ווי פון אַ נאַשער׳שע קאַץ!

וואָלט זי כאָטש פון די אַלע זאַכען, וואָס מען טאָר נישט געוואוסט, וואָלט עס דבורה רויזען נישט געאַרט — אַזוי ווי זי ווייסט נישט אַזוי וועט עס איהר נישט שאַטען, איז אָבער די מעשה וואָס דבורה־רויזע האָט איבער איהר געציטערט געהויכט, ווי איבער אַן אָפּגעציטערט׳ען בן־יחיד, איהר יעדען טריט ממש געהיטען און צו פערהיטען זיך איז נישט געגאַנגען, נישט און נישט, ווי אַ כישוף מ׳וואָלט איהר אָנגעטון:

— יאַכעט, ס׳וועט דאָך זיין אַ קלאָג צו דיין פּנים, וועסט דאָך זעהן דעם טויט פאַר די אויגען ביים האָבען, אויב דו וועסט נישט אויפהער׳ען אַריבערצושפּרייזען איבער׳ן פלויט! און יאַכעט האָט געציטערט און געפּלאַטערט ביי יעדען מאָל וואָרענען און ביי יעדען מאָל אַרויסגעהצו אויפ׳ן הויף, האָט זי אַנדערש נישט געקענט, ווי אַריבערשפּרייזען דעם פלויט...

באַנומעלטען פאַלט יאַכעט׳ן איין, זי וועט אַרויסגיין אויפ׳ן יאַהרמאַרק איינקויפען אַ פּאָר ווינדעלעך, אַ פּאָר קליידעלעך פאַר׳ן קינד.

— ניין, יאַכעט, אַ טראָגענדיגע יודענע טאָר זיך גאָרנישט צוגרייטען און אַ פריש־געבוירען קינד טאָר מען נישט אָנטון קיין נייע קליידעלעך, אָדער איינוויקלען אין נייע ווינדעלעך.

— פאַרוואָס טאָר מען נישט, באָבע?

— ווייל אַ מענש, אַז ער ווערט געבויר׳ען האַלט ער פערמאַכט די פויסטען, ווי וועלענדיג די גאַנצע וועלט איינשלינגען, דעריבער ווייזט מען איהם: דו מענשעלע, שטינקער, בעהם זיך נישט איבער — נאַ, ביזט געבוירען געוואָר׳ען באַקעט, ווי די מאַמע האָט דיך געהאַט, און אָנטון טוט מען דיך אין אַלטע סמאַטעס נישט ווי אַ מענש, נאָר ווי אַ בעטלער נישט צו גלייכען...

— וועט מען מיין קינד אויך איינוויקלען אין סמאַטעס?

— וואָס איז דיין קינד פאַר אַ מודיעו, ער איז מענדעלע קראַץ׳ס איניקעל?!

— איך וויל אָבער אַרויסגיין אויפ׳ן יאַהרמאַרק נישט קויפען, איז גלאַט אַזוי אָנקומען!

— גוט, איך וועל גיין מיט דיר, אָבער געדענקען זאָלסטו אַז דו זאָלסט אויסמיידען פערד, וועגענער און דיך היטען, אַז דו זאָלסט נישט אַריבער גיין איבער אַ דישעל, ווייל אַ טראָגענדיגע יודענע אַז זי גייט אַריבער איבער אַ דישעל, שלעפּט זי זיך מיט׳ן בויך נישט ווי אַ מענש נאָר ניין חדשים, נאָר, ווי אַ פערד נישט צו גלייכען גאַנצע צוועלף חדשים...

יאַכעט ווערט רויט און טויט, מעהר פעהלט איהר שוין גאָרנישט, נאָר גאַנצע צוועלף חדשים זיך צו טאַשטשען מיט דעם פּעקעל אויף די אָנגעדראָלענע פיס און זי נעהמט זיך דער באָבעס אָנזאָג גוט אין קאָפּ אַריין, אָבער קוים איז זי נאָר געקומען אין מאַרק אַריין, איז איהר אַלעס שוין פון קאָפּ אַרויסגעפלויגען, איז זי געקראָכען צו אַלע בודען, אַריינגעקוקט אין אַלע וועגענער, אומעטום אַריינגעשטעקט די נאָז, געקראָכען איבער אַלע דישלען, ס׳וואָלט געפּאַסט נישט פאַר אַ מעוברת׳דיגע יודענע נאָר פאַר לייזער בענקאַרט!

און דווקא דאָס, וואָס זי האָט נישט געבראָכט צו געדענקען האָט זי יאָ געהעדנקט און דווקא דאָס, וואָס ס׳איז איהר נישט געווען איבעריג געזונד צום הויקער, האָט זי יאָ געטון. אין תחילת, אַז זי איז פערגאַנגען אין טראָגען און זי האָט זיך צו גאַנצע טעג געגאַרעוועט אין בעט, האָט איהר דבורה רויזע געעצהט אַז זי זאָל זיך בעוועגען, אַז עס איז קראַנקער עפּעס צו טון, אייד׳ער צו ליגען איבער אַ זאַמען, עלעהיי דאָס קינד וועט נישט אָנוואַקסען אַן בויך און ס׳וועט לייכט פאַלען אויף דער וועלט — אָט אַ דאָס האָט זי דווקא געדענקט און צו אַלע צרות האָט זי זיך גאָר גענומען צו ווער׳ען אַ באַר־לעבאָסטע, מוידווייז האָט אין דער שטוב אַלעס גע־יויר׳ען, אַלעס איז איבער׳געגאַנגען און זי האָט נישט געטון קיין האַנד אין קאַלטען וואַסער אַריין און איצט רוהען איהרע נעכט נישט קיין מינוט, וואַשען איז וואַשען, שייער׳ן איז שייער׳ן, רוימען איז רוימען!

עלעהיי אַרבייטען שאַט נישט, אָבער ווען איז דאָס געזאָגט געוואָר׳ען, אַז יעדע זאַך ווערט געטון מיט אַ מאָס און מיט אַ וואָג, אָבער נישט שוין איינדי הויכע חדשים, שוין כמעט אויף דער צייט, אַזאַ ווייבעל קען זיך דאָך, חס ושלום איבערהויבען! נאָר האַק, לעדער און טרען — ס׳איז איהר דאָס בשום אופן נישט געגאַנגען אַרויסצושלאָגען פון קאָפּ. בראש האָט זי זיך נאָך אויסגעזוכט אַזעלכענע אַרבייטען, וואָס קיין קיין שום זויגען מענש וואָלטען זיי נישט איינגעפאַלען! אָט למשל, נעמט דעם שטרויזאַק. דאַכט זיך וועמען קען דאָס אַרן, אַז די מייז, נישט געראַכט זאָלען זיי ווער׳ען, האָבען אין שטרויזאַק אויסגעפּרעסען אַ פּאָר לעבעלעך? — זאָלען זיי פרעסען פלאַצענדיג, אַבי זיי טשעפּען נישט דאָס ביסעל סחורה און אַבי דער שטרויזאַק איז גאַנץ, דאָס שטרוי פאַלט פון איהם נישט אַרויס, העט? — יאַכעטען געפעלט עס אָבער נישט — ס׳איז נישט באַלעבאַטיש — זאָגט זי, די מייז זאָלען צופרעסען דאָס שטרוי, מאַכען דערפון מיאַל און יעדעס מאָל ביים אויפבעטען זאָל ליגען אַ באַרלאָג הינטער׳ן בעט. צוריקגעשמועסט איז זי טאַקי געהאָטצט, פון די מייז איז עס טאַקי אַנ׳עילה, טאָ גיי פערשטיפּ זיי די פּיסקעס, אַז זיי זאָלען מעהר נישט פרעסען! איז עס דאָך אָבער יאַכעט — צוריקט זי מן־הסתם, די בעטען, שלעפּט אַרויס די שטרויזעק און נעמט זיך צו פערניי׳ען די לעכער! איי, נאַריִשע בהמה, אַז דו וועסט פערנייען, וועלען דאָך די מייז האָבען וואָס פריש צו פרעסען? — דאָס קלערט יאַכעט נישט, אויף אַזויפיל האָט זי קיין שכל נישט! נאָר כ׳בין איך שוין מוחל די אַרבייט, אָבער ווי מעג דאָס אַ טראָגענדיגע יודענע פערניי׳ען דאָס וואָס די מייז האָבען צוביסען? — דאָס קינד וועט דאָך טאַמלען און דו וועסט האָבען דערמיט צו זינגען און צו זאָגען, ביז אַז וועסט דערזעהען ביי איהם די ערשטע ציינדלעך?! — און, האָט דען איהר דבורה רויזע נישט געזאָגט, אַז מען טאָר נישט? — נאָר גיי, זאָג הייַנט, זאָג מאָרגען, אַז עס גייט איהר אין איין אויער אַריין פון צווייטען אויער אַרויס, אַז ס׳איז נישט מעהר, ווי זיך ס׳לעבען צו נעהמען, אָדער זיך אַ מעשה אָנטון און מעהר פלעגט זי זיך אַראָפּריידען דאָס האַרץ פאַר איהרע חבר׳טאָרינס פויגל, די בחור׳טע און יאַנגע, צו וואָס איך, אַלטער שאַרבען דריי מיך נאָך אַרום דאָ אויף דער וועלט, ווי אַ קאַלעק, וואו מען ברויך מיך אַזוי נויטיג, ווי אַ לאָך אין דער ברוק, דאָס ווייס איך זיכער נישט, אַז נאָר צרות פון אַלע זייטען, דאָ טוט איהר דער קאָפּ ווייה, דאָס דערשרעקט זי זיך, דאָ איז איהר דאָס, דאָ יעניץ — עך, רבונו של עולם, ס׳וואָלט שוין צייט געווען, אַז דו זאָלסט זיך מרחם זיין אויף אַזאַ אַלטען, צובראָכענעם שאַרבען, ווי איך בין! — כ׳האָב נאָר מורא, אַז ס׳זאָל מיר נישט צוהאַנדען קומען דאָס פאַר וועלכען איך שרעק זיך — ס׳זאָל נאָר נישט פאָרקומען די סדרה אָנשמעקעניש!..

און אַז ס׳איז איינעם בעשערט, קומט עס איהם אין שטוב אַריין. און ווייל דבורה רויזע האָט אַזוי געציטערט פאַר דער סדרה אָנשמעקעניש, איז עס איהר דווקא צו האַנדען געקומען. און ווי נאָך געקומען! — גאָט זאָל שומר ומציל זיין, וואָס דאָס מענש יאַכעט האָט אַרומגעבראַיעט! אַלע פאַר־מינוט האָט איהר עפּעס אַנדערש אָנגעשמעקט און אָנגעהויבען האָט עס זיך ווי געוועהנליך ביינאַכט. יאַכעט איז דעמסטמאָל געווען אין תחילת אַכטען, דאָס ברענען אויפ׳ן האַרץ האָט איהר געהאַט שוין אַ ביסעל אויפגעהערט און אין שטוב האָבען אַלע שוין געהאַט אַ ביסעל אָפּגעדראַכיעט, וועקט זי פלוצלונג:

— באָבע, באָבע, דאָס האַרץ איז מיר צוהעק!

דבורה רויזע, וועלכע האָט סיי ווי געהאַט אַ שלאָף, ווי אַ האָן, איז שוין געשטאַנען אויף די פיס און אָנגעהויבען צו נאַראַיען, אפשר אַן אייער־קיכעל, אפשר אַ ביסעל טיי, אפשר דאָס, אפשר יענץ? — ניין!

— אַ טראָפּען זויער־מילך, דאָס האַרץ איז מיר אַזוי אַוועק, אַז כ׳בלייב שיער נישט!

מיין בייזער חלום צו מיינע שונאים׳ס קאָפּ!

— וואו וועסטו נעמען ווינטער זויערמילך?

בייזער חלום אַהין, בייזער חלום אַהער — יוקעל האָט זיך געמוזט אָנטון, נעמען אַ קאַסטראָל און גיין אָנקלאַפּען צו מענדיל שוויגער.

איז עפּעס גוט צוקלאַפּען ביי אַ טויבען שוויגער צוויי אַ זייגער אין אַ ווינטער־נאַכט? — איז ער פערשטאַרט געוואָרען שטייענדיג. און צוריקקומענדיג אין צוויי שעה אַרום מיט דעם טעפּעל זויערמילך, קוקט איהם ערשט יאַכעט אָן ווי משוגע:

— וואָסאַראַ זויערמילך? — אַז זויער זאָל ווער׳ען מיינע שונאים׳ס לעבען! — דער אַפּעטיט איז איהר שוין לאַנג פערגאַנגען, קומט ער צוקריכען מיט זויערמילך! און פון יענער נאַכט אָן איז אַוועק די סדרה אָנשמעקעניש! דאָ אַ לימענע דאָ אַ געקישעלטע אוגערקע, דאָ איינגעלייגט קרויט, דאָ אַ ציבעלקע און, ווי אויף צו להכעיס איז אַ גאַנצען טאָג קיינס פון די בעקאַרטעס נישט אין שטוב, אויסער דעם וואָרם, וואָס זיצט צוזאַמענגעלייגט אין זיין ווינקעל נעבען דער קליידערשאַנק — מוז זי אַליין, דבורה רויזע, הייסט עס זיין דאָס כפּרה־הינדעל, אָנלויפען אומעטום אַליין, ווי אַ באַרג, די פיס זיך אויסדרייען, צי דאָס איז אין געוועלבעל אַריין צו הערשל קראַניק צי צום טויבען שוויגער, צי ערגיץ אַנדערשוואו, און קען זי דען אויף די אַלטע יאָהרען, לויפען אַזוי געשיקט, ווי אַ פופצעניעהריג מיידעל? — איז ביז וואָס, ביז ווען, ביז זי נעמט אַ פּאַטשיל, ב׳יז זי גייט, ביז זי שטייט, ביז זי ברענגט און ב׳יז זי קומט — איז דערווייל הימעל עפען דיך! אַ געבראָך, אַ געוויין, אַ געשלוקעכץ, דער אַפּעטיט איז איהר שוין דערווייל פערגאַנגען און די לימענע צי די אוגורקע בלייבט ליגען, אַזוי ווי מ׳האָט איהר געברענגט — אַבי און גלאַט דאָס געלד אַרויסגעוואָרפען! און דבורה רויזע פלעגט זיך אייביג דאָס האַרץ אַראָפּרעדען:

— אַלעס די הייַנטיגע מודעס, אויסקומען זאָלען זיי שוין, איינמאָל פאַר אַלעמאָל, איינציגער טאַטע אין הימעל! ווי האָט מען דאָס אַמאָל געוואוסט פון אַ גייגלען, פון אַנ׳אָנשמעקען, כ׳זאָל מיך מיט די רייד נישט פערזינדיגען?! — פערצייטענס האָט מען געוואוסט, אַ ווייבעל האָט געטראָגען, איז זי אויסגעגאַנגען די צייט, געהאַט און שאַ־שטיל, קיין האָן האָט קיין קריי נישט געגעבען! און הייַנט? — זאָל עס מיר אויסגיין צו זייערע קעפּ צו זייער הענד און פיס און זייער לייב און לעבען, אַלעס איז זיי צופיל, און אַלעס האָבען זיי ווייניג, די גאַנצע וועלט וואָלטען זיי איינגעשלינגען, כ׳זאָל מיך מיט די רייד נישט פערזינדיגען!..

ר. איזראעל

(51

דאס בופעט־מיידעל

א סענסאציאנעל־עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

— וואָס העלפט פאַר אַנ׳עצה האָבען מיר? וואָס וועלען מיר איצט טון? סאַבטשאַק האָט זיך אינגאַנצן פערלויר׳ען פון איין זייט און ער איז געווען איינגאַנצען אין די הענד פון באַטשאַליק, וועלכער האָט געקענט טון מיט איהם, וואָס ער האָט נאָר געוואָלט, פון דער צווייטער זייט, האָט איהם דאָס געוויסען געפּלאָגט.

— אַלזאָ, זאָגט איצט וואָס האָבען מיר איצט צו טון.

— ער מוז אומקומען, דאָס איז די איינציגע עצה און היות ווי לאַניוראַווסקי האָט נישט קיין קרובים און צו איהם קומט נישט קיינער וועלען מיר איהם קענען אויף מאָרגענס בעגראָבען און מיר וועלען פטור ווער׳ען פון דעם גאַנצען אַנשיקעניש, אָבער איצט איז נאָך פאַראַן איין בעדינג וואָס מוז בעריקזיכטיגט ווער׳ען, פראַנקענשטיין מוז אומקומען פון בעריש מויז׳ס האַנד. דעמאָלט וועט ער שווייגען און זיין פעראינטערעסירט אין דעם שווייגען.

— ווי אַזוי זאָל איך דאָס מאַכען, ווי אַזוי זאָל איך דאָס אַלץ איינאָרדנען?

— דאָס איז אייער זאַך סאַבטשאַק, איהר דאַרפט דאָס אַליין איינאָרדנען.

דער באַטשאַליק האָט געלאָזען סאַבטשאַקען אַליין מיט זיינע שווערע געדאַנקען און געפיהלען.

מאַנקע האָט אין איהר קאַמער אָנגעהויבען זיך צונויפשטעלען די פאַקטען און געשעהענישען קלאָר איז פאַר איהר געוואָרען, אַז בעריש איז נישט משוגע געוואָרען, אַז ער איז נישט אַראָפּ פון זינען, נאָר האָט געוואוסט, וואָס ער רעדט דערמאָנענדיג וועגען אַ געהיימנישפולען אַרעסטאַנט. זי האָט זיך דער׳ן איבערצייגט, וועהענדיג די שרעק פון באַטשאַליק ביים דערמאָהנען עפּעס וועגען דער דאָזיגער געשיכטע. אָבער זי האָט נישט געקענט פערשטעהען, פאַרוואָס בעריש איז געווען אַזוי שטאַרק פעראינטערעסירט דערין, וואָס פאַראַ געמיינזאַמעס האָט דער געהיימנישפולער אַרעסטאַנט געהאַט מיט דעם נאָמען פון אומגעקומענעם פראַנקענשטיין, וועלכען בעריש האָט אַזוי פיל מאָל דערמאָהנט. זי האָט בעשלאָסען צו שווייגען אויף אַ געלעגענהייט, ביז זי וועט וועגען דעם ווידער קענען עפּעס רעדען, מאַנקע האָט זיך אָפּגעגעבען אַ חשבון דערפון, אַז זי וועט איצט ספּעציעל שיקאַנירט ווער׳ען, אַז באַכדעם, וואָס איז פאַרגעקומען צווישען איהר און דעם באַטשאַליק, וועט מען איהר קיין קיכלעך נישט געבען. זי האָט אָבער אַלץ ווי ביז איצט פעריליב גענומען מיט פערביסענע ליפּען און פערביילטע פויסטען.

קאַפּיטעל 18

און די פרוי פראַנקענשטיין...

די פרוי פראַנקענשטיין האָט פערלויר׳ען דעם איינציגען מענש, וועלכער האָט געפּלעגט צו איהר אַריינצוקומען און איהר לייכטער געמאַכט צו פערטרייבען די צייט נאָך דער לעצטער דראַמאַטישער סצענע, ווען זי האָט בערגערן פּשוט געוויזען די טיר און ווען ער האָט זי אויך נישט אָפּגעשוינט און איהר פיל ביטער׳ע אמת׳ען געזאָגט, האָט, פערשטעהט זיך, נישט געקענט זיין קיין רייד, אַז בערגער זאָל אויף ווייטער אַריינקומען צו איהר אין שטוב. עלענד און איינזאַם איז יהודית געבליבען. קיין שום מענשען האָט זי אויף דער וועלט נישט געהאַט. אַלע איהרע פּרובען צו רעהאַביליטיר׳ען איהר אומגעקומענעם מאַן, האָבען זיך איהר נישט איינגעגעבען. יעדעס מאָל, ווען זי האָט געמיינט, אַז זי איז שוין אויף אַ וועג זעהען פּלוצלונג אַריינגעטרעטען אַזעלכע שוועריגקייטען, וואָס האָבען אונמעגליך געמאַכט אַ ווייטערדיגע אַקציע, און אין די אַלע שוועריגקייטען האָט זיך עפּעס אויף אַ מערקווירדיגען אופן געפּלאָנטערט דער נאָמען פון בערגערן. דוכט זיך, וואָס פאַראַ אינטערעס האָט ער געקענט האָבען דערין? און דאָך איז זיין נאָמען אומעטום געווען. איצט איז זי אויך פּסוק געוואָרען פון בערגערן, צי האָט זי גוט געטון? דאָס האָט זי אַליין נישט געוואוסט, צי דאָס וואָס זי טוט איז גוט אָדער שלעכט. געלד, פערמעגען האָט יהודית געהאַט גענוג, אָבער דאָס געלד האָט איהר נישט געגעבען קיין שום טרייסט. זי האָט זיך דערמיט געעקעלט, דאָס איז געבליבען פון איהר מאַן און זי האָט זיך אָפּגעגעבען אַ חשבון דערפון, אַז זי דאַרף זיך דערמיט נישט בענוצען.

— איז פראַנקענשטיין געווען דער פערברעכער, איז ער בעגאַנגען דאָס פערברעכען, פאַר וועלכען ס׳איז איהם געקומען טויט־שטראָף, דאַרף זי דאָך זיכער נישט בענוצען מיט דעם פערמעגען, איז ווידער איהר מאַן געווען אומשולדיג, האָט זי אַליין דאָך גורם געווען צו זיין אומגליק.

אין שטוב איז אַריינגעקומען באַלעק, מיט זיינע לאַנגע בלאָנדע האָר, בלויע לימטיגע אויגען, אַ פרעהליכער, אַ מונטערער מיט אַ פּאַפּיראָס אין מויל.

— גוט מאָרגען אידאַ, ווייסט, איך האָב בעשלאָסען דיך צו רופען אידאַ, עפּעס קלינגט מיר נישט דיין נאָמען ווי ס׳בעדאַרף צו זיין.

אידאַ האָט אַפילו נישט קיין שמייכעל געגעבען. איהר איז נעהנטער געווען צום וויינען ווי צו די דאָזיגע אַלע נאַרישקייטען.

— איך האָב דיך געבעטען, באַלעק, אַז דו זאָלסט צו מיר דערווייל נישט קומען, איך מוז זיך בערוהיגען, איך מוז מיר אַלץ גענוי איבערטראַכטען....

— אַזוי גאָר, מוזט זיך איצט בערוהיגען, גענוי איבערטראַכטען, ביזט עפּעס געוואָרען אַזאַ צדקות אויף דער עלטער....

(פאָרטזעצונג קומט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג כ סיון תרצ"ב 24

יוני

זון-אויפגאנג 3.15
זון-אונטערגאנג 8.01

ליכט-צינדען: 7.44

טאג=באטיצען

אונזער בעגריסונג צו דער היינטיגער דערעפענונג פון נייעם יודישן טעאטער אין „סקאלא"

עס ליגט נישט קיין ספק דערין, אז די היינטיגע דערעפענונג פון נייעם יודישען טעאטער אין „סקאלא" איז פאר דעם יודישען לאדז, א קולטורעל געשעהעניש.

דאס יודישע טעאטער אין לאדז האט מעהרערע יאהרען אפגעריכט גלות, געשפילט אין א ציטווייליג גענצעלט אין א נישט-זיכערער היים, אזוי, אז מען האט נישט געקענט ארויסרוקען קיין שום פאזיטיווע פערלאנגען וועגען א בעסער, אדער גוט יודיש-טעאטער.

די צופעליגקייט האט פערנומען דעם אויבען אן. צופעליג זענען די, אדער יענע טעג אין וואך, געשטעלט געווארען צו דיספאזיציע פארן יודישען טעאטער, צופעליג האבען זיך צוזאמענגעשטעלט טרופעס, דער רעפערטואר — א צופעליגער, אנפיהרונג — א צופעליגע און א נייע דעקאראציע, א מאל אין א יובל — אויך צופעליג.

דער תירוץ איז געווען: נישטא קיין אייגען טעאטער-בנין, קיין זיכער זיך-ארט, נישטא קיין אייגענער פעסטער באדען, אויף וועלכען מען זאל קענען בויען און ענטוויקלען דאס יודישע טעאטער-שפיל, די אייגנארטיגע יודישע טעאטראלע קונסט.

די לעצטע היים פארן יודישען טעאטער אין לאדז, — סקאלא, איז געווען חרוב, האבען מיר ערבויגען און זיך אפגעזאגט פון אונזערע פאדערונגען וואס דארפען געשטעלט ווערען דעם יודישען טעאטער.

מיר זענען וויך און צערטעלדיג ארומגעגאנגען ארום דעם היימלאזען יודישען טעאטער. מיט א היימלאזען, רעט מען נישט וועגען א שעהנע דירה. פאר א היימלאזען, איז א פינסטערער, נאסער קעלער, אויך א דירה, אויף אפצורופען זיינע מידע ביינער.

איצט, היינט, ווערט דאס בענייטע „סקאלא" ווידער אמאל צוריק געעפענט פאר דעם יודישען טעאטער.

עס איז אונזער פערדינסט. מיר האלטען, אז דאס איז אונזער דערגרייכונג.

ווען דער פרעכטיג, איבערגעבויטער „סקאלא" טעאטער איז מיט א קורצע צייט צוריק געעפענט געווארען מיט א פוילישע רעוויע, האבען מיר אויפגעהויבען א שטורם, מיר האבען דאן ארויסגערוקט די פאדערונג: מען זאל צוריק אפגעבען דאס טעאטער „סקאלא" פארן יודישען טעאטער, דער יודישע טעאטער האט אין לאדז רעכט אויף א לייטישען בנין, דארט צו קענען אויסבויען זיין טעאטער-נעסט.

די לאדזער יודישע געזעלשאפטלעכקייט האט זיך געשטעלט אויף אונזער זייט און אונזער פאדערונג איז געווארען פערווירקליכט.

עס איז א פאקט, „סקאלא" ווערט צוריק, פון היינט אן, א יודיש-טעאטער. דאס יודישע טעאטער בעקומט א היים און א פעסטען באדען — א פרעכטיגען בנין.

פארן יודישען קולטורעלען לאדז איז די היינטיגע ערעפענונג פון נייעם יודישען טעאטער אין „סקאלא", נישט בלויז א געשעהעניש פון א פייערונג. נאר אויך א מאמענט, א גינסטיגער מאמענט אויף צו פערבינדען האפנונגען און אויסזיכטען, אז עס זאל אויסגערייניגט ווערען די שטיקענדע לופט, וואס האט בעהערשט, ביז איצט, דאס לאדזער יודישע טעאטער.

ווילען מיר טאקע ביי דער געלעגענהייט אויך זאגען אונזער שטעלונג, אונזער פערלאנג צום נייעם יודישען טעאטער.

מיר ווילען, אז מיט דער היינטיגער ערעפענונג, זאל געעפענט ווערען א ניי-בלאט אין דער געשיכטע פון יודישען טעאטער אין לאדז. מיר פערלאנגען א גוט יודיש טעאטער. א טעאטער, וואס זאל דערציהען די בעזוכער, די מאסען.

דאס טעאטער זאל דערהויבען די מאסען, נישט די מאסען זאלען אראפשלעפען צו זיך דעם טעאטער. קודם-כל פארלאנגען מיר א הונדערט-פראצענטיגע ערנסטע באציהונג מצד די אקטיארען, רעזשי און אויסשטאטונג.

נאכדעם געהט דער רעפערטואר. עס מוז אויסגערוימט ווערען יעדע באנאלע, געשמאקלאזע און אונזיניג לעכערליכע סוזשעטן פון די שטיק, וואס וועלען אויסגעשטעלט ווערן אויף דער נייער פרעכטיגער סצענע.

אונזער לאזונג איז:

א גוט מאדערן יודיש טעאטער.

צו די אנפיהרער פון נייעם יודישען טעאטער זאגען מיר: איהר בעקומט אין אייערע הענד אנ'אויסגעצייכענטען טעאטער-בנין, איהר האט דא גרויסע מעגליכקייטען, מיר ווילען האבען צו אייך צוטרוי, מיסבוילכט נישט מיט אונזער צוטרוי, נוצט אויס די מעגליכקייטען און שטעלט אייך צום דינסט פון דער יודישער טעאטראלער קונסט.

מיר בעגריסען די היינטיגע ערעפנונג און האפען, אז דאס נייע טעאטער וועט ערפילען אונזערע וואונשען, און וועט גהען אויפן וועג פון דער יודישער שעפערישער טעאטראלער קונסט.

טעאטער-מענש

פאבאר פון יאהרגאנג 1911

היינט, דעם 24-טען יוני ד. י. דארפען זיך שטעלען:

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 1 (נארוטאוויטשא 75) די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1911, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 11-טען פאל. קאמיסאריאט, וועמענס נעמען ס'הויבען זיך אן מיט די ליטערעס:

M N P U

מארגען, דעם 25-טען פון 11-טען קאמ.

Θ S Sz Sch Ś W

פאר דער קאמיסיע נומער 2 (אגראדאווע 34) די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1911, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 14. פאליציי-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף די אותיות:

S Sz Sch Ś T

מארגען, דעם 25-טען, די אלע, וואס וואוינען אויף די שטחים פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 פאליציי-קאמיסאריאטען, וועלכע האבען זיך מחמת קראנקהייט, אדער אנדערע וויכטיגע סיבות זיך נישט געקענט צושטעלען צו דער קאמיסיע אין די בעשטימטע טערמינען.

צו די פאבאר-קאמיסיעס דארפען די פאבאראווצעס מיטנעמען די פעסער, אדער פערזענליכע דאקומענטען ארויסגעגעבען פון די פאליציי-קאמיסאריאטען, פראלאגאציע און רעגיסטראציע-קארטען, וואס זענען אויסגעשטעלט געווארען פון לאדזער מאגיסטראט, און בעשייניגונגען וועגען פאך און בילדונג.

די פליכט פון צושטעלען פערזענליכע דאקומענטען איז אויך הל אויף די פאבאראווצעס פון קאטעגאריע ב., וועלכע האבען די דאזיגע בעשייניגונגען צוגעשטעלט צו די פאבאר-קאמיסיע אין די פריהעריגע יאהרען.

פון האנדעלס=געריכט

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון שמעון לעווענבערג פון אזארקאוו, האט די פירמע אריינגעטראגען, א ביטע אין וועלכער זי בעט א גלייט.

דאס געריכט האט אויף דער נעכטיגער זיצונג בעשלאסען פריהער אויסצוהערען די עדות. אלס סינדיק פון אופאדלאשטש איז נאמינירט געווארען אדוו. ז. שטרויך.

* * *

דער פירמע „צ. בערנהארד", מאשינען-פאבריק א. פ. „וואדאטורביני" איז מיט א צייט צוריק פערעפענטליכט געווארען אנ'אופאדלאשטש. אויפ'ן פערלאנג פון די קרעדיטארען, האט דאס געריכט פערעפענטליכט א צוזאג-אופאדלאשטש אויף בערנהארד'ס פרוי, ראזאליא.

איצט האט דער בעפולמעכטיגטער פון דער פירמע אריינגעטראגען אנ'אנקלאגע, אין וועלכער ס'ווערט אנגעוויזען, אז די פרוי האט נישט געפיהרט קיין געשעפטען, און בעט אראפצונעמען פון דער פרוי בערנהארד דעם אופאדלאשטש.

דאס געריכט האט בעאויפטראגט צוצושטעלען בעווייזען.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון שלמה פאזנערסאן (נאוואמיעסקא 10) האט דאס געריכט געגעבען א 40-טאגיגען טערמין אויף אנצומעלדען די חובות.

דער מערדער פונ'ם פאטאגראף

זיצט שוין מעהר ווי א וואך אין ארעסט

אלע סימנים זענען געגען איהם, אבער ער לייקענט

(2) נעכטען האט מען גערעדט אין דער שטאט, אז עס זענען ארעסטירט געווארען די מערדער פון דעם 42-יאהריגען פאטאגראפיסט וולאדיסלאוו ווילטשעווסקי (פון פשעיאזד 46).

די דאזיגע קלאנגען האבען זיך ארויסגעוויזען פאר אמת אויף אווי פיל, אויף וויפיל ס'איז שוין מיט א וואך צוריק, דעם 14. ה. ח. ארעסטירט געווארען פאר שכרות און סקאנדאלען דער 25-יאהריגער אדאם לאיקאווסקי, א פריזיער, פון קרוטשע 9.

ביים ארעסט איז דעם דיזשורירענדען פשאדאווניק איינגעפאלען א געדאנק, אז דער מאיקאווסקי מוז עפעס האבען א שייכות מיט'ן מארד, און אז מ'האט איהם אנגעהויבען צו פערהערען, האט זיך דער געדאנק אלץ מעהר און מעהר געשטארקט, ביז נאך א גענויער חקירה ודרישה איז אויך געקומען די איבערצייגונג.

קודם איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז דער גארבארדין-מאנטעל, וועלכען מאיקאווסקי האט געטראגען בעת'ן ארעסט, איז דעם דערמארדעטען פאטאגראפיסט.

דאס האבען בעשטעטיגט ווילטשעווסקיס ווייב, די רעטושערקע זיינע און די סטרוזשקע פון פשעיאזד 46.

אמת, מאיקאווסקי האט זיך פערענטפערט, אז ער האט דעם מאנטעל מיט 3 חדשים צוריק געקויפט אויפ'ן באלוטער מארק, אבער ס'האט זיך שוין ארויסגעוויזען, אז ס'איז א ליגען.

ס'האט זיך אויך ארויסגעוויזען, אז בעת'ן דערמארדען דעם פאטאגראפיסט האט מען אויך אוועק גערויבט א ראדיא-אפאראט.

די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז דעם אפאראט האט געלעגענהייטליך געקויפט פאר 35 זל. דער יודישער שוסטער לייב גראסמאן פון וואלבארסקע 21, און אז מ'האט איהם קאנפראנטירט מיט מאיקאווסקין, האט ער פעסטגעשטעלט, אז ביי דעם מאיקאווסקין האט ער טאקע דעם אפאראט געקויפט.

פערשטעהט זיך, אז דער מערדער פרובט זיך דערווייל פון אלץ ארויסצודרעהען, גייט אן פוילע תירוצים, אבער די אויספארשונגס-מאכט האלט זיך ביי דאס איהריגע, און זי האט זיך איצט געשטעלט פאר אנ'אויפגאבע פעסטצושטעלען, צי האט מען דא צו טון מיט א רויב-מארד, צי מיט א נקמה-אקט, פערבונדען מיט א „געלעגענהייטליכען" רויב...

די מעשה איז די, וואס עס איז בעקאנט געווארען, אז מאיקאווסקי האט א „קאכאנקע" די 20-יאהריגע פראסטיטוטקע, סטעפאניא קאטשמארעק (פון סמוגאווא 25), וועלכע זאל האבען געהאט עסקים מיט'ן דערמארדעטען, און הערפאר האט מאיקאווסקי נקמה-גענומען.

די אויספארשונג ווערט געפיהרט אין א פערשנעלערטען טעמפא, און דער מערדער זאל געשטעלט ווערען פאר א שטאנד-געריכט.

ווי איז דער מגילה שטייט: תחת ושתי...

אז איינער איז א כנאפער שיסער און וויל דווקא שיסען!

(א) וואס טוט דער 27-יאהריגער יצחק זייבערט, וועלכער וואוינט איצט אויף דאטשע, אין רודא-פאביאניץ, און וואס וויל דווקא אויסבעהאלטען ביי דאמען? וואס זאל ער דען טון — ער זאגט, אז ער איז א וואזשנער שיסער, באדארף זיך א פלאווער, און ווייזט, ווי ער קאן שיסען...

די מעשה איז אבער די, וואס אז דער רבונו של עולם וויל, שיסט אפילו א בעזים, און אז דער רבונו של עולם וויל נישט, שיסט אפילו א פלאווער אויך.... דערנעבענביי.

דערזעהען, אז אין הלכות פיף-פאף וועט ער קיין פראפעסאר איינשטיין נישט ווערען, האט זייבערט אפגעשטעלט די ביקס אן א זייט, לעם א בוים, און זיך אליין אוועקגעזעצט רוהען.

האבען מיר דאך אבער ווינטען אויף דער וועלט, און ווינטען, קאנען, פידוע, אנמאכען די גרעסטע חורבנות — האט גענומען אזא ווינטעל, א בלאז געטון הינטערווילעכץ, און אנידערגעווארפען די ביקס....

דער וואר-ף איז, מעשה-שטן, געווען אזא שטארקער, אז די ביקס האט פון זיך אליין ארויסגעשאסען, און געטראפען זייבערטען, נישט פאר קיין גוטען יונגען געדאכט, פונקט אין דעם ווי זאגט מען עס....

ביטער, ווי דער טויט — לא עלינו! עס טוט וואזשנע וועה! און דא וועט נאך דער פעראונבעדעטער זייבערט האבען א פראצעס פאר אפנארען פאליציי, מחמת ער האט, לכתחילה, בחרפותינו הרבים דערקלערט, אז דאס האט מען אין איהם געשאסען פון וועלדעל אפויר...

יודיש טעאטער „מ א מ ו ם", זגערזשער=גאס 17.

פערבאנד-טרופע פו א.א.פ. אין פוילן. אנפיהרונג: ישראל ביאלאוויטש

נאר 3 פארשטעלונגען נאר 3 פארשטעלונגען

מארגען, שבת, 4 נאכמ. — דער גרעסטער שלאגער פון אונזער צייט — די בעקאנטע פיעסע אין 3 אקטען פון סיגאל

דער פרויען=העגדלער

מ א ס א: דער פרויען-הענדלער איז א ביישפיל פאר אלע יודישע פרויען, זיי זאלען זיך אויסהיטען פון זייערע הענד.

I אקט: דער פרויען-הענדלער ברענגט זיין פאמיליע קיין אמ. ריקא.
II אקט: די טאכטער פון פרויען-הענדלער ווערט פערפיהרט דורך איינעם פון זיינע מיטהעלפער אין הייזעל אויס נקמה.
III אקט: די פערצווייפעלטע שרעקליכע נקמה פון פרויען הענדלער איבער זיין קרבן.

שבת, 9 אוונד פרעמיערע צום 1. מאל אין לאדז אין 3 אקטען פון רייזעלמאן

דאס מיידל פון פראווינץ

אכטונג! זונטאג, 9 אוונד — אלע פלעצער אין פארטער צו 1 זל. באלקאן — 49 גר. צום צווייטען און לעצטען מאל

„דער פרויען-הענדלער"

אנטיילנעהמער: פרויען: ביאלקאוויטש. ראזענצווייג, לובארטאווסקא, צוויליך. מענער: ביאלקאוויטש, פאליאנסקי, אריעל, סטיקמאן, אלטמאן, ליודנער. טעכנישע לייטונג: ש. ליודנער.

אווענד=פרייזען פון 80 גר. ביז 2.20. נאכמיטאג=פרייזען פון 60 גר. ביז 1.60

בילעטען פון פרייטאג פון 12 א זייגער אין קאסע פון טעאטער.

אויבן רעכטס : עקסקייזער ווילהעלם (צווייטער פון רעכטס) און זיין פרוי אין קוראָרט זאַנדוואָאָרט.

אויבן אינדערמיט: פאָן פאַסען פאַר'ן אָפּפאָהרען קיין לאָזאַנאָ אויף אַן אויזיטענץ ביי הינדענבורגן.

אונטען: די דריי בעסטע רעפּרעזענטאַנטקעס פון דייטשען ספאָרט אויף דער אָלימפּיאַדע אין לאָס־אַנדזשעלעס. 1) הע'ענע מייער (שפּ־־ען); 2) עלען ברוימילער (שפּיז־װאַרפען); 3) גרעטע הוילביין דיסק־וואַרפען.

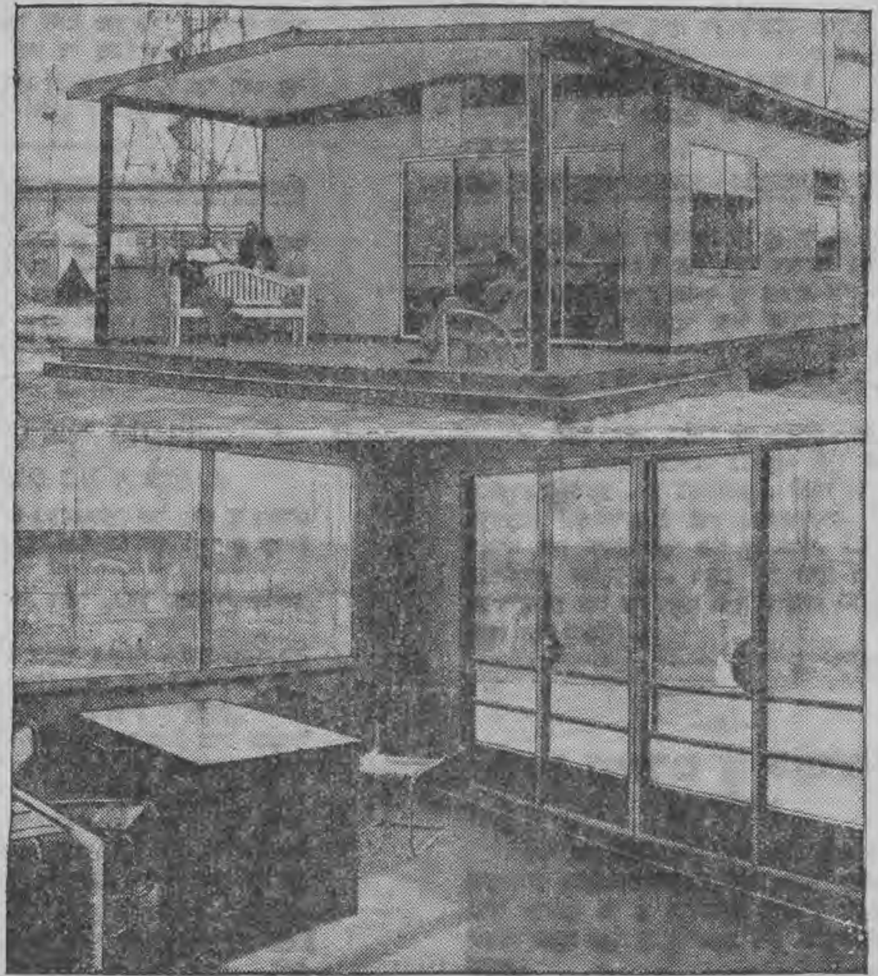

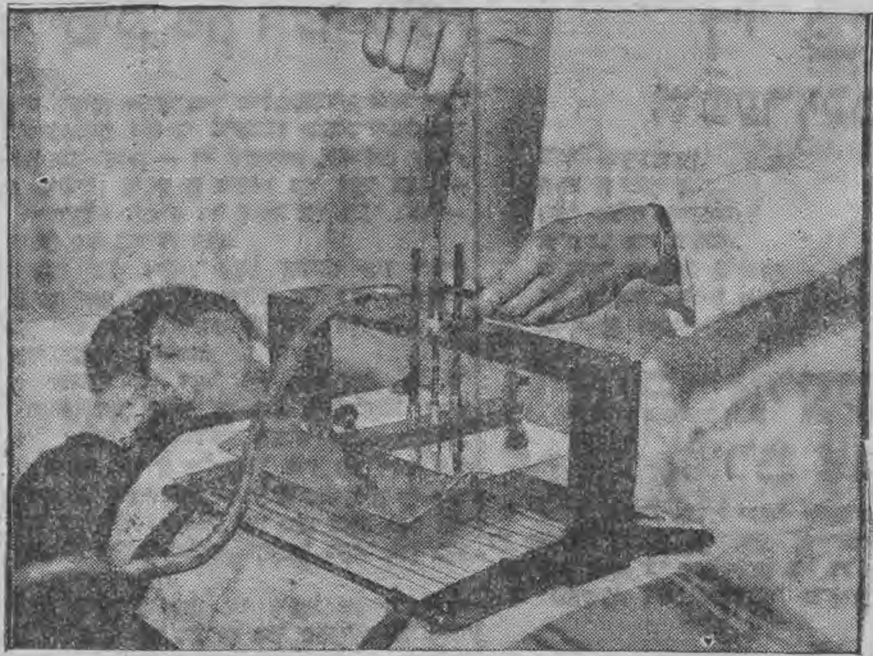

אויבן לינקס: אין דער בערלינער אוניווערזיטעט קליניק ווערן געמאַכט ערפאָלגרייכע עקספּערימענטן פון היילען פערשידענע קראַנקהייטען דורך קורצע כוואַליעס.

אונטען אינדערמיט: אַ הויז אינגאַנצען פון שטאָהל. אויסגעשטעלט אויף דער בערלינער אויסשטעלונג „זון, לופט און הויז פאַר יעדען"

אונטען: דער שוועדישער טראָן־פאָלגער גוסטאַוו אַדאָלף האָט זיך פערלאָבט מיט אַ דייטשער פרינצעסין פון זאַקסען קאָבורג.

אונטען לינקס: אַ דענקמאָל פאַר די באַרמהערציגע שוועסטערען, וועלכע זענען געפאַלען אין קריג, איז געשטעלט געוואָרען אין בערלין.

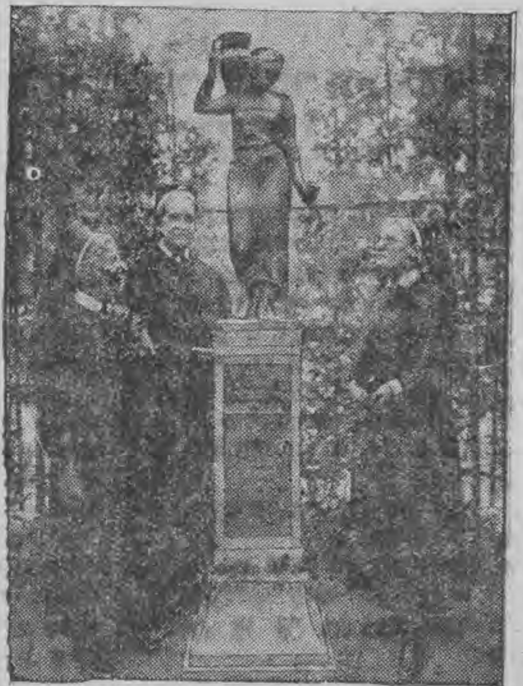

דער פראַנצויזישער פרעזידענט לעברון צווישן דאָרפס־לייט.

פּאָליטיק פון דער וואָך

לאָזאַן.

מיט לאָזאַן זענען מיר פולשטענדיג צופרידען. צוזאַמענגעקומען זיך די גרעסטע וועלט־דיפּלאָמאַטען, מען קען זאָגען — די גרעסטע „קאַרפּען קעפּ“, וועלכע פיהרען אַרום אַ וועלט ביי דער נאָז — אָדער די וועלט פיהרט זיי אַרום ביי חער נאָז — און רייסען זיך ביי די קעפּ.

פרעגט מען דאָך: וואָס אַזוינס איז דאָרט דאָס אַרומרייסעריש ביי אייך? איז דער תירוץ: מען קאָן נישט אַדורכקומען צווישען זיך, ווער עס זאָל אָנהויבען די מלחמה.

אַ מלחמה מוז דאָך זיין, קינדער אין די וויגעו זעהען דאָך שוין, אַז אָהן אַ מלחמה, וועט מען קיין שלום אויף דער וועלט נישט מאַכען.

מוז דאָך זיין אַ מלחמה! איז מען זיך צוזאַמענגעקומען אין לאָזאַן איבערצושמועסען די בעדינגונגען פון דער מלחמה. און מען האָט גאָר געקומען רעדען וועגען חובות, וועגען געלד און נאָך אַזעלכע נאַרישקייטען.

אונז אָבער ווילען זיי נישט פּערעדען די ציין. מיר הערען ווי הערִיאָ און מאַקדאָנאַלד רייסען זיך אַרום, ווער עס זאָל אָנהויבען די מלחמה. אָדער פון זיי וויל, אַז דער צווייטער זאָל אָנהויבען און געבען דעם ערשטען שאָס.

פון לאָזאַן דאַרף קומען די ישועה אויף דער וועלט — די מלחמה.

זיצען מיר און וואַרטען טאַקע אויף דער ישועה.

—=):O:(=—

שווערע צייטען

עזאַגט פון אַנ׳ענדעקישען דעפּוטאַט

איי, איי, איי, שווערע צייטען געקומען, ס׳איז אַמאָל פיל לייכטער געווען צו מאַכען אַנ׳„אוגאָדע“ מיט׳ן צאַר, ווי היינט מיט די בעלי־חובות.

היטלערלאַנד

אין דייטשען רייכסטאַג, ווערט איצט אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג, צו ענדערען דעם נאָמען פון „דייטשלאַנד“ אויף „היטלערלאַנד“.

די פּאָליטישע לאַגע

איבערזיכט אין עטליכע ווערטער

ס׳איז געשעהען.

וואָס ווייטער?

דער שלום הימעלט.

ברייניג איז נישטאָ.

היטלער איז פון אויבען.

די מלחמה הענגט אויף אַ פאָדים.

אויף אַ האָהר

נאָך אַ מינוט,

אפשר צוויי, אָדער דריי,

האַרמאַטען קנאַלען.

מיר האָבען געוואָרעט.

וואָס זאָגט די פעלקער־ליגע?

גאָרנישט.

אַ פּראָיעקט אין 12 ווערטער

ווערט אַריינגעטראָגען אין סיים

אויף דער קומענדיגער סיים־סעסיע, זאָלען די אָפּאָזיציאָנעלע פּאַרטייען אַריינטראָגען אַ געזעץ־פּראָיעקט, צו סקאַסירען ביי די מלבושים אַלע אַרט טאַשען. דער דאָזיגער פּראָיעקט ענטהאַלט פאָלגענדע 12 ווערטער:

„צו וואָס דאַרפען מענשען טאַשען, אַז ס׳איז נישטאָ וואָס אין זיי אַריינצולייגען“.

דיאַלאָגען

צווישען יאָסעל חקרן און משה שכרן

דער היטלער, וואָס וויל איצט אַרויסרופען אין אייראָפּע אַנ׳אַוואַנטורע, איז אַ גרויסער רידיקאַנט.

גענע שוין גענע, ער ריזיקירט אַ וויאַדרע פּאַרב מיט אַ פענדזעל.

האָסט געהערט, דער נייער דייטשער אויסערן־מיניסטער הייסט ביירראַט.

אַ נאָמען האָט ער אַ שיינעם, איך בין אָבער זיכער, אַז ער וועט דייטשלאַנד נישט געבען קיין בייעם ראַט, נאָר אַנ׳אַלטען ראַט.

וואָס זענען דאָס די אַלטע ראַטען?

דאָס הייסט ביי די דייטשען: „דייטשלאַנד, דייטשלאַנד איבער אַלעס“...

פאַרוואָס האָט דער נייער דייטשער קאַנצלער פאָן פּאַפּען פערוועהרט די בערלינער צייטונגען צו שרייבען זיין אויטאָביאָגראַפיע?

ווייל ס׳איז דאָ אַ שפּריכוואָרט: „אויפ׳ן... פּאַפּען ברענט דאָס היטעל“.

וואָס איז די מעשה, וואָס דער נייער פראַנצויזישער פּרעמיער־מיניסטער, העריאָ, וויל זיך נישט צופיל אנגאַזשירען אין דער אויסערן־פּאָליטיק, נישט אויף דער זייט פון די דייטשען און נישט אויף דער זייט פון די פּאָלאַקען?

ער איז אַ חכם, וואָרום אויף וועלכער זייט ער וועט זיך אנגאַזשירען, וועט ער זיך אויסגליטשען.

פרעהליך זאָל זיין!

— .1 —

מיין שלימזל׳דיגער פעטער

מיך האָט גאָט געבענשט מיט אַ [illegible]ער, וועלכער איז אַ־ליבער צוויי מעטער הויך און וועגט אַרום פיער הונדערט פונט.

ווען מ׳זאָל איהם צושניידען אויף צוויי, וואָלט מען פון איהם געקענט מאַכען צוויי [illegible].

איהר קענט זיך פאָרשטעלען ווי הויך ער איז, אַז ווען ער וויל זיך אויסטון דעם קאַפּעלוש, מוז ער זיך פריהער אַוועקזעצען אויף אַ בענקעל.

און וועגען זיין שווערקייט ווערט דערצעהלט, אַז מען האָט איהם אַמאָל געדאַרפט רעטען פון אַ פייער, האָבען איהם די פייער־לעשער נישט געקאָנט אַרונטערטראָגען מיט איינמאָל און זיי האָבען מוזט געהן צוויי מאָל.

און ווי גרויס און פעט ער איז, אַט אַזאַ נאַר איז ער!

לעצטען שבת טרעף איך איהם אין פּאַרק און פרעג איהם אויב ער פערדינט עפּעס?

ענטפערט ער מיר, אַז ער דערלעגט נאָך 430 זל. אַ וואָך.

— וואָס הייסט דו דערלעגסט, ווי קען דאָס מעגליך זיין?

ערקלערט ער מיר, אַז זיינע שכירות בעטרעפען סך הכל 50 זל. אַ וואָך. נאָר וואָס זשע דען? אין זיין פאַבריק איז פאָרהאַן אַ געזעץ, אַז ווען אַנ׳אַרבייטער פערשפּעטיגט אַ פערטעל שעה נעמט מען איהם אַרונטער 10 זל. פון די שכירות, דאָס הייסט פערציג זל. אַ שעה. פון די שכירות, ער פערשפּעטיגט כמעט יעדען טאָג מיט צוויי שעה, נעמט איהם דער בעל־הבית אַרונטער 80 זל. מאַכט דאָס אויס אַזוי גרויס ווי 480 זל. אַ וואָך און אַזוי ווי זיינע שכירות זענען בלויז 50 זל. דאַרף ער, הייסט דאָס, נאָך צוצאָהלען דעם בעל־הבית יעדע וואָך 430 זל. און אַזוי ווי ער איז אַ גרויסער אָרימאַן, אַ קבצן, לויפט ער נעבעך אַרום צווישען בעקאַנטע לייהען און באָרגען כדי ער זאָל קענען בעצאָהלען דעם בעל־הבית...

און אַזוי ווי ער אַרבייט שוין אויף דעם פּלאַץ אַ האַלב יאָהר, האָט שוין דער בעל־הבית ביי איהם אָפּגענומען 10.750 זל.

— קענסט דו דאָך פערלאָזען די שטעל — זאָג איך — וואָס טויג דיר אַזאַ שטעלע, וואָס מ׳דאַרף דערלעגען 430 זל. אַ וואָך?

זאָגט ער, אַז דאָס קען ער נישט טון, ווייל דאָס איז אַ שטענדיגער פּאָסטען און אַ שטענדיגע פּאָסטען איז איצט שווער צו קריגען.

אָט אַזאַ פעטער האָב איך!

— .2 —

ר׳האָט נאָך טענות

(אַ סצענע ביי אַ גט)

עס קומט אַריין אַ געזונטער יוד מיט אַ האָרט בערדל און היגטער איהם שלעפּט זיך נאָך אַ קליין מאָגער ווייבעל.

דער געזונטער יוד, דער „בעל שמחה“, הויבט אָן:

— איך וויל מיט איהר מעהר נישט וואוינען. דאָס איז נישט קיין פרוי נאָר אַ פליג. זייט איך האָב זי דערקענט, האַלט זי אין איין קרענקען.

דאָס גאַנצע הויז מיינס, איז פול מיט מעדיצינען און פּילען און פּראָשקעס און אַנדערע אָנשרעקענישען.

איך האָב אויסגערעכענט, אַז פאַר דעם געלד, וואָס איך האָב אויסגעגעבען זי צו פערלאַטען, האָב איך שוין געקענט האָבען צוויי נייע פרויען.

איהר קענט זיך פאָרשטעלען ווי שוואַך זי איז, אַז זי קען אפילו נישט אַריבערטראָגען קיין קלאַפּ! מען איז דאָך נאָר אַ מענש, מען איז אוי[illegible]געס, ווען מען זאָל מען דערלאַנגען אַ קלאַפּ, אויב נישט קיין אייגען ווייב? איז נאָך יעדען מאָל קלאַפּען לעגט זי זיך אַוועק אויף אַ חודש אין בעט אַריין קראַנק... אָט דערפאַר וויל איך זיך מיט איהר גט׳ן!

פרעגט דער רבי ביי דער פרוי: וואָס האָט איהר צו זאָגען?

— איך האָב בלויז צו זאָגען, אַז ווען איך האָב מיט איהם חתונה געהאַט בין איך געווען אַ קראָסאַוויצע... אַ געזונטע... האָט ער עס נישט געקענט פערטראָגען און גע׳טענה׳ט, אַז אַ מאַן דאַרף זיין שטאַרקער פון אַ פרוי, האָט ער מיך גענומען שלאָגען... האָט ער מיך אַזוי שטאַרק געשלאָגען ביז ער האָט מיך קראַנק געמאַכט. איצט האָט ער טענות...

ב. סאָוונער.

— .3 —

ווען ווערט אַ קאַרגער — מילד?

איך בין געגאַנגען מיט נאָך אַ טשלאָנעק פון פערריין צונעמענעהמען געלד פאַר „הכנסת כלה“. מיר קומען צו אַ גרויסען עושר, וואָס זייט ער לעבט האָט נאָך אַ אָרימאַן זיין גראָשען נישט געזעהען.

מיר עפענען ד יטיר און איך זעה, אַ, ט׳איז דאָרט אַלצדינג יום־טוב׳דיג. אַרום טיש זיצען עטליכע פרעמדע מענשען, וואָס איך קאָן זיי נישט, נאָר ווען איך האָב דערזעהן דערנעבען איצעק שדכן, האָב איך שוין פערשטאַנען, אַז דער איז אַ חתן, דער עלטערער יוד — דער פאָטער. און זיי זענען געקומען אָנקוקען דאָס מיידעל דאָס מיאוסקייט.

— „אַ גוטען אָוועגד!“ שריי איך אויס מיט אַ זיסען שמייכעל. און ביי מיר קלער איך: אָה, איצט האָבען מיר דיך אַריינבעקומען. איך דערצעהל איהם וועגען וואָס מיר געהען און פיהל, ווי אַ יעדעס וואָרט שטעכט איהם אין דער לענג און אין דער ברייט. ער נעמט אַרויס 25 זל. און וויל זיי מיר געבען. איך כאַפּ אַוועק די האַנד ווי אָפּגעבריהט און זאָג איהם, אַז פון איהם העלען מיר נישט נעמען וועניגער ווי אַ 50־ער, וואָס ער האָט מיר אין האַרץ געוואונשען — זאָל איהם אָנגעהן, נאָר ס׳זיצט אַ חתן וואָס וועט ער זיך דינגען? ער האָט מיר דערלאַנגט גאַנצע 50 זל. די ערשטע נדבה אין זיין לעבען.

ווען מיר זענען אַוועקגעגאַנגען מאַך איך צו מיין שותפות: גאָט זאָל איהם העלפען ביז הונדערט יאָהר זאָלען חתנים אַלע וואָך אָנקוקען זיין טאָכטער — וואָלט ער ווערען אַ בעל־צדקה...

י. מילער.

—=):O:(=—

היטלער ביים רב

וואָס דייטשע יודען דערצעהלען

מ׳דערצעהלט, אַז היטלער, נישט קוקענדיג, וואָס ער איז אַ פערביסענער שונא ישראל, האָט בעשלאָסען חתונה צו האָבען מיט אַ יודיש מיידעל. ער איז אַוועק צו אַ רב פרעגען אַנ׳עצה. אויפעפענענדיג די טיר פון רב׳ס וואוינונג, האָט היטלער, לויט זיין געוואוינהייט דעם רב בעגריסט:

— „הייל דיר“ (זיי געבענשט)

— הייל דיך! — האָט איהם דער רב געענטפערט.

אין „העלענובעק“

געשפּרעך פון „קונדס“ מיט פּיניע גערשאָווסקי

בעת דער עפענונג פון פּיאַסעקאָווסקי׳ס אָראַנזשעריע די היינטיגע וואָך אין „העלענובעק“, האָט דער „קונדס“ געהאַט אַ געשפּרעך מיט דעם היגען פילאַנטראָפּ פּיניע גערשאָווסקי.

„„קונדס“ — פּאַניע גערשאָווסקי, ערקלערט אונז, ווי קומט עס, וואָס איהר האָט אין „העלענובעק“ אויסגעבויט אַ פּאַלאַץ מיט טעראַסעס, מיט בלומען, מיט שפּריצען, מיט אַ טעאַטער, מיט אַ ביהנע? ווי מיר ווייסען האָט איהר דאָך אַמאָל אין אייער סקירל אויסגעבויט אַ בית־המדרש פאַר בחורים צו לערנען?

— איך בין אַ ציוניסט — האָט גערשאָווסקי געענטפערט — איך בין אַנ׳אָנהענגער פון „עת־לבנות“ ד. ה. מ׳בויט לויט דער צייט: אין סקירל׳ס דאַרף מען האָבען אַ בית־המדרש און אין „העלענובעק“ — אַ פּאַלאַץ מיט טעראַסעס, מיט אַ טעאַטער א. אַז. וו.

דער רב און דער גלח

דעם רב׳ס ענטפער אויפ׳ן גלח׳ס קשיא

אין וואַגאָן זיצען אויף איין באַנק אַ גלח און אַ רב.

פּלוצלונג פרעגט דער גלח דעם רב:

— ווען וועט איהר עסען אַ שטיקעל חזיר?

— אויף אייער חתונה — האָט דער רב געענטפערט.

אין פּראַ׳ים לאָזער׳ס פּאַרק

אונטערגעהערטער דיאַלאָג צווישען אַנ׳„ער“ מיט אַ „זי“

זי: זאָג מיר, אַז דו ליבסט מיך.

ער: כ׳קאָן נישט.

זי: פאַרוואָס קענסטו נישט?

ער: ווייל כ׳וועל מיט דיר מוזען [illegible] האָבען.

זי: כ׳דאַרף אַ מאַן אויף טישאַ־בּע כפּרות, נו, זאָג שוין אַז דו ליבסט מיך.

ער: אַז איך קאָן נישט.

זי: פאַרוואָס?

ער: ווייל כ׳וועל דיר דערנאָך מוזען קויפען אַ בילעט אין „זאַכענטאַ“ און אַ טעוועלע טשעקאָלאַדקעס“.

זי: כ׳האָב דיך אין דר׳ערד מיט די טשעקאָלאַדקעס, נו, איצט קענסטו מיר דאָך שוין זאָגען, אַז דו ליבסט מיך!

ער: אַז איך קאָן נישט.

זי: פאַרוואָס קאָנסטו נישט?

ער: ווייל איך וועל דיך מוזען קושען, און גיין מיט דיר קיין ווילקע געאָרימט, און איך לייד דאָס נישט.

זי: אַזוי לאַנג קענסטו דאַרען, ווי לאַנג איך וועל מיך נישט לאָזען פון דיר קושען, איצט קענסטו דאָך שוין זאָגען, אַז דו ליבסט מיך.

ער: איך ליב דיך, און געה צו אַלהע שוואַרצע יאָהר!!..

—=ΩΩΩ=—

100 זלאָטעס אַ גאַנץ יאָהר

איז אַפילו ביי אַ קריזיס אויך אַ געשעפט

ער: זאָגען זי מיר, פרוי באַביעראַלסקאַ, ווי אַזוי מאַכט מען, מיר זאָלען זיך קענען [illegible] זעהען?

זי: ס׳איז דאָ אַנ׳עצה: באָרגען זי מיין מאַן הונדערט זל. וועלען זי אַ גאַנץ יאָהר קענען איהם קומען מאַהנען.

צייטען בייטען זיך

אַ לאָדזער יוד בעקלאָגט זיך:

פאַר דער חתונה, האָב איך גערעדט, און זי האָט געהערט. אין די האָניג־חדשים, האָט זי גערעדט און איך האָב געהערט. איצט 5 יאָהר נאָך דער חתונה, רעדען מיר ביידע און... ס׳הערען די שכנים,

---

אָפּגעזונדערט פון מענשען

צום היי־יעהריגען טעאַטער־סעזאָן אין לאָדז

אין סטאַשיץ־פּאַרק זיצט אַ פּאָרעל צוגעטוליעט איינער צום אַנדערען.

— כ׳וואָלט איצט געוואָלט — זאָגט דער בחור דער צום מעדעל — זיין מיט דיר ערגעץ אָפּגעזונדערט פון מענשען, מיר זאָלען זיין אַליין.

— גוט — האָט דאָס מעדעל געענטפערט — לאָמיר געהען אין יודישען טעאַטער...

קורץ און גוט

געענטפערט אויפ׳ן לאָדזער שטייגער

אין אַ היגען גאַלאַנטעריע־געשעפט קומט אַריין אַ רייזענדער, און שטעלט זיך פאָר:

„איך פאָהר פון דער פירמע „סאַלאַ הויזענקנעפּעל עט קאָמפּאַני“.

— אַ גליקליכע רייזע — האָט דער אייגענטימער איהם געענטפערט.

אַנ׳אָפּערטע

אין יוסטיץ־מיניסטעריום איז אָנגעקומען אַזאַ אָפּערטע:

דערוויסענדיג זיך, אַז ס׳איז דאָ אַ פרייער פּאָסטען פון אַ תליון, לייג איך פאָר מיין קאַנדידאַטור.

אַ געוועזענער סעקוועסטראַטאָר.

שבתי צבי איז ער טאקע געווען א „פאלשער משיח“?

פון די עטליכע צעהנדליג משיחים וואס יודען האבען געהאט, איז שבתי צבי דער טיפסטער און דער טראגישסטער.

אויב אונזערע היסטאריקער, ווי גרעץ און אנדערע, האבען אין שבתי־צבי'ן געזעהן א שווינדלער האבען זיי בשעת מעשה פערגעסען אז אויבענאויף איז יעדער משיח, וואס זיגט נישט — א פאלשער משיח, יעדער בר־כוכבא, וואס פאלט־דורך, ווערט א בן־כוזיבא.

קיין איינער פון אונזערע משיחים אריינגערעכענט הערצל'ען, האט אזוי נישט אויפגעטרייסעלט ס'גאנצע יודישע פאלק, ווי שבתי־צבי האט עס געטון אין זיין צייט, און נישט בלויז אויפגעטרייסעלט שבתי־צבי וואס האט דאס איינגעלאפענע, פערקאלטענטע יודישע לעבען אויפגעריסען, טיף אויפגעריסען, ווי מען רייסט־אויף אנ'אקער לאנד, וואס איז טרוקען און פערווארלאזט, ער, שבתי־צבי, האט אויך דארט איבערגעלאזט קערנער און פלאנצען, וואס לעבען ביז דעם הייגטיגען טאג, ווי אין דער יודישער אזוי אין דער העברעאישער ליטעראטור.

נישט בלויז יחידים — שטעט, גאנצע שטעט האבען זיך געקליבען אין וועג אריין, זיך געקליבען באגעגענען משיח'ן, טא ווי קאן מען דא רעדען וועגען סתם א בעוועגונג, א שבתי־צבי בעוועגונג? ס'איז געווען פיל מעהר. ווען יודען האבען מיט שמחה אוועקגעווארפען מסחר, אוועקגעגעבען בחצי חנם הייזער, גיטער, געצייגען ווי מען גייט און שטייט אין די האפען־שטעט, מען זאל גיכער קאנען כאפען א שיף קיין ארץ־ישראל איז דאס שוין א רעליגיעזער הונגער, וואס איז בכוח אויפצוטון וואונדער.

אויב דער גרעסטער גאון פון פוילען, דער ט"ז (טורי־זהב) האט געשיקט קיין טערקיי דעם אייגענעם זוהן אנצוקוקען דעם „האר משיח“, וועט זיך קיינער נישט חדוש'ען. ס'איז דאך געווען נאך כמעלניצקים שחיטות. ס'פערגאסענע יודישע בלוט האט זיך נאך נישט געהאט אויסגעטריקענט. ס'האט זיך נאך געבלעזעלט, הרוגים האבען זיך נאך געוואלגערט פון די קאזאצקע סטעפעס אן ביז טיף אין קליין פוילען אריין, ווי קומט עס אבער, וואס

דער נייער שטאנדפונקט בנוגע דער שבתי־צבי־בעוועגונג

פון י. אפאטאשו

די יודען פון מערב־אייראפא, פון אזיע, פון אפריקע — וואו נאר א יודישער ישוב — וואס האט די אזוי אויפגעטרייסעלט? און נישט בלויז ס'פאלק, נישט בלויז די מאסען, גאונים, רבנים, כלל־טוער — אלע זענען ווי איבערגענאכט געווארען פערברענטע שבתי־צבי חסידים. פון דער העלער הויט האבען קינד־און קייט גענומען רעדען וועגען דער גאולה, האט ערגעץ אנגעהויבען טאגען. משיח, דער אמת'ער משיח, איז אויפגעשטאנען אין דער שטאט סמירנא, זיין נאמען — שבתי־צבי — האט זיך געטראגען צווישען יודען, ווי א מלחמה־רוף, זיך געריסען, ווי דבורה'ס געזאנג, מיט פויק און צימבעל, מיט ערד־ציטער, זיך געהערט ווי דער אנזאג אויף תחית־המתים. אויס קנאה, אויס שנאה, דער פארטוגעזישער יוד, דער יחסן, האט זיך גענומען חברן מיט'ן דייטשען, יוד. מיט'ן פוילישען. אויס רייך, אויס ארים. א נייע וועלט, וואס וועט נישט וויסען פון קיין גלות, פון קיין קנעכטשאפט, ס'טאג־טעגליכע לעבען איז געווארען א תפילה, נישט אזוי צו גאט, ווי צום מ ע נ ש, וואס האט זיך געבאדען זומער און ווינטער אין ים. שבתי־צבי האט זיך געפייניגט און ס'לייב זיינס, וואס האט געאטעמט מיט כוואליעס, האט נישט אויפגעהערט צו לייכטען. די אויגען — אי גרין, אי בלוי, ווי דער ים ביים שפראץ אויף טאג, איז ס'קול, — א פלייט ביים זון אונטערגאנג, האט שבתי־צבי פערווארפען די ווייסע, באקעטע שטיקער „זוהר“, גענומען זינגען לידער, אייגענע לידער וועגען דער בת־מלכה מעלי־זעלדע, האבען נישט בלויז יודען, נישט בלויז קריסטען, און מאכמעדאנער, נאר אויך שטערען און דורות האבען מיטגעזונגען.

און דווקא אמסטערדאם, וואו נייע ווינטען האבען שוין געבלאזען, אוריאל אקאסטא און ברוך שפינאזא האבען געהאמערט די טויערען פון דער געטא, דווקא די פרייע אמסטערדאם איז געווארען די הויפט־אנפיהרערין. אין די סדורים האט מען גענומען דרוקען א „נותן תשועה“ פאר'ן „ילך משיח“ פאר שבתי־צבי, און אז מען האט געמאכט דעם „נותן תשועה“ האט מען געטאנצט ארום און ארום בעלעמער מיט ספרי־תורות, מיט פויקען, טאצען און גלעקלעך. יונג און אלט האבען געטראגען ברייטע בענדער פון גרינעם זייד — א סימן, אז מען דינט משיח'ן, אז ס'קאן נישט זיין קיין גרעסערע פרייד ווי ווערען שבתי־צבי'ס א לייב־קנעכט. רבנים האבען בטל געמאכט תשעה־באב. אויס פאסטען, אויס פייניגען זיך. תשעה באב — משיח'ס געבורטס־טאג — דארף גאר ווערען א יום־טוב. און ס'איז געווארען. און אז די שטאט אמסטערדאם האט געשיקט שבתי־צבי'ן א בריף, האבען זיך אלע — רבנים, ראש ישיבות, די אנגעזעהענסטע באלעבאטים — אלע האבען זיך געחתמעט און געשוואוירען איבערגעגעבענקייט. און אז צווישען די אונטערשריפטען איז די חתימה פון ר' בנימין מוסאפיע נישט געווען, האט ער, מוסאפיע (דער לייב־מעדיקער פונ'ם קעניג פון דענעמארק, א דענקער און אין רעליגיעזע זאכען אזוי פריי ווי שפינאזא) אליין צונויפגענומען די חתימות און זיי אוועקגעשיקט צום „משיח פון גאט פון יעקב, אונזער קעניג און אונזער אויסלייזער... האר קעניג, הייסטו אונז ווארטען, וועט מיר איילען זיך, ווען מיר ווילען וואס שנעלער זיין לעבען דיר, מיט דיר?... ווען מיר שרעקען, אז די הייליגע מחשבה, דיין מחשבה, זאל זיך אין ווערטער נישט צעברעכען?... פערשטארק אין אונז דאס פייער, האר אונזערער...“

דער „האר משיח“ האט זיך צוגעהערט, די פייערלעך וואס האבען אויפגעפלאמט דא און דארט זענען זיך צעוואקסען אין א שרפה. וואס האט זיך געטראגען פון אזיע קיין אפריקע און ארומגעכאפט גאנץ אייראפא. נאך אמסטערדאם האבען זיך אפגערופען ווין, פראג, לאנדאן, פראנקפורט, האמבורג, ווילנע, לובלין, אלע האבען דערזעהן גאט'ס צייכען. אלע האבען געשיקט שלוחים צו שבתי־צבי'ן וואס מיט זיין קומען האבען אויפגעהערט טרויער און וואכעדיגקייט. וואו א קעהר — פרייד און געזאנג צו משיח'ן, צו דער בת־מלכה זיינער, צו מעלי־זאלדע'ן.

מען דארף נישט פערגעסען, אז די שבתי־צבי טראגעדיע האט זיך אפגעשפילט מיט קנאפע דריי הונדערט יאהר צוריק. ס'מעג הייגט אויס זעהן נאאיוו און קינדעריש, נאר וואס ס'איז פאר הערצל'ען געווען „דיפלאמאטיע“, פאר משה העסען „קלאסענקאמף און פעלקער־דערוואכונג“, איז פאר שבתי־צבי'ן געווען — שטיקער זוהר, געמען פון מלאכים און הייליגע שמות. אנ'אנדערע צייט געווען. און יעדע צייט האט איהר לשון: נישט בלויז יודען האבען געגלויבט אין „שמות“. די גאנצע וועלט, די קריסטליכע אזוי גוט ווי די מאכמעדאנישע, האט זיך אפגעגעבען מיט קבלה. און אזוי ווי די געלערנטע זענען געווען זיכער, אז אין גן־עדן האט מען גערעדט העברעאיש, איז דערפון געדרונגען, אז אלע אייראפעאישע שפראכען שטאמען פון העברעאיש. אזא אויספיהר האט דעמאלט ביי קיינעם נישט אויסגעזעהן קרום. כמעט אזעלבע טענות האט אין יענער צייט אוועקגעלייגט ר' מנשה בן ישראל, און אליווער קראמוועל האט זיך צוגעהערט צו זיי. אזוי ווי משיח קאן נישט קומען ביז די יודען וועלען נישט זיין צוזייט און צושפרייט צווישען אלע פעלקער — האט ר' מנשה בן ישראל געשריבען צו קראמוועל'ן — און אזוי ווי יודען איז פערווערט צו וואוינען אין ענגלאנד, הייסט עס, אויב מען וועט נישט עפענען די טויערען פון ענגלאנד פאר יודען, וועט משיח נישט קומען.

דאס איז געווען די שפראך — פסוקים, שמות — און אויף דעם לשון האט מען זיך צוזאמענגערעדט.

(סוף זונטאג)

די מלחמה פון בועז

ווי אזוי יודען האבען מקריב געווען זייערע 40 זיהן. — דער קאמף צווישן יודענטום, קריסטענטום און געצענדינער

פון ש. ראזענפעלד

— .1 —

„כל זמן די כימיארער, געאידישטע דינאסטיע האט געהערט אין דרום־אראביע (אין תימן), איז עס גוט געגאנגען די יודען אין צפון־אראביע (העדזשאס) אויך. די דאזיגע תקופה איז געווען אנ'איבערגאנגס־צייט פאר די יודען אין מעדינא. און כאיבאר צו נייעם לעבען. זייער צאהל האט זיך פערמעהרט. און אויב ביז דער צייט האבען זיי געלעבט אין קליינע שטאמען, אפגעזונדערטע פונאנאנדער, האבען זיי זיך אין דער צייט פון דער כימיארער הערשאפט פעראייניגט אין איין פאלק, דערפאר האבען זיי געהאט א גרויסע השפעה אויף דער גאנצער העדזשאסער איינוואוינערשאפט, סיי אין עקאנאמישען לעבען, סיי אין געזעלשאפטליכען לעבען, און געווען פאלען, ווען זיי האבען אפילו ארויפגעצוואונגען זייער גלויבען אויף פערשידענע אראבישע שטאמען, וואס האבען געלעבט אין צפון־העדזשאס“.

מ'דערצעהלט אפילו, אז „אין דער צייט, וואס אין תימן האבען געהערשט די מלכים פון דער כימיארער דינאסטיע, זענען אין מעדינא אויך געווען יודישע מלכים, און צווישען די יודישע מלכים אין צפון־אראביע און די יודישע מלכים אין דרום־אראביע זענען געווען פריינדליכע פערבינדונגען. אבער נאך דעם, ווי די כימיאר'ען־דינאסטיע איז געפאלען, איז אויך געפאלען דאס יודענטום אין העדזשאס, עס האט אויפגעהערט די ענטוויקלונג און עס האט זיך אנגעהויבען זיין שטילשטאנד, אדער פערגליווערונג.

די אביסיניש־קריסטליכע הערשער פון תימן — נאך דעם, ווי זיי האבען איינגענומען די יודישע הערשער דארט, — האבען געווארפען אנ'אויג אויף די יודען אין צפון־אראביע אויך. זיי האבען זיך פערבונדען מיט אראבישע שבטים פון יענער געגענט — דערהויפט פון מעדינא — און האבען געזוכט צו בעגרעניצען די יודישע הערשאפט אין צפון העדזשאס.

ווער זענען עס געווען די דאזיגע אראבישע שבטים, וואס האבען זיך לכתחילה בעזעצט צווישען די יודען אין מעדינא, ווי פרידליכע שכנים, און האבען באלד דעם אויפגעהויבען זייער געפאנצערטע פויסט געגען די יודען?

דערויף ענטפערט אונז פראפעסאר בן־זאב פאלגענדעס:

אין פינפטען יאהרהונדערט, אנ'ערך, זענען צוויי אראבישע שבטים: א א ו ס און כ א ז א ר ג, אויפגעגאנגען פון דרום־אראביע קיין צפון און זיך בעזעצט ארום מעדינא. אויף טרוקענעם באדען האבען זיי זיך בעזעצט, אין זומפען און זאמדען, א שווערע לעבען האבען זיי געלעבט: קיין טייטעלביימער האבען זיי נישט געהאט, און קיין ברויטפעלדער האבען זיי נישט פערמאגט. דאס געלד און די פעלדער, די טייטלען און דער מסחר זענען געווען אין יודישע הענט — די ערשטע איינוואוינער פון דער געגענט. זיי האבען געשיקט זייערע סחורות אויף די אראבישע מערק און מיט דער הילף פון געדונגענע אראבער האבען זיי בעזוכט אויך די מערק אין סיריע, די יודען זענען געווען די רייכע, האבען געלעבט אין פעסטונגען און די גאנצע ברכה פון לאנד האט געפלאסען אין זייערע הענט. אזוי איז אוועק א לאנגע צייט. די ניי־איינגעוואנדערטע אראבישע שבטים האבען מורא געהאט פאר די יודען און פאר זייער שטארקייט. און כדי זיך צו בעווארגען פאר אונטערדריקונג מצד די יודען, האבען זיי געשלאסען מיט די יודען א פריידענס־אפמאך, און זאל עס נישט קומען צ ו קיין קריג צווישען זיי. אזוי זענען אוועק יאהרען אויף יאהרען, ביז וואנען די אראבישע שבטים זענען אויך רייך געווארען און שטארק געווארען, דאן האבען זיך די יודען אנגעהויבען שרעקען פאר זיי — טאמער וועלען די אראבער צונעהמען ביי זיי זייערע פעלדער און זייערע וואוינונגען. דערפאר האבען זיי מעהר נישט געוואלט בענייען דעם בונד מיט די אראבער. די אאוסער און כאזארגער שטאמען האבען זיך דאן געזאגט: הפנים אז די יודען ווילען אונז ארויסטרייבען פון אונזערע איינגעזעסענע ערטער. זענען זיי געגאנגען און געשלאסען א געהיימען אפמאך מיט דעם אראבישען שטאם עסאן און אנדערע שטאמען, כדי זיך צו שיצען געגען די יודען, אבער צו קיין אפענער מלחמה איז עס נישט געקומען. ווארים די אאוסער און די כאזארגער האבען צווישען זיך אויך נישט געלעבט בשלום, די יודען האבען אפגעהיט דאס גלייכגעוויכט צווישען זיי, ווען נישט די יודען וואלטען די צוויי אראבישע שבטים אויסגעקוילעט איינער דעם אנדערען, קיינמאל וואלט איין שבט נישט דערלאזט אז דער אנדערער זאל הערשען, נאר דאס דאזיין פון יודען האט אנגעהאלטען דעם שלום צווישען די שטאטען ארום מעדינא.

אבער סוף־כל־סוף האט דאך אויסגעבראכען א מלחמה צווישען די אאוסער און כאזארגער, וואס האט געהאט א גרויסע ווירקונג אויפ'ן לעבען פון די אראבישע שבטים אין צפון־אראביע און אין א געוויסען זין אויך אויפ'ן לעבען פונ'ם גאנצען אראבישען פאלק.

— .2 —

די דאזיגע מלחמה איז בעוואוסט מיט'ן נאמען: „די מלחמה פון בועז“. דעם נאמען בועז אדער בועס, האט געטראגען דאס יודישע שטיק פעלד, וואו די מלחמה איז פארגעקומען.

ווי געזאגט האבען זיך די דערמאנטע צוויי אראבישע שבטים צע'הר'געט און דערקלערט קריג איינער דעם אנדער'ען, דאן האבען זיך די אאוסער געווענדעט צו די מיטגלידער פון די צוויי יודישע שבטים: נאציר און קוראיטא, אז זיי זאלען זיי העלפען אין דער מלחמה זייערער מיט די כאזארגען, אז די לעצטע האבען דאס דערהער'ט האבען זיי געשיקט זאגען די יודען:

„מיר האבען געהער'ט, אז די אאוסער האבען אייך גערופען זיי צו העלפען געגען אונז, מיר שרעקען זיך נישט דערפאר, וואס איהר וועט פיל, אויב מיר וועלען זיגען, וועט אייך טרעפען אזוינס, וואס וועט אייך זיין זעהר אומאנגענעהם, און אויב איהר וועט זיגען, וועלען מיר דאך זיך נישט בערוהיגען —סיי ווי ווער'ט איהר ארייגעשלעפט אין געשעהענישען וואס קעהרען זיך נישט אן מיט אייך. פון אייער טובה וועגען זאגען מיר אייך אלזא: לאזט אונז אליין מיט אונזערע אראבישע ברידער.“

הערויף האב די יודען געענטפער'ט:

„אמת, די „אאוסער האבען געבעטען אונזער הילף, אבער מיר האבען בעשלאסען איז קיין תאל נישט ארויסצוטרעטען אין מלחמה געגען אייך.“

אבער די כאזארגער האבען געזאגט צו די יודישע שלוחים:

„אויב דאס וואס איהר זאגט אונז, איז אמת, דאן שיקט אונז צו אייערע קינדער פאר משכנות, און זיי וועלען בלייבען ביי אונז ביז'ן סוף פו ודער מלחמה“.

די יודען האבען אהינגעשיקט פערציג יונגע לייט און די כאזארגער האבען זיי פערטיילט אין פערשידענע הייזער, וואו זיי זאלען זיך אויפהאלטען די גאנצע צייט, וואס זיי וועלען דארט בלייבען פאר משכנות.

אבער איין איין פריהמארגען, האט נאמאן, דער פיהרער פון די כאזארגען, געזאגט צו זיינע געפיהרטע:

— איהר האט זיך לכתחילה בעזעצט אויף וויסטען און זומפיגען בארדען. איך שווער ביי גאט, אז איך וועל אייך בעזעצען אויף די יודישע נחלאות, אויף טייכען פון זיסען וואסער און מעכטיגע טיי־ אויף טייכען פול זיסען וואסער און מעכטיגע טייטעל־ביימער.

דאן האט נאמאן געשיקט בריף צו די יודען, און האט צו זיי אזוי געשריבען:

„רוימט אפ אייערע נחלאות פון אונזערטוועגען, כדי מיר זאלען דארט וואוינען. און אויב איהר וועט אונז נישט פאלגען, וועלען מער הרג'ע'נען אייערע ערבות־קינדער, וואס געפינען זיך ביי אונז.“

וואלטען די יודען זיי געווען אפגעטראטען די נחלאות, אבער דאן איז אויפגעשטאנען איינער פון יודישען שבט קוראיטא, זיין נאמען איז געווען כעב איבאן־אסאד, און האט צו די יודען אזוי געזאגט:

— פריינט און ברידער, בעפעסטיגט זיך אויף אייערע נחלאות, און לאזט זיי הרג'ע'נען די ערבות־קינדער. איין נאכט מיט אונזערע פרויען, און זיי וועלען אונז געבוירען אנדערע זיהן, אזוינע ווי די פער'משכנ'טע.

האבען די יודען אנגענומען די עצה פון איבאן־אסאד און געשיקט זאגען ד יכאזארגער, אז זייערע נחלאות וועלען זיי נישט אוועקגעבען און זיי זאלען האלטען זייער ציזאג בנוגע די פער'משכנ'טע קינדער.

(ענדע 14־טע זייט).

יודען אין לאס אנדזשעלעס

פון ל. מלאד

לאס אנדזשעלעס איז אייגענטליך אמאל בעשטאנען פון עטליכע שמאלע געסלעך, צוויי אלטע קלויסטערס, דאס מיסיאנען־הויז, הונדערטער, הילצערנע אדער שטיינערנע שטיבלעך, דער באזאר אויף אליור־גאס, וואס דאס אלץ ארום איז ווי ארומגעקרייזעלט דער פלאזא; און ווען די אמעריקאנער האבען „עראבערט" אט דעם גאלדענעם פאס לאנד, וואס היינט רופט עס זיך קאליפארניע, האבען זיי שוין די שטאט אזוי געפינען אט ווי זי שטעהט נאך ביז'ן היינטיגען טאג.

די טוריסטען וואס בעזוכען אזוי אפט און אזוי גערן קאליפארניע האלטען, אז די „מעקסיקאנער קווארטאלען" זענען איבערגעלאזט אזוי ווי זיי שטעהען און געהען פאר זייער... גענוס צו זעהען, פאר זייער אילוזיע פון פארשטעלען זיך, אז זיי געפינען זיך אין... מעקסיקא. עס איז אבער א טעות, די „אמת'ע" מעקסיקאנער, וואס זענען געבוירען געווארען אויף אמעריקאנער ערד קאנען קיין ווארט ענגליש נישט און פערשטעהען נישט צו וואס מען דארף דאס קענען, אז שפאניש איז זייער מוטער־שפראך, היים־שפראך, און.... גאס־שפראך, און אז זייער גאס איז נישט בראדוויי.

דאס כאראקטעריסטישע פון דער פלאזא איז זיכער דער באזאר אויף אליור־גאס. דאס זעהט אויס ווי א געפאנצערטע ווינקעל, וואס היט אפ איהרע טראדיציעס און האט ווער ווייסט וואס פאר וויכטיגע היסטארישע קולטור־ווערטען, דער באדען איז אויסגעברוקירט מיט ציגעל און האלב שפיציגע שטיינער, דאס שמאלקייט און צונויפגעטוליעטקייט פון די צוקרומטע הייזלעך דערמאנט אין עפעס א געטא, א אפגעשלאסענע און פערהאמערטע, ביים אריינגאנג הענגט אויף א נידעריגען צלם דער „געקרייציגטער" מיט וואונדען פון ביליגען רויטען פארב וואס דער רעגען וואשט אפ און מ'מוז עס אויפסנייע „פערבלוטיגען" עס זענען צוהאנגען פון אונטער די דעכלעך שוואכע לאמטערן פון פערדזשאווערטען אייזען און פיער עקיגע שויבלעך, ווייטער שטעהען אויסגעשטעלט טישלעך, אויף די אהן א שיער זיסווארג, צוקערווארג, לעקעכלעך, שאר א סענט א שטיק און פאר צוויי סענט, און אונטער די „שטעלען" וואס זענען בעהאנגען מיט לייוונטענע פלאנדעק דעכער, זיצען די מעקסיקאנער שעהנהייטען, טרייבען אראפ די פליגען מיט פארביגע, פאפירענע בייטשלעך, פון די נאשטרייצן און רערבייי בליצען זיי מיט די גרויסע אנגעפילטע מיט שטיקער נאכט, שווארצע אויגען און דורך די ווייסע צייהן שיטען זיי ארויס שנעל שנעל, ווי די ארבעסלעך, די שפאנישע ווערטער מיט'ן מעקסיקאנער דיאלעקט, רופען די פערבייגעהער און לייזען פאר זייער סחורה"...

וואס איז אויפגעשטעלט געווארען אין לאס־אנדזשעלעס, די עטליכע הילצערנע טרעפלעך שאקלען זיך אונטער די טריט, ס'איז טאקע גלייכער מען זאל שטעלען די פיס היפערדיג, איינס איבער איינס, ווייל מען פערקלענערט די סכנה אויף די העלפט, אבער אויך אינעווייניג איז די געפאהר נישט אויסגעשלאסען, ווייל דער דיל איז הויל און די ברעטער זענען אונטע[illegible]לט, און פון אונטען איז פארהאן א געהיימער קעלער...

ס'איז אייגענטליך גארנישט דא וואס צו זעהען אין דאזיגען „אלטען" הויז, אין די לאטייניש אמעריקאנישע לענדער איז דאס איינס פון די געוועהנליכע „פאלאצען" אנשטאט א סופיט, איז עס בלויז דער דאך, וואס הענגט קרום איבערן קאפ, א קלויסטער, און א ביסעל אלט מעבעל אין די צימערן, דאס איז אבער נישט בלויז א „מוזעאום" נאר אויך א... פשוט'ע וואוינונג, דארטען וואוינען די, צו וועמען דאס „הויז" געהערט, בכלל דער מין „הייזער" איז אין „לאס אנדזשעלעס" נישט קיין נייעס, די אמעריקאנער האבען געשאפען א הויכע קולטור פון וואוינונגען, דאס לעצטע ווארט פון היגיעניע און בעקוועמליכקייט, און אין פערגלייך מיט די אמעריקאנער וואוינונגען, זענען די וואוינונגען פון די מעקסיקאנער אין לאס־אנדזשעלעס ווי א סימבאל פון מיזעריע, פ"ן דלות און ארימקייט. די מעקסיקאנער האלטען פון דער ערשטער מציה פון תרי"ג, צו צעהן און צוועלף קינדער ביי א משפחה איז פון די געוועהנליכע זאכען, דאס „וואוינונג" בעשטעהט פון צוויי, אדער דריי קליינע צימערלעך, אין אנ'אלטע הילצערנע הייזקע, נאר צופרידען שטעלט מען זיך דערמיט, און קיין גרויסע דאגות וועגען פרנסה האט מען אויך נישט, אז ס'איז נישטא עסט מען נישט און אז מ'האט נישט בעגעהט מען זיך...

דערוויל איז די „פלאזא" א שטאט פאר זיך, מעקסיקאנער כאראקטער ווערט נישט אפגעווישט פערקעהרט, ווי א לויפענדיג וואסער אזוי פערפלייצט די שפאניש מעקסיקאנישע אייגענארטיגקייט די גאסען ארום און ארום, האט אויסגעצויגען ארויס פון איהרע געטאר־גרעניצען איבער דער לענג פון מעי'ן־סטריט, און מסחר'דיג אויסגעשטרעקט א האנד מיט'ן... יוד. איבער די געשעפטען פון מעין־סטריט הענגען שפאנישע שילדען און אין די געשעפטען שטעהען און פערקויפען... פוילישע און ליטווישע יודען...

דער אמעריקאנער האט נישט געקאנט זיך צופאסען צום מעקסיקאנער, דאס איינציגע וואס ברענגט זיי אין קאנטאקט איז... די שווארצע ארבייט, וואס מען ווארפט צו דעם מעקסיקאנער. סיי אין שטאט און סיי אויסער דער שטאט, ווען די אראנדזשעס צובליהען זיך, און צייטיגען זיך אין די סעדער, פליהען אן טויזענטער און טויזענטער ברוין הויטיגע פון יענער זייט סאן דיעגא — די עכטע מעקסיקאנער, ארבייטען פאר א קליינעם לוין און לאנגע ארבייטס שעה'ן, און ווען מען דארף אראפ נעהמען פון די פעלדער קומען זיי די מיט די קופערנע פנים'ער פון יענער זייט על פאסא און טוען די ארבייט, נאכדעם שיקט מען זיי צוריק, אדער אנטלויפען אליין צוריק, און אז מ'דארף גראבען טונעלען, לייגען רעלסען, רייניגען טונעלען, רייניגען קאנאלען אדער וואשען גאסען נעמט מען ווידער די מעקסיקאנער און... אז מ'דארף זיך קוויקען מיט „קונסט" שאפען שטימונג, בייטען די אייגענע זאטקייט אין אנטון א מאנטעל פון עקזאטיק, נעהמט מען... שפאנישע טענצעריינס, מעקסיקאנער זינגעריינס און מען קוויקט די אייגענארטע געמיטער און פערפרוירענע הערצער, מען פרישט אפ די פערשטעלטע געפילען.

דער יוד אבער האט זיך צוגעפאסט צום מעקסיקאנער און פערווארפען א בריק פון האנדעלס־בעציהונגען. די מעין סטריט איז ווי אנ'אויסשטעלונג פון אנטיקען, דאס ברענגען די מעקסיקאנער זייערע אלטע זאכען, שיך און גאלד פון־שטיקער, קליידער און מעסערס, רעוואלווערען און האטלען, און יודען שטעהען אין די דאזיגע צלטווארג קראם מען קויפען און פערקויפען, רעדען שפאניש מיט'ן ליטווישען אקצענט און מיט א גמרא ניגון.

די פלאזא איז די גרעניץ צווישען געטא און געטא, „ראשען טאון" די רוסישע שטאט־טייל, וואס קאן אומגעשטערט ארויסנעהמען א אטעסטאט פון ארימקייט און שמוץ — די כינעזיש־יאפאנישע קווארטאלען און „באריעל הייטס" די יודישע געגענדען.

די „פלאזא" איז דער מיטעלפונקט פון שטאט, אהער ציהען זיך די וואס דארפען האבען פאר זייערע פערשמאכטע געמיטער א ביסעל אפפרישונג און עקזאטיק שפאנישע קינא־טעאטערן און שפאנישע בורלעסק־רעוויסטאס, מו[illegible] מען ווייזט האלב נאקעטע מיידלעך און פאטאגראף־פלעצער וואו פאר עטליכע סענט פאטאגראפירט מען אייך אין „שטימונג" אלס א עכטע מעקסיקאנער מיט דעם מעקסיקאנישען נאציאנאלען טראכט רייטענדיג אויף א ווילדען הילצערנעם פערד. דא קאן מען קריגען די מעקסיקאנער ליימענע טעפ און מעקסיקאנער א"ביסלעך, וואס האבען אין זיך אריינגעוואקסענע ווערים און אז מען לייגט א וועק די ארביסלעך געהען זיי אליין...

און אהער ציהען זיך די, וואס האבען שוין אויסגענוצט די גאנצע שטאט און די גאנצע געגענד און קיין־פרנסה איז נישטא, זוכט מען מזל ביי די נאאיווע מעקסיקאנער, אפשר וועט מען ביי זיי עפעס קענען מאכען...

און די מעקסיקאנער אליין האלטען אויסגעשטרעקט די אויגען צו יעדען אנקומער און אויסגעצויגען די הענד צו יעדען פערבייגעהער אפשר דארף מען א קא"אל גראבען, א קלאזעט [illegible]ניגען, א טונעל שניידען, פענסטער וואשען, דילען פוצען און אפשר... דארף מען סענטימענטאלע דינגער, אדער הייס אויפרעגענדיגע טענצער דאס אלץ קאן מען געפינען אויף דער „פלאזא".

מיין באבע דערצעהלט...

(א מעשה) פון אימ"ז

ווען מיין באבע, רחל'ע, — עליה השלום — וואלט געקאנט אויפשרייבען דאס, וואס זי האט געקאנט דערצעהלען און אין דער שעהנער שפראך ווי זי פלעגט דאס שילדערען — וואלט זי זיין א גאר גרויסע דיכטערין.

אבער .זי האט נישט געקאנט שרייבען. דערפאר האט זי אונז, קינדער און אייניקלעך גאר שעהנע מעשה'לעך דערצעהלט.

איך ווייס נישט צי האט זי זיך די מעשה'לעך אויסגעטראכט, צי גאר ערגיץ־וואו, ערגיץ־וועו געהערט... איך ווייס נישט.

מיין באבע דערצעהלט :

— — — — — — — — —

פאר יאהרען־יאהרען האט זיך אין אונזער שטעטעל געטראפען א גאר וואונדערליכע מעשה.

א אמת'ע מעשה.

געלעבט האט אין שטעטעל א יוד א גביר אדיר, א גרויסער בעל־צדקה, א בן תורה.

און געהאט האט דער גביר א אייבאיינציגען זוהן, גאר א זיידענער יונגערמאן, און א הארץ, אריינגעראטען אין זיין פאטער.

האט מען זיך משדך געווען מיט א גרויסען גביר פון קראקא און ווען מען האט [illegible] געבראכט דאס יונגע ווייבעל אין שטעטעל, איז מען געלאפען ווי אויף א וואונדער אנקוקען איהר שעהנקייט.

א פנים, וואס האט געשטראהלט ווי די זון און צוויי בלאהע אויגען ווי שעהנע לבנות אין די אביב־נעכט. שעהן ווי די מאמע רחל עליה־השלום — ווי רות המואביה, ווי שולמית, ווי תמר.

איהר צנועה'שע צורה האט געלאכטען יעדערען אין די אויגען.

אבער.

עטליכע יאהר שפעטער — איז זי קראנק געווארען און איז געשטארבען.

א מיידעלע, שעהן ווי א מלאך'ל, פיר יאהר אלט איז א יתומה'לע פערבליבען.

דער יונגערמאן האט זיך זעהר מצער געווען.

דער חדר, וואו דאס ווייבעל איז געשטארבען, האט מען נישט מעהר בענוצט, עס איז אויסגערייניגט און אויסגעפוצט געווארען, דאס בעט צוריקגעמאכט און איבער דעם בעט אויפגעהאנגען דאס בילד פון דער פערשטארבענער. צום אנדענק.

עס זענען אוועק די שלושים.

אין אלע טעג פון די שלושים, איז גאר־נישט געווען.

אבער נאך די שלושים איז עפיס געשעהען.

ווען דער יונגערמאן איז אמאל אויף א וויילע אריינגעקומען אין דעם דאזיגען חדר, איז ער געפאלען אין חלשות.

ער האט — האט ער דערצעהלט אריינקומענדיג דערזעהען, — ווי דורך א שלייער געזעהען — אין ווינקעל פון דער קאמאדע, שטעהן זיין פערשטארבענע ווייבעל — שיינדעלע.

א וואך שפעטער.

דאס דינסט־מיידעל איז אריינגעקומען אין צימער אביסעל אויפרוימען, האט זי דערזעהען די פערשטארבענע און איז געפאלען אין חלשות.

עס איז נאך מעהר געשעהען.

דאס פיר־יאהריגע מיידעלע, וואס פלעגט געוועהנליך לויפען פון איין שטוב אין אנדערער, איז אמאל אריינגעקומען און האט געשלעפט די באבע און דעם טאטען ביי דער האנד.

„קום אריין, די מאמע איז ווידער געקומען. זי האט מיך געקושט".

מיט .עס דערצעהלען פון דעם קינד איז שוין גאר נישט געווען קיין ספק, אז די פערשטארבענע געהט ארום אויף דעם עולם התוהו — א דער עס איז איהר עפיס נישט נ'חה. עפיס מוז זיין אין דעם.

דאס דאזיגע צימער איז פערמאכט געווארען און קיינער איז אהין נישט מעהר אריינגעקומען.

דער רבי זישעלע איז געקומען אין שטעטעל און ווי תמיד איינגעשטאנען ביי דעם דאזיגען גביר.

האט דער גביר אוועקגעלעגט פאר דעם רבי'ן א קוויטעל און אויסגעגאסען פאר איהם זיין ביטער הארץ:

— רבי, איך ווייס נישט, וואס עס איז געשעהען, אבער מיין צנועה'דיגע שנור — עליה השלום — בעווייזט זיך אין איהר חדר. דער זוהן מיינער האט געזעהען, דאס דינסט־מיידעל האט געזעהען און וואס בעדארף מען נאך מעהר: דאס קינד האט זי געזעהען און זי האט זי אפילו געקושט. רבי וואס טוט מען? גיט פאר א עצה?

— אפשר עפיס חוטא געווען געגען דער פערשטארבענער. אפשר בעדארפט געהען אויף דעם „אוהל" בעטען די טויטע מחילה? — האט דער רבי געפרעגט.

— חלילה! רבי — געווען ביי אלעמען דאס אויג אין קאפ. דאס טעלערל פון הימעל. וואס דאס מויל האט ארויסגעזאגט. אויף דעם „בית החיים" מיט א עדה יודען געווען, מחילה געבעטען און גאר־נישט האט געהאלפען. ליכט אנגעצונדען, געלאזט תהלים־זאגען, משניות לערנען, צדקה פערטיילט, א ספר אין שוהל אויף איהר נאמען געגעבען — און גארנישט האט געהאלפען.

— אפשר איז דער טויטער עפיס נישט נוחה?

„צי ווייס איך, רבי?"

רבי זישעלע האט זיך אויף א לאנגער וויילע פערקלערט און האט געזאגט:

— שטעלט אוועק אין דעם דאזיגען חדר א טישעל און א בענקעל, צינדט אן צוויי גרויסע ליכטער, גיט מיר אריין דעם זוהר הקדוש — און א קריגעל וואסער איך וועל די נאכט אין דעם דאזיגען חדר אליין איבערנעכטיגען.

— — — — — — — — —

מיין באבע האט זיך ביי די ווערטער א וויילע אבגעשטעלט, זי האט זיך אויסגעהוסט. אונז אלע קינדער האבען זיך די האר פון קאפ — פאר מורא אויפגעשטעלט. מיר האבען זיך געטוליעט איינס צום אנדערען.

די באבע — עליה השלום — האט זיך אויסגעהוסט. צורעכט געמאכט די ווייסע קופקע פון קאפ און ווייטער דערצעהלט:

רבי זישעלע איז געזעסען אין חדר פערטיפט אין הייליגען זוהר.

פונקט צוועלף א זייגער אין דער נאכט, האט ער דערהערט א שארך אין צימער.

רבי זישעלע האט באלד פערשטאנען.

ער האט דערזעהען די פערשטארבענע. ער האט די געזעהען שטעהן נאהענט פון דער גרויסער קאמאדע און איהרע מאטע אויגען האבען זיך שטארקער געהאלטען אויף דער קאמאדע.

רבי זישעלע, האט די פערשטארבענע געפרעגט:

— מת טהור. וואס טוסטו דא און וואס איז דיין בעגעהר? פארוואס שטערסטו די רוה פון דיין מאן און קינד?

די טויטע האט נישט געענטפערט. איהרע מאטע אויגען האבען זיך שטארקער געהאלטען אויף דער קאמאדע.

רבי זישעלע האט אנגעהויבען צו פערשטעהן,

— געפונט זיך דא אזונס אין דער קאמאדע, וואס שטערט דיר דיין רוה, דיין מנוחה?

די טויטע האט לייכט בעוואויגען איהר קאפ.

— ר' זישעלע האט אנגעהויבען פערשטעהן.

ער איז אויפגעשטאנען פון זיין פלאץ און איז צוגעגאנגען צו דער קאמאדע.

ער האט געעפענט דעם ערשטען שופלאד. ער האט ארויסגענומען זיידענע מלבושים, זיידענע העמדער און אויסגעליידיגט דעם גאנצען שופלאד.

— איז דא עפעס, וואס איז דיר נישט ניחה?

— האט ער געפרעגט די טויטע.

די מאטע אויגען פון דער טויטע האבען געקוקט שטארקער אויף דער קאמאדע.

רבי זישעלע האט ארויסגערוקט דעם צווייטען שופלאד. ער האט אנגעהויבען ארויסנעהמען קינדערישע קליידלעך, אלערליי חפצים און זיי אוועק געלעגט אויף דער ערד. ער האט ווידער געפרעגט די טויטע:

— איז דא עפיס, וואס איז דיר נישט ניחה?

די אויגען פון דער טויטער האבען ווייטער געשפיזט אויף דער קאמאדע.

רבי זישעלע האט אויפגערוקט די דריטע, אונטערשטע שופלאד.

ער האט אנגעהויבען ארויסנעהמען זאכען, לייבלעך און אנדערע זאכען האט רבי זישעלע באמערקט, אז די טויטע אויגען פון דער טויטער הויבען אן צו בעקומען א מאטען בלאסק. ער האט ווייטער און ווייטער ארויסגענומען די זאכען...

אין א ווינקעלע האט ער אנגעטראפען א קליין פעקעלע מיט כתבים, פערבונדען אין א ווייסען זיידענעם טיכעל. ער האט אנגעהויבען פערשטעהן...

די אויגען פון דער טויטער האבען אנגעהויבען גלאנצען, קענטיג פאר פרייד.

רבי זישעלע האט געעפענט עטליכע קליינע בריוועלער געשריבען אויף איהר נאמען, ער האט גענומען לעזען...

רבי זישעלע האט די טויטע א ווייל בעטראכט,

איהר גאנצע געשטאלט איז געווארען שארפער און אנזיכטיגער און זי האט — קענטיג — וועלען אויסשטרעקען די הענד...

רבי זישעלע איז צוגעגאנגען צום אויווען, ער האט די בריוועלעך צוקניטערט, גענומען א ליכט פון טיש און אונטערגעצונדען. ווען עס האט זיך אויסגעברענט, האט ער דעם אש פון פאפיר מיט זיינע הענד צוריבען.

ווען רבי זישעלע האט זיך אומגעקוקט אויף יענעם ארט — איז די טויטע נישט מעהר געווען.

אין דער פריה האט רבי זישעלע געזאגט צום גביר:

— איך האב זי געזעהען. מיט איהר גערעדט. אנ'אמת'ע צנועה".

— נישט־קשה, איהר מעגט אין דעם חדר אריין געהען ווען איהר ווילט. די פערשטארבענע וועט שוין מעהר נישט צוריקקומען. זי האט איהר תיקון בעקומען. זי וועט האבען מנוחה אין איהר קבר...

בעשולדיגטער אין שפיאנאזש

איז נעכטען פערמשפט געווארן אויף אייביגע שווערע טורמע

(2) נעכטען איז פאר'ן לאדזער שטאט-געריכט געשטאנען דער 24-יאהריגער סטעפאן לוטשאק, שטענדיגער איינוואוינער פון דער גמינע ברוס, לאד' דער קרייז, א געוועזענער וואזשני, פון דערזעלבער גמינע.

לוטשאק איז געמשפט געווארען פאר שפיא' נאזש.

דער פראצעס איז פארגעקומען ביי פערמאכ' טע טירען.

זיין שולד איז בעשטאנען דערין, וואס ער האט ארויסגעגעבען מיליטערישע אקטען בכדי א' רוויסצוגעבען זיי א שכנישער מלוכה, און מיט דעם צוועק איז ער אוועק צו דער גרעניץ כדי אדורכ' צושמוגלען זיך אויף דער אנדערער זייט.

די גרעניץ-וואך האט איהם אבער פערהאל' טען.

נעהמענדיג אין אכט געוויסע אומשטענדען, וואס לינדערען די מדרגה פונ'ם פערברעכען, האט דאס געריכט ארויסגעטראגען אנ'אורטייל לויט וועל' כען לוטשאק איז פערמשפט געווארען אויף אייביגע שווערע טורמע.

ער גייט נישט חתונה האבען

און נעמט דאך צו צוויי גילדענע רינגען

(אג) אזא מעשה האט פאסירט מיט איינעם יו' העל זאלצבערג, וועלכער איז אריין אין דער וואוי' נונג פון דעם פוטער-הענדלער ר. קויפמאן (פעט' ריקאווער 26) און איינטער'ן אויסרייד אז ער וויל זיך קויפען א פוקס, האט ער „פוקסעם" צוגע' גנבעט 2 גילדענע רינגלעך.

ווי זאגט מען עס אבער: „ערד און הימעל האבען געשוואוירען"...

האט טאקע יודעל'ע-קרוין נעכטען בעקומען פון געריכט צו זיצען א האלב יאהר.

ס'האט נישט געהאלפען זיין „בע-מע, דאס' יענץ"....

ווארום מ'וויסט שוין!

PRYWATNE POGOTOWIE LEKARSKIE

TEL. 12-333. ZIELONA № 6.

Szybka pomoc lekarska.—Przewóz chorych.

אז ער וועט זיצען א האלב יאהר

וועט ער האבען צייט אויסצוקאמבינירן נאך שכלדיגערע זאכן

(אג) אקארשט, נישט לאנג איז עס געווען, דעם 8-טען היינטיגען חודש:

דער פראפעסיאנעלער גנב משה גורני האט זיך געבראכען דעם קאפ, ווי אזוי מאכט מען עס עפעס א רעכט שטיקעל „משא ומתן", און אזוי פי' לאזאפיר'עדיג, און טראכטענדיג איז איהם איינגע' פאלען א געדאנק — ס'וועט שוין גוט זיין! גראד אין דעם טאג איז געווען א גאסען-זאמלונג לטובת דעם יודישען יתומים-הויז, און די זאמלער זענען געווען דאס רוב יונגע קינדער, איז ער האסטיג צוגעגאנגען צו דער 14-יעהריגער זאמלערין סאליע וואריבשטיין, און דערקלערט אז ער איז געשיקט גע' ווארען פון יתומים-הויז אפצונעהמען די פושקע מיט'ן געזאמעלטען געלד. א יונג קינד, אז מ'זאגט איהר, גלויבט זי. האט זי נישט לאנג געטראכט, און אפגעגעבען איהם די פושקע, אין וועלכער עס איז געווען געזאמעלט אנ'ערך דרייסיג גילדען.

דאס האט אבער דערזעהן א צווייטע זאמלערין אנ'עלטערע שוין, האט זי געמאכט א גוואלד, און דער קאמבינאטאר איז ארעסטירט געווארען.

נעכטען האט משה גורני בעקומען א פסק' דין — א האלב יאהר צו זיצען.

ער האט זי דאר געהאט...

שוידערליכער מארד פון א 17-יאהריג דארפס-ווייבעל

(2) לע'ם דארף טשארנא, שיעראדזער קרייז, האט מען געפונען א דערשטיקטע אויף טויט די 17-יאהריגע יונגע ווייבעל העלענא העלביג.

אויף איהר קערפער האט מען אגב געפונען סמנים פון פערגוואלדיגונג.

חתונה געהאט האט דאס יונגע ווייבעל ערשט מיט עטליכע וואכען צוריק, און דאס טאקע זאל זיין די סיבה פון איהר טראגישען טויט.

ווי ס'ווייזט זיך ארויס, האבען זיך וועגען איהר האנד בעמיהט עטליכע יונגעלייט, און צווי' שען די „אפגעשטויסענע" איז געווען דער אמביטנער 25-יאהריגער סטעפאן יארטשיק.

אז העלענע האט חתונה געהאט מיט אנ'אנדערען און נישט מיט איהם, האט ער געהאלטען אין איין טענה'ן פאר די דארפס-לייט אז עס וועט איהר אזוי גלאט נישט אפגיין, און אז אזוי-צי-אזוי ער וועט זי סיי-ווי-סיי בעזיצען...

שטיצענדיג זיך אויף אט-אט די דראהונגען האט איהם פאליציי ארעסטירט און איינגעזעצט אין דער שיעראדזער טורמע.

דערמארדעט א יונגע פרוי

מאז אונטער'ן חשד פון ערמארדען זיין פרוי

(2) נעכטען 4 נאכמיטאג איז צו[illegible]קומען פון דער ארבייט אהיים דער פעלד-ארבייטער פון צימערמאנס מאיאנטעק (אויף זשגאוזשער גאס, כאיבי) דער 42-יעהריגער קאזשימיעזש מאי פון זשגאר' זשער גאס 236.

אריינקומענדיג אין דער שטוב פון זיין וואוי' נונג, האט מאי געטראפען זיין ווייב, די 32-יאהריגע סטאניסלאווא אין א קאלוזשע בלוט — אינמיט שטוב — אהן סימנים פון לעבען.

די 2 קינדער זייערע (א 2-יאהריג און 4-יאהריג) זענען געווען פאר שרעק פערשטעקט אין א ווינקעל.

מאי האט אלארמירט די שכנים, פאליציי און פאגאטאוויע.

פאגאטאוויע האט פעסטגעשטעלט, אז סטאני' סלאווא מאי איז טויט, און, אז דער טויט איז געקומען פון א טיפען מעסער-שטאך אין האלז.

פאליציי ווידער האט פעסטגעשטעלט, אז דער מארד האט נישט געהאט קיין רויב-צוועק, ווייל אין שאפע איז געבליבען געווארען א גרעסערע סומע געלד, וועלכע דער מערדער האט נישט גע' רירט.

אין שטוב איז געפונען געווארען דער מע' סער, מיט וועלכען די אומגליקליכע פרוי איז דער' שטאכען געווארען. דאס איז א גרויסער קצבי' שער מעסער.

די זיבה פון מארד, און ווער ס'איז דער מערדער איז דערווייל נישט פעסטגעשטעלט.

* * *

די ווייטערדיגע פאליציישע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז קאזשימיעזש מאי האט גע' ארבייט אלס מאנטער אין צימערמאנס מיהל. ארום 4 א זייגער איז ער אהיימגעקומען, געווען א שעה צייט אין שטוב, דערנאך איז ער ארויסגעלאפען מיט א געשריי אז באנדיטען זענען בעפאלען זיין וואוי' נונג, דערמארדעט זיין פרוי און צוגערויבט 88 זל.

בעת דער אויספארשונג האט מאי ארויסגע' רוזט א צומישטקייט, די פאליציי האט דעריבער דורכגעפיהרט ביי איהם א פערזענליכע רעוויזיע און געפונען די 88 זל. אויף דער פראגע צו קאזשי' מיעזש'ן הלמאי ער האט דערצעהלט די מעשה, אז מ'האט ביי איהם צוגערויבט פונקט אזא סומע געלד האט מאי דערקלערט, אז קיין באנדיטען אנפאל איז טאקע נישט געווען און מיט זיין אלארם האט ער בלויז געוואלט צוציהען די אויפמערקזאמקייט פון דער אויספארשונגס-מאכט, זי זאל זיך שטארקער בעמיהען ביים געפינען דעם מערדער פון זיין פרוי.

די צוויי קינדער וועלכע זענען אויסגעפארשט געווארען, קאנען פאר שרעק קיין שום דע' טאלען נישט געבען, מאי איז פערהאלטען געווארען אלס פערדעכטיגטער אין מארד.

Te, na podstawie naukowych badań sporządzone preparaty kosmetyczne-to szczyt doskonałości w dziedzinie pielęgnacji cery!

צו בעקומען ביי: קאלאטשינסקי, נארוטאוויטשא 31, גאליצקי, פאמארסקא 101, דיטל, פיעטריקאווער 157.

פארזיכטיג מיט שוועמלעך!

(א) אין דער נאטור איז דער מין שטרייקען א זעלטענהייט, קיין צו להכעיסן גייען ביי איהר אויך נישט אן, און או עס גייען רעגענס נאך רעי' גענס – וואקסען ממילא שוועמלעך... זעהט מען איצט אויף די מערק א סך שוועמלעך, און מענשען קויפען. מיט'ן קויפען שוועמלעך, און דער עיקר מיט'ן עסען שוועמלעך דארף מען אבער זיין שטארק איבערקלייבעריש און פארזיכטיג, ווארים עס האבען זיך נעכטען פער'סם'ט מיט נישט ענט שפרעכענדע שוועמלעך 3 פערזאן: סטאניסלאוו און מאריאנא זשוטשעק (פון פאדזשעטשנא 46) און זייער 11-יאהריגער יונגעל, פראנציטשעק.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: א. פאטאש (פל. קאששעלני 10), א. קארעמוא (פאמארסקא 12), ע. מילער (פעטריקאווער 46) מ. עפשטיין (פיעטרקאווער 225) ז. גארטשיצקי (פשעיאזד 59) ג. אנטאניעוויטש (פאביאניצער 50).

גריפע איז שטאט

די „קדחת"-וועטערן האבען פערמערט די קרענס

(2) די שלעכטע וועטערן, וואס הערשען זייט 3 וואכן אין לאדז, האבען געבראכט דערצו, אז עס האבען זיך פערמעהרט פארשידענע קרענק ובפרט גריפע.

מ'זעהט, אז ס'מאכט זיך א רגע זון – פוצט מען זיך אויס „פיו-פיו", מ'ווארפט אראפ די מאנט' לען, און מ'זעהט זיך גארנישט ארום, ווי מ'כאפט א ציטער, און די גריפע איז פערטיג.

לויט ווי מ'אינפארמירט אונז פון דאקטוירים-קרייזען, נעמט איצט אן די גריפע אנ'עפידעמישן כאראקטער. אין א סך פאלען זענען פערנאטירט געווארען קאמפליקאציעס.

קויפט ביי אונזערע אנאנסען-געבער

איבערגעפאהרען אויף טויט אנ'אלטע יודישע פרוי

(2) נעבען פיעטריקאווער 109 איז א שנעל-פאהרענדער מאטאציקל איבערגעפאהרען די 79-יאהריגע סאלאמעא גאלדרינג (פון פעטריקאווער 109).

אין א שרעקליכען צושטאנד האט מען זי אפגעפירט אין שפיטאל אויף דרעוונאווסקא-גאס, וואו זי איז, נישט קומענדיק צו זיך, געשטארבען.

דער מאטאציקליסט איז ענטלאפען.

SPLENDID

„פרוי זיבנדיג בישט"

און דער הויפטראלע די אונפערגלייכליכע Louise Brooks

LUNA

Greta Garbo אלס רוסישער שפיאן
Conrad Nagiel אלס אפיציר פון גענעראל-שטאב אין דער ערמטישער דראמע פון רוסישען לעבען
„פלאם פון ליבע"

CASINO

דראמע פון כינעזישען לעבען
MING TOY
אין די הויפטראלען:
Lupe Velez i L. Ayres

PALACE

„דער צייכען אויף דער טיר"
די לייענשאפטען פון גאנגסטערטיגען לעבען
אין די הויפט ראלען:
Betty Bronson, William Boyd i Rod La Rocque.

GRAND-KINO

„דאס קינד פון דער גאס"
וועגען קרידים וועמעס פערגעסען נאכ'ן אנקוקען דעם פילם. רעזשי: John Ford
אין דער הויפטראלע
Sally Eilers.

אנהויב אין די אלע קינאס 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג

בעפאר איהר פאהרט אויף ערהאלונג

קויפט איין די קאסמעטיק

נור אין דער איבעראל-בעוואוסטער קאנקורענץ-פערפומעריע פון

J. Drukier, 5 ZAWADZKA 5 tel. 175-92

וואס בעזיצט ספעציעל צום זומער-סעזאן די נייעסטע פערפומען, פודערן, טואלעט-זייפען ווי אויך אלערליי בלומען-וואסערן צו פערקלענערטע פרייזען

בעמערקונג: פאר ענגראסיסטען בעדייטענדער ראבאט. בעזוכט מיין פערפומעריע און איהר וועט זיך איבערצייגען. אכטונג! פרעפאראטן „HERBA" שטעטס אויף לאגער.

אונטערשטיצונגען פאַר ארבייטסלאָזע

דער אונטערשטיצונגס-אמט ביים מאַגיסטראַט איז מודיע, אז די דרינגענדע אונטערשטיצונגען פאר ארבייטסלאָזע פאַר'ן חודש אַפּריל, הויבט מען אָן אויסצוצאָהלען היינט דאָנערשטאָג, דעם 23-טען יוני לויט פאָלגענדען סדר:

היינט, פרייטאָג, דעם 24. יוני:

K L Ł M N O P

שבת, דעם 25. יוני:

R S T U W Z Ż

די „באַנדע"

דער אויסגעצייכענטער פוילישער קינסטלערישער קאַבאַרעט

(ב-ן). נישט טעאַטער, נאָר קאַבאַרעט! טעאַטער איז קודם-כל: דיאַלאָגען-האַנדלונג, גרופּען און דער מאַסען-אַקציע — קאָנפליקט.

די „באַנדאַ" וואָס ווערט אָנגעפיהרט דורך אַזעלכע רענאָמירטע קינסטלער, ווי טובים און יאַראָשי, איז אַ הערליך-קאָסטיומירטע קאָנצערט-עסטראַדאַ פאַר דעם אולטראַ פיינעם, לייכטען ליד און פערזענליכען הומאָר.

עס שימערירט פאַר די אויגען פון די ברילי-אַנטען-טאַלאַנטען, ווי עס זענען די וואונדערליכע אַר-דאַנקאַ און פּאָגאָזשעלסקאַ, יאַראָשי, טאָם, זימשאַ, לאַווינסקי, א.אַ.

זעהן און הערען די „באַנדע" איז אַן עסטעטי-שער הויך-גענוס!

געהיימנישפולער אנפאַל

(2) אז דער 40-יאָהריקער סוחר פראַנטשי-שעק ווירזשבאָשני איז אַריין אין טויער פון דעם הויז וואו ער וואוינט (אויף סובאַלסקאַ 8) זענען איהם באַפאַלען עטליכע פערזאָנען און מיט טעמפּע כלים איהם מערדערליך צושלאָגען.

פאָגאָטאָוויע האָט איהם ערטיילט ערשטע הילף.

קויפט ביי אונזערע אַנאָנסען-געבער

די לאָדזשער עקסקורסיע קיין ארץ-ישראל

ווי באַקאַנט קומט פאַר דעם קומענדיגען חודש אַן עקסקורסיע קיין ארץ - ישראל. די עקסקורסיע ווערט געפיהרט דורך אינזש. יצחק זשעלינסקי.

אַלע פאָרבערייטונגען זענען שוין געמאַכט געוואָרען און דעם 12[7 וועט העכסטוואַהרשיינליך די עקסקורסיע אַפּפאָהרען פון לאָדז צו דער שיף, וועלכע גייט אָפּ פון קאָנסטאַנצע דעם 14]77.

מיט דער עקסקורסיע פאָהרט אויך מיט דער לייטער פון „תוצרות הארץ" אין לאָדז, ה' גרשון ליכטענשטיין.

אויספלוגען

פון דער יודישער געזעלשאַפט פאר לאנדקענטשאַפט

שבת און זונטאָג 2 טאָגיגער אויספלוג קיין שטראַדז און קאַליש, (אָפּצאָהל 12 זל.) מאָרגען, שבת, האַלב דריי נאָכמ. — מאַרישין. זונטאָג, דעם 26 ד.ח. איינטאָגיגער אויספלוג — ראַביען. די טוריסטישע אַפּרוה-קאָלאָניע אין קאַרוויע ביים באַלטישען ים איז שוין טעטיג.

היינט דערעפענונג פון נייעם יוד. טעאַטער אין „סקאלא"

בערטא גערסטען

צו איהר היינטיגען ערשטען אויפטריט אין „סקאלא"

היינט אָוונד ווערט פייערליך געעפענט דער נייער יודישער טעאַטער אין רעמאָנטירטען טעאַטער „סקאלא".

צו דער דערעפענונג טרעט אויף די בע-ריהמטע שוישפּילערין בערטא גערסטען פון מאָריס שוואַרץ קונסט-טעאַטער אין ניו-יאָרק.

געשפּילט וועט ווערען „כ'וויל אַ קינד" פון אַ. בלום אין אַ נייער באַרבייטונג און אונטער דער רעזשי פון מארק ארנשטיין. אין דער פּיעסע נעמט אויך אנטייל אַ רייהע בעליבטע וואַרשאַווער אַרטיסטען ווי קלאַרא סעגאַלאָוויטש, ליטווינא בערטא, ראָזענבלום דבורה, שילער רבקה, בוזגאַן חבל, בליאַכער שבתאי, לאנדוי שמואל, סטרוגאַטש יוסף, שריפטזעצער לייב, מעלניק נחום.

פון יודישען טעאַטער אין פילהארמאניע

אין יודישען טעאַטער אין פילהארמאָניע ווערט שבת בייטאָג געשפּילט די פּיעסע „אַ הארץ וואָס בענקט".

און אין אָוונד דאָס סענסאַציאָנעלע שטיק „אויפ'ן וועג קיין בוענאס איירעס".

עס באַטייליגט זיך דער גאַנצער אנסאַמבל.

3 יודישע פאָרשטעלונגען

אין טעאַטער „מאמוס"

שבת 4 נאָכמיטאָג און 9 אָוונט און זונטאג 9 אָוונט ווערט געשפּילט דורך אַרטיסטען פון יודישען אַרטיסטען-פעראיין אין פּוילען, אונטער דער אָנפיהרונג פון ביאַלקאָוויטש.

שבת 4 נאָכמיטאַג די פּיעסע „דער פרויען הענדלער" אין אָוונט „דאָס מיידעל פון פּראָווינץ" זונטאג 9 אָוונט „דער פרויען הענדלער".

פאַנטען-לאָטעריע

לטובת די לאָדזער געזעלשאַפט צו בעקעמפען די ראַק-קראַנקהייט

זונטאג דעם 26 יוני, 12 בייטאָג וועט אין לאָקאַל פון מלוכה'שען לעהרער-סעמינאַריום, עוואַנ-געליצקא 11, פּאָרקומען די עפענטליכע ציהונג פון דער פאַנטען-לאָטעריע לטובת דער לאָדזער געזעל-שאפט צו בעקעמפען די ראַק-קראַנקהייט.

ווי אַזוי האַלטען מיר אַדורך דעם קריזיס?

קען די הויזפרוי נאָכמער איינשפּאָרן?

יאָ! און נעמליך, דורך „בערסאָנס" גומי-אָבזאַצן.

ווייל „בערסאָנס" גומי-אָבזאַצן האַלטען לענגער ווי דאָס בעסטע לעדער און די קאָסטען צו רעפּע-רירן די שיך פערקלענערן זיך בעדייטענד.

לאָזט דייגע שיך בעזוילען מיט אקמא גומי-לעדער ווי ווענען בילינער אין דריי-פאַכיג דויערהאַפטער אלס לע-דער, עלאַסטישער גאַנג, וואַסערדיכט.

משה קוסעוויצקי אין לאדז

אין דער קומענדיגער וואָך טרעט אויף אין פיל-האַרמאָניע-זאַל דער בעריהמטער אָבער-קאַנטאָר פון דער וואַרשאַווער סינאַגאָגע ה' משה קוסעוויצקי.

אין זיין דינסטאָגדיגען פּראָגראַם וועט קוסעוויצ-קי געבען נאָך נישט געזונגענע סינאַגאַגאַלע לידער ווי אויך אַ גאַנצע רייהע יודישע פאָלקס-לידער און אָריען-אָפּערן.

גרויסע גאַרטען-פערוויילונג אין „לאַנגובעק"

מאָרגען שבת קומט פאָר אין גרויסען פּאַרק „לאַנגובעק" אַ גראַנדיעזע גאַרטען-פערוויילונג.

ס'וועט צוגעגרייט אַ זעהר רייך-פּראָגראַם, קאָנצערט-טייל פון 2 אָרקעסטערס, אויפטריט פון אַרטיסטען, פּראַנצויזישע פּאַסס, אַ ספּעציעלע עס-טראַדע צום טאַנצען. פערשידענע אנדערע פערוויי-לונגען און אַטראַקציעס. ס'וועט אויך זיין אַן איינגע-נער ביליגער בופעט.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 24 יוני

11,58 צייט-סיגנאַל. 12,10 טעגליכע פּרעסע-איבערזיכט. 12,40 מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט. 12,45 גראַמאָפאָן-פּליטען. 3,35 גראַמאָפאָן-פּליטען. 4,40 רעפעראַט. 5. קאָנצערט. 6 פּאָרלעזונג. 6.20 טאַנץ-מוזיק. 7,15 פערשידענעס, 7 35 ראַדיאָ פּרעסע. 7,55 קאָמוניקאַט פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער. פילם-קאַלענדאַר. רעפּערטואַר פון די טעאַטערן. 8 סימפאָנישער קאָנצערט פון דער וואַרשאַווער פילהאַרמאָניע. 9,50 — פּרעסע-בעריכט מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט. 10 טאַנץ - מוזיק. 10,40 ספּאָרט ידיעות. 10.50 — טאַנץ-מוזיק.

שבת, דעם 25 יוני

11,58 — צייט-סיגנאַל. 12,10 — טעגליכע פּרעסע-איבערזיכט. 12,40 מעטעאָראָלאָגישער קאָ-מוניקאַט. 12.45 גראַמאָפאָן-פּליטען. 3.40 אודי-ציע פאַר קינדער. 405 — גראַמאָפאָן-פּליטען. 4,40 איבערבליק איבער די פּעריאָדישע אויסגאַבען. 5 — נאָכמיטאָג-קאָנצערט. 6 — „ראַדיאָ-כראָניק". 6,20 לייכטע טאַנץ - מוזיק. 7.15 פערשידענעס. 7,35 ראַדיאָ-פּרעסע. 7,55 קאָמוניקאַט פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער. פילם-קאַלענדאַר, רעפּערטואַר פון די טעאַטערן. 8 — לייכטע מוזיק 9,50 פּרעסע-בעריכט און מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט 10,05 קאָנצערט. 10 40 ספּאָרט-ידיעות. 10,50 קאָנצערט פון גראַמאָפאָן-פּליטען.

מעלדונגען

פון „התחיה".

שבת דעם 25-טען ה"ח 6.30 אָוונד קומט פאָר אַ חברים-פערזאַמלונג, געווידמעט אַקטועל-ציוניסטישע פּראָבלעמען ווי אויך אָרגאַניזאַ[illegible] פראַגען, גלייכצייטיג ווערט מיטגעטיילט אַז דער לעזע-זאַל איז אָפען טעגליך פון 8—10 אָוונד.

בקרוב וועלען געעפענט ווערען העברעאישע אָוונט-קורסען פאַר דערוואַקסענע.

בעוואַרנט אייך מיט פאַך-בילדונג.

איידער איהר פאָהרט אויף זומער-וואַ[illegible]

באַגט פאַ[illegible] רואיגערע קינדער אַ פּלאַן אין פּראַ-פעסיאָנעלע פאַך-קורסען פון דער געזע[illegible]

די קאַנצעלאַריע איז טעטיג טעגליך פון 9 ביז 1 און פון 3 ביז 7 וואָלטשאַנסקאַ 27.

פערהאַן פאָלגענדע פאַכען: סוויטער-שטיקעריי, הענטשקעס, מעכאַנישע זאָקען-אַרבייט, מעכאַנישע וועבעריי, וועשנייען, פרויען-שניידעריי, [illegible] קעריי און מאַשין-האַפט, מאַני[illegible] און אָנדולאַציע גאַרטען-אַרבייט, ראַדיאָ-טעכניק.

יוד. סאָצ. אַרב. פּאַרטיי „פּועלי ציון" (פער-אייניגט מיט צ.ס.פ.) לאָדזש, פּיעטריקאָווער 83)

שבת דעם 25-טען ד.ח. 8.30 אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פּיעטריקאָווער 83 אַ קאָלעקטיווע פאָרלעזונג א.ד.ט.: „דער עקאָנאָמישער קאַמף פון אַרבייטער קלאַס און די פּראָפ. בעוועגונג". עס טרעטען אַרויס די חברים: ל. לעווין. ר. ראַבינאַ-וויטש, יאַקובאָוויטש און אַנדערע.

זונטאָג 26-טען 9 אָוונט — חברים-פערזאַמ-לונג מיט אַ בעריכט פון פּאַרטיי-ראַט.

יודיש טעאַטער אין „פילהארמאניע"

פערבאַנד-טרופּע פון א.א.פּ. אין פּוילען. אָנפיהרונג: א. בעזמאַן.

2 פאָפּולערע פאָרשטעלונגען 2

צו גאַנץ ביליגע פרייזען

מאָרגען, שבת, 4 נאָכמ. דער גרעסטער סעזאָן-שלאַגער אין 4 אַקטען מיט געזאַנג

א הארץ, וואס בענקט

באַלקאָן און גאַלעריע 50 גר.

אַלע פּלעצער אין פּאַרטער 1 זל.

בייטאָג קען יעדער מיטנעהמען א קינד בחנם!

מאָרגען, שבת, 9 אָוונד – די שפּאַנענדע לעבענס-פּיעסע מיט געזאַנג און טענץ וואָס האָט געמאַכט אַ רעש אויף דער וועלט

„אויפ'ן וועג קיין בוענאס-איירעס"

אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ.

אין די איבענדערמאָהנטע פאָרשטעלונגען בעטייליגען זיך (לויט א.ב.) פרויען: אַמועל, בעזמאַן, האָניגבוים, טופּמאַן, רובינא. מענער: אַמועל, באַלבירסקי, האַמבורגער, הערשקאָוויטש, האָניגבוים און טופּמאַן.

דיריגענט: ל. זעלמאַן. אדמ. לייט.: ש. הערשקאָוויטש. סופליער: וואָלף.

אכטונג! אין די נאָהענטסטע טעג: איבעראַשענדע נייעס!

לעזט דעם זונטאָג'דיגען אַנאָנס!

דורך אייראָפּע

אהן אויסלענדישע פּעסער און וויזעס

ים-אויספלוגען דורך דער ליניע גדיניאַ—אַמעריקאַ

נאָך מערב פראַנקרייך (ענגלאַנד, פראַנקרייך, האָלאַנד) פון 15-טען אויגוסט ביז'ן 29-טען אויגוסט ד. י. פרייזען פון 400 זל.

2 טעג אין קאָפּענהאַגען פון 6-טען אויגוסט ביז'ן 9-טען אויגוסט ד. י. פרייזען פון 100 זל.

אויפ'ן צפון-ים (דענעמאַרק, נאָרוועגיען, שאָטלאַנד, ענגלאַנד, בעלגיען), פון 5-טען אויגוסט ביז'ן 19-טען אויגוסט ד. י. פרייזען פון 400 זל.

אויף ים-פּלאַזשעס (ענגלאַנד. בעלגיען, האָלאַנד) פון 23-טען יולי ביז'ן 11-טען אויגוסט ד. י. פרייזען פון 480 זל.

בילעטען-פערקויף און אינפאָרמאַציעס אין די ביוראָ'ס פון דער ליניע גדיניאַ-אַמעריקאַ אין וואַרשא, מאַרשאַלקאָווסקאַ 116, אין גדיניע, וואַשינגטאָן-גאַס

אַזוי אין טוריסטישע אַגענטורען

די מלחמה פון בוען

(ענדע פון דער 9. זייט).

און די כאַזאַרגער האָבען אויסגעהרג'עט אַלע די דאָזיגע קינדער אויסער איינעם. האָט אַבדאַלה איבן אובּיי געזאָגט צו די כאַזאַרגער: „דאָס איז אַ שרעקליכער פערברעכען; איך און די מיינע וועלען אייך נישט העלפען דערין". און דאָס קינד, וואָס ער האָט אויפגעהאַלטען ביי זיך אין שטוב, האָט ער אַ לעבעדיגען אָפּגעשיקט צו זיינע עלטערען.

איצט זענען די יודישע שבטים פריי געוועזען פון זייער וואָרט — נישט אַרויסצוטרעטען קעגען די כאַזאַרגער. איצט האָבען זיי זיך צונויפגענומען, צוגעצויגען צו זיך נאָך אַנדערע שטאַמען פון אַרום, בעשטימט דעם דערמאָנטען איבן-אַסאַד פאַר'ן קאָמאַנדיר און האָבען געלאָזט וויסען די אַאוסער, אַז זיי זענען גרייט זיי צו העלפען קעגען די כאַזאַרגער.

צוויי חדשים האָבען זיך די צדדים געגרייט צו מלחמה, און נאָכדעם האָט זי אויסגעבראָכען אויף דעם פּלאַץ, וואָס הייסט „בועז" און האָט אָנגעהערט צום יודישען שטאַם קוראַיטא. דאָס „גליק" האָט געביטען די הענט, אָבער סוף כל-סוף האָבען די אַאוסער — מיט דער הילף פון די יודען — מנצח געווען.

די דאָזיגע בלוטיגע מלחמה איז פאָרגעקומען מיט פינף יאָהר פריהער, איידער מאַכמעד האָט עמיגרירט קיין מעדינאַ. מאַכמעד'ס עמיגראַציע איז געווען איינע פון די פאָלגען, צו וועלכע דער דאָזיגער קריג האָט געבראַכט. די אומצופרידענע און בעליידיגטע אין דעם קריג האָבען געזוכט זיך אָפּצורעכענען פאַר זייערע קריוורעס דורך די מלחמות, וואָס זענען פאָרגעקומען שפּעטער אין די צייטען פון מאַכמעד.

DUDIED - שטריקמאשינען

זענען ערשטקלאסיג און אונאיבערשטייגבאר
אין קוואליטעט און פרעציזקייט.
פאראנט ביי בעדארף דירעקט ביים פערטרעטער:

EMIL HENKE, ŁÓDŹ
ŚW. ANNY 21. TELEFON 213-94.

Z PRAWAMI GIMNAZJÓW PAŃSTWOWYCH

Żeńskie Gimnazjum Tow. „Kultura"

Łódź, Wólczańska Nr. 123 (tel. 174-85)

Egzaminy do wszystkich klas gimnazjum wyższego oraz do klas przygotowawczych (A., B., C., D., I, II, III) rozpoczną się dnia 24 b.m. **Opłaty niskie. Dla niezamożnych ulgi.**

Do klasy A przyjmuje się dzieci bez umiejętności czytania i pisania.

Dyrektorka
Helena Manugiewiczowa.

3914

זיכערע הילף און א רפואה

אהז א אפעראציע, אן בלוט, אהז א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר הראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס איז גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קעז און עס פעלט ארײן אין דעם בױך און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל גוטענע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דײטשען פראפעסאר

דאקטאר בראכירעקטיגער בעזײטיגען ווייער דעם שוהרמען און גענעזעריכטען ברוך. אויך פאר הויקערס, לײמונגען מיט הייל-גארטען און אפא-ראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פיס, ספעציעלע איינלאגען אין די שוך קינסטליכע גוטענע פיס און הענד, גוטענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד״ר באראנעס, פראפ. ד״ר י. מאריש-לער, פראפ. ד״ר בר. קיגראנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזענליכע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק פאר דעם הייל-ארטאפעד. שען גארסעט, וואס עס האט פערלענגט מיין 18-יעהריגער טאכטער דער ה' ד״ר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 מיין טאכטער איז געווען קראנק אויף פערקרימונג פון קרייץ-ביין.

פישעל ווילדמאן.

וואנצען, פרוסאקעס און פליי

טויטעט זאפארט און פערניכטעט ראדיקאל
דאס איגזעקטען-פולווער, וואס איהר בעקומט ביי דער פירמע

KOSEL i S-ka, Przejazd 8

און אין דער פיליע פיעטריקאווער 98.
3880

אלע דארפען וויסען

אז די פירמע

פערדער זגערזשער 7

לוטאמירסקא 2 און זגערזשער 20
איז די איינציגע קוועלע, וואו מען קריגט אמביליגסטען צו קויפען

דאמען- און מענער-היטען

פון די גייסטע פאסאנען און מאדערנסטע קאלירען, וואס איז ספעציעל צוגעגרייט געווארען אויף דעם קומענדיגען יום-טוב און גלייכצייטיג ווערט אנגענומען צו איבערפאסאנירן מענער- און דאמען-היטען פון גאר אלט אויף געגעלך ניי און אלעס צו ביליגע פרייזען און רעעלע בעהאנדלונג. געדענקט די אדרעסען!

וויכטיג פאר די, וואס הייראטען

און ווילען זיך אנשאפען עלעגאנטע און ביליגע מעבעל, נוצט אויס די געלעגענהייט און בעזוכט דאס

מעבעל-געשעפט ח. רעכט

נארוטאוויטשא 9, (אין הויף)
וואו ס'ווערט אנגענומען ספעציעל פערשידענע מעבעל פון די אמבעסטע ביז די פיינסטע, ווי אויך גאנצע קאמפלעקטען פון פערש. אירעל-העלצער.
גוטע און בעקוועמע בעדינגונגען!

גאנץ לאדז ווייסט

אז דער פאטאגראפישער אנשטאלט

„פאלאניא"

שוו. יעזשעגא 11

איז פאפולער מיט זיינע גוטע קינסטלערישע אויפנאהמען. און בעמיהט זיך צו זיין פאר די ג׳ קליענטען זעהר פינקטליך. און די רצון בעזיצט ער א גרויסען אויסוואהל פון ארטיסטישע קאסטיומען.

מיט אכטונג
ארטיסט. פאטאגראף. אטעליר
„POLONJA"
לאדז, יעזשעגא 11.
[illegible]

צוזאמען מיט טראמוויי נומ׳ 3.

די עלעגאנטסטע

דאמען-טאשן

אין פערשידענע סארטען
וואליזען

צו די ביליגסטע פרייזען בעקומט מען נור ביי די בעקאנטע פירמע

L. Herszfinger

לאדז, פילסודסקיעגא 44

געדענקט די אדרעס! רעעלע בעהאנדלונג!

וויכטיג נייעס

פאר סוויטער און טריקאטאזש פאבריקאנטען!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע

רייז-פערשלוסן

זענען נור צו בעקומען ביי אונזער אויסשליסליכען פערטרעטער הורט- גאלאנטעריע- געשעפט

ה. אפפעלבוים

לאדז, פולנאצנא 2
טעלעפאן 142-92

בעמערקונג:
די פרייזן זענען בעדייטענד
רעדוצירט.
מיט אכטונג
„REOR"

sp. z ogr. odp. 2125

ווערקשטעל שירמס

פון

און שפאציר-שטעקענס

ס. פייגענבוים,

לאדז, נארוטאוויטשא 19

עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע דאמען- און מענער-שירמס און שטעקנס צו קאנקורענץ-פרייזען.
נעמט אן אלערליי רעפעראטורן פון שירמס און שטעקנס

יעדער איינציגער

האט זיך איבערצייגט, אז פאר

מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או״וו צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

ביליגער ווי איבעראל

אויף׳ן זומער-סעזאן פעלד-בעטלעך פון אייגענער אויסאר-בייטונג, לעזשאקעס, האמאקעס, קינדער-בענקלעך, אייזערנע צו-לייג-בעטלעך, מאטראצען, ספארט-וועגעלעך צו פאבריקס-פרייזען עמפפעהלט

KRAJOWA CENTRALA ŁOŻEK
66 Piotrkowska 66

בעמ.: כ׳בארג אויס בעטלעך אויף זומער-וואוינונגען

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע

גרויסער אויסוואהל

שפאצירוואגענס

אייזערנע - ניקעל-
בעטען!
מאטראצען

סערענזיוואוו „Patent"
ווילשמאטשקעס אמעריקאנער

צו בעקומען אין פאבריקס-לאגער

„DOBROPOL", Łódź
Piotrkowska 73 (אין הויף)

Dr.
HELLER

ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
גאוונאט 2 טעל. 79-89
נעמט אן פון 10 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט. פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

חדר „תורה ודת"

עם גן-ילדים

פל. וואלבאשטשי 6 (נייע רטאט)

מאכט בעקאנט דאס גאך א גרינדליכען "עמאנט ווערט דאס חדר צום נייעם שול-יאהר פולשטענדיג רעארגאניזירט און פערפולקאמט אויף אלע געביטען פון למודי קודש און למודי חול.

איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ׳ן קומענדיגען שול-יאהר 1932/33 אין אלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שול) קומען פאר פון כ״ג אייר (29 מאי) פון 9—1 טאגליך.

עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודת" ווי ס'ווערט געלייגט גרויס אכט אויף דער ערציהונג און דרך-ארץ׳דיגע אויפפיהרונג און ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס, וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען!

קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיים געפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.

צוליב׳ן קריזיס הנחה-פרייז.

„ציישעס"

פאר גראפישע אנשטאלטען דרוקערייען און פערלאגען עמפפעהלט

די איינציגע אידישע צינקאגראפיע אין לאדז

„104" „גצלנקס" טעל.: 241-24

Starszy Felczer

L. Tajchner

אלטשטאדט 12 טעל. 165-72

בעזיצט א 23-יעהריגע שפיטאל-פראקטיק אין ווארשא און אין לאדז.
נעהמט אן קראנקע פון אלע ספעציאליטעטען
א גאנצען טאג.
פאר ארימע אויפנאהם פון 8—10 פריה נור 1 זל.
פאקען-שטעלן מיט פרישע קראוויאנקע
און גיט גרויס בעשײניגונגען.

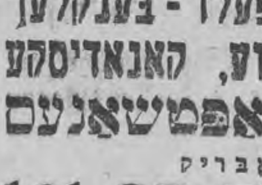

Palma-Patent

די

בעוואוסטע

פעלד-בעטן

„Palma-Patent"

וואס זענען אלעמען בעקאנט מיט זייער פראקטישקייט און דויערהאפטיגקייט
מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר
ווי אויך לעזשאקעס, פעלד-בעטלעך און פעלד-בענקלעך

מאטראצען

געבעטע שאטקאווע, קאנאדיסקע קאזעטקעס, טאפטשאנעס

בעקומט מען נור אין דער בעקאנטער פאבריק

לאדז, פולנאצנא 24, טעל. 131-85.

הורט — דעטייל

Dr. Rabinowicz

ZIELONA 3
POWRÓCIŁ.

DOCENT Dr. med.
ADOLF FALKOWSKI

Dyrektor „Kochanówka"
Choroby nerwowe i psychiczne
przyjmuje **ul. Piotrkowska 64,** m. 4
w poniedziałki, środy i piątki od godz. 4 do 6-ej. Tel. 102-62.

קלאנג=קינא=טעאטער
RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
אנהויב טעגליך 4 נאכמ. שבת 2 נאכמ. זונטאג 12
אויפ'ן ערשטען סעאנס אלע פלעצער צו 50 גר.

איינציגער זומער קלאנג=קינא=טעאטער
„אין גארטן"
היינט און פאלגענדע טעג!
„24 שעה"
CLIVE BROOK, MIRJAM HOPKINS, KAY FRANCIS
אויסערן פראגראם! פאראמאנט-וואכען-זשורנאל
און א קלאנג-גראטעסק. דער לוקסוס-זאל איז געשיצט אין פאל פון א רעגען און איז פערזעהען מיט איינריכטונגען אויף פארשטעלונגען ביי טעגליך ליכט אין גארטן

קלאנג=קינא=טעאטער
„CORSO"
זשעלאזנא 2/4
אנהויב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

היינט און פאלגענדע טעג! — גרויסע פרעמיערע פון א דאפעלטען שלאגער=פראגראם! — היינט און פאלגענדע טעג

I. „די דריי קוואטערס"
ריהרענדע טראגעדיע אין דער הויפט-ראלע CHARLES BICKFORD
Fred Kohler i Raymond Hatton
— אויסערן פראגראם: פרעכטיגער קלאנג-פארס א. נ. „דעם באנקיערס גורל" —

II. KEN MAYNARD
אין בעסטען פילם א. נ. „SENOR AMERICANO"
אין דער הויפטראלע COHN
— דער זאל איז ווענטילירט און געקיהלט. —

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)
צופאהר מיט די טראמוואיען 5, 6, 8, 9, 1
אנהויב טעגליך 4 נאכמיטאג, זונטאג און יום-טוב 2 א זייגער בייטאג.

היינט און פאלגענדע טעג! — גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!

I. „די ענטשיידענדע נאכט"
ערשטער פראכטפולער פי ם, פול מיט שפאנונג און טעמפא אויפ'ן גרונד פון א ראמאנס פון אנ'אפיציר'ס ווייב מיט'ן גענעראל א.נ. „די ענטשיידענדע נאכט" מיט דער רייצענדער SUZY VERNON אין דער הויפט-ראלע.

II. „מיט בירד'ן צום נארד=פאל"
נאכסטער פראגראם: „האראלד, האלט דיך" מיט Harold Lloyd אין דער הויפט-ראלע.
הנחה-קופאנען צו 75 גר. אויף אלע פלעצער זענען גילטיג אלע טעג א חוץ שבת, זונטאג און יום-טוב.

LIRA
דירעקציע: הערשענבערג
— די פרייזען זענען צוליב'ן —
— זומער - סעזאן רעדוצירט. —

גרויסער דאפעלטער שלאגער=פראגראם! — 22 קאלאסאלע אקטען אין דאפעלטען פראגראם!

1) „די הערשאפט פון ניקאלאי דעם II"
גרויסע טראגעדיע אין 12 אקטען. אינטריגע, ליבע, שפיאנאזש, אויסברוך פון וועלט-קריג, אויסברוך פון דער באלשעוויסטישער רעוואלוציע, ראספוטין, פורישקעוויטש, לענין און אנדערע. אויטענטישע אויפנאהמען פון וועלט-קריג.

2) „די טענצערקע איז וואלקע"
— אין די הויפטראלען: —
Ewelina Holt, Rene Novarre, Karl de Vogt

קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זל.

לאקאלען

צו דינגען און פערדינגען פערשידענע וואוינונגען אין אלטע און אין נייע הייזער מיט אלע בעקוועמליכקייטען אויף מאנאטליכע דירה-געלד, געוועלבער, געשעפטס- און פאבריקס-לאקאל'ען. מעבלירטע צימערן, הייזער, ווילעס, פלעצער פון פערשידענע פרייזען. יעדער קויפט און פערקויפט. באר דורך דער ביורא „לאקום", וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד. אינפארמאציעס אהן בעלוינונג, פיעטריקאווער 62, פראנט, 2. שטאק, טעל. 15-166, טעטטיג פון 8 פריה ביז 8 אוועגד.

איינציגע אינטעליגענטע יונגעלייט קענען בעקומען לאזשי ביי אנ'אינטעליגענטער פאמיליע אין א בעזונדער שעהן צימער, עווענטועל אבצוגעבען אויף א פראצאווניע. צו ערפאהרען פאמארסקא 14. פראנט. 2-טער שטאק, וואוינונג 4/5. 3883

צו פערדינגען א שטוב מיט צוויי פענסטער פראנט אין דער נידער פאנסקא 6 וו. 4. 6168

א גרויס געוועלב מיט א וואוינונג איז אבצוגעבען פון זאפארט ביים ווירט ביעדאק, אלטשטאדט 4 טעל. 109,67 3931

ס'ווערט געזוכט איין צימער אויף נאוואמיעסקא ביז פיעטריקאווער רוג צעגעלניאנא. אפערטען אונטער „צימער" אין אדמ. 3990

א וואוינונג א שטוב מיט א קוך פראנט, מיט א באלקאן איז צו פערדינגען זאוואדזקא 19 3-טער שטאק ביי פריידענרייך. 3898

ביליג צו פערדינגען א געוועלב אין הויף נאוואמיעסקא 4 אין דער עקספעדיציע 3915

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 פריילינס, עווענטועל יונגעלייט, צעגעלניאנא 24 קווארטיר 26. וו. 2-טער שטאק, 3904

אנ'ארט צו שלאפען אויף מאנאטליך צו צאלען אויף קאמיענגא 18 פראנט 1-טען שטאק וו. 7 3904

פרייע פאסטענס

הענטשקע מאכערס מיט 9-ער און 8-ער מאשינען קענען בעקומען ארבייט, ביי דוד שלאגמאן וואלטשאנסקא 9 3907

פערשידענעס

קראנקע בעקומען נאכט-דיזשור מיט זאשטשיקעס און נויטיקעס. בעשטעלען שרודמייסקא 8 ביי זשעלאנקע, פאר „ספעציאליטעט". 3826

מען איז מודיע, אז דער זוהן פון קאזשעניצער סופר איז אויף דער זעלבער שטעל פון זיין פאטער ע"ה וואס איז נפטר געווארען פאר עטליכע וואכען און ער איז א סופר מומחה וצהיו"ט בעט מען צו קומען וואלבארסקא 29 און אויך ווער עס איז שולדיק געבליבען פון פאטער ע"ה בעט מען אבצוברענגען. 3946

קויפ און פערקויף

א הערן און דאמען פריזיר-סאלאן מיט פולער איינריכטונג איז פרייזווירדיג צו פערקויפען. צו ערפאהרען אין אדמינ. 3899

א דעקעל-שער און א ניי-מאשין, ווי אויך וואליזקעס פערשידענע גרויסען פרייזווירדיג צו פערקויפען, גלייכצייטיג קענען בעקומען לאזשי 2 אנשטענדיקע פריילינס ביי אנ'ארענטליכע פאמיליע. צו ערפאהרען ביי ח. סטריקאווסקי, לימאנאווסקיעגא 22 פראנט 2 שט. 3950

צו פערקויפען א הענטשקע-מאשינדעל, א 8-ער. צו ערפאהרען בזשעזשינער 14, פראנט, 2-ער שטאק וו. 19. 3906

פלעצער צו פערקויפען ביי א טרוקענעם סאסנאווע וואלד אין דארף גראביניעץ אונטער לאדז, 10 מינוט גאנג פון דער טראמוויי-סטאציע טעאפילאוו. צו דערוויסען אין אדמ. פון „נייעם פאלקסבלאט" פון 3–5 נאכמ. 3941

אכטונג! ביליג צו פערקויפען אנ'אבערלאק צו שטרימפ אין א גוטען צושטאנד און א ציים-מאשין. צו ערפארען פיעטרקאווער 108 פון 9–12 בייטאג ביי כאנאווסקי. 3942

איך וויל פערקויפען א זינגערס 3 פעדימ-דיגע אבערלאק אין בעסטען צושטאנד זעהר ביליג צו ערפאהרען אין ארמיניסטראציע. 3908

Ważne dla mleczarni i cukierni! Urządzenie prawie nowe okazyjnie sprzedam b. tanio. Rzgowska 52 3884

בעקאנטמאכונג.
די פערוואלטונג פון פעראייז „לינת החולים"
אין לאדז, פאלודניאווא 19
מאכט בעקאנט איהרע מיטגלידער און מיטגלידערינס פון פעראיין, דאס
די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג
קומט פאר צום ערשטען טערמין זונטאג, דעם 10-טען יולי ד. י. 3 א זייגער נאכמיטאג, אין אייגענעם הויז און אין אייגענעם לאקאל, אויב עס וועט נישט קומען די געהעריגע צאהל מיטגלידער דאן וועט דיזעלבע פארקומען צום צווייטען טערמין 5 א זייגער נאכמיטאג און וועט זיין גילטיג ביי יעדע צאהל אנוועזענדע מיטגלידער מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג פון דער פערזאמלונג; 2) בעערען דעם אנדענקען פון די פערשטארבענע מיטגלידער; 3) וואהל פון א פארזיצענדען; 4) פארלעזען דעם פראטאקאל פון דער רעוו יזיאנס-קאמיסיע; 5) בעריכט פון יאהר 1931; 6) בודזשעט פאר'ן יאהר 1932; 7) פארשלאגען פון דער פערוואלטונג; 8) פארשלאגען פון די פעראיינס-מיטגלידער; 9) וואהל פון 7 פערוואלטונגס-מיטגלידער, 2 קאנדידאטען, 1 מיטגליד אין דער רעוויזיאנס-קאמיסיע.
די פערוואלטונג פון „לינת החולים"
פאלודניאווא 19.
3928

DR. MED. J. ŁUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודניאווא 9, טעל. 17-183
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
אייגענע פראצאווניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: וקלאדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארטעלען א. ז. וו.
נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג

Dr. Z. Rakowski
ספעציאליסט פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען
11-טען ליסטאפאד 9
(קאנסטאנטינער), טעלעפאן 127-81
שפרעכשטונדען פון 10—12 און 5—7, נעהמט אויך אן אין לעטשניצע ווערושער 17 פון 10—12.

Dr. med.
Józef Izykson
פאלודניאווא 9, טעל. 75-210
אויערן, נאז- און האלז-קראנקהייטען
שטים און שפראך-שטערונגען
עמפפאנגט פון 12-2 מיטאג און פון 3³⁰–5³⁰ נ"מ און אויך ווישניאווא-גורא, ווילא קייזער (נעבען ליכטענפעלד).

„SANATO"
כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט
אגראראווא 10, טעל. 57-213
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. אייגער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד. רייטלער-קוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאכאוו
כירורגישע אפטיילונגען ד"ר מעד. מ. קאנטאר.

יונג און אלט
יעדער קען פערדינען זעלבסטשטענדיג און אומעטום איבערהויפט איצט אויף זומער-וואוינונג איינשאפענדיג זיך אנ'אפאראט פאר מאמענטאלע פאטאגראפיעס קאסט נור ביז 50 זל. כדי צו מאכען צוגענגליך דאס ערלערנען פאר נישט-פערמעגליכע לערן איך אויס פולשטענדיג פערטיג מאכען מאמענט-פאטאגראפיעס. 1 וואך לערן-קורס א שעה טעגליך פאר'ן גאנצען קורס 5 זל., 2 שעה טעגליך א גאנצער קורס 10 זל.
בעמ.: ס'ווערט אויך אנגעוויזען: אפאראט-קויף, פערדינסט-מעגליכקייט א.אז.וו. שוו. יאקובא 5 ביים פאטאגראפיסט, נור פון 8–10 אווענד.

אבאנעמענטס-פרייז: פאר'ן טעקסט—19 גר. פריטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ . . . . . . 60— . . 4 „
נאכ'ן טעקסט—12 „ . . . . . . 18— . . 8 „

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז—5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ 6 זל. א חודש אין אויסלאנד—8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Braustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kasliner
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 25.